

**Programmabegroting
2024 - 2027**

Gemeente Steenwijkerland

Voorstel aan de raad

Aan de gemeenteraad
Gemeente Steenwijkerland
Vendelweg 1
8331 XE Steenwijk

Steenwijk,
Nummer voorstel:

Voor de raadsvergadering van 7 november 2023

Onderwerp: Raadsvoorstel en besluiten Programmabegroting 2024-2027

Hierbij bieden wij u de Programmabegroting 2024-2027 aan.

In de begroting zijn de bestuursprogramma's en de daarbij behorende doelstellingen en resultaten voor 2024 opgenomen. In het bijbehorend raadsvoorstel schetsen we op hoofdlijnen het financieel meerjarenperspectief en gaan we nader in op de besluiten die we aan u voorleggen.

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. De bestuursprogramma's vast te stellen zoals opgenomen in hoofdstuk 2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
 - a. de onroerende-zaakbelastingen in 2024 te verhogen met 2,4% ten opzichte van 2023;
 - b. de afvalstoffenheffing in 2024 met 1,7% te verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 74,7%;
 - c. de rioolheffing in 2024 met 2,4% verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 78,6%;
 - d. de lijkbezorgingsrechten in 2024 met 2,4% te verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 72,6%.
3. Een krediet van € 32.985.920 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2024-2027 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.5.
4. Een krediet van € 1.516.133 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2024 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8.
5. Een krediet van € 627.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde vervangingsinvesteringen in 2024.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitatie 2023 e.v.':
 - a. de grondexploitaties voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
 - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitaties onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.

7. Een bedrag van € 1.155.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2024.
8. In zowel 2024 als 2025 een bedrag van € 2.000.000 te storten in de 'Algemene reserve vrij besteedbaar' en deze bedragen te laste te brengen van de begrotingssaldi voor 2024 en 2025.
9. Het audit-programma (jaarschijf 2024) vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 3.

Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,

de secretaris,

de burgemeester,

Marco de Graaf

Rob Bats

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. De bestuursprogramma's	7
2.1. Inleiding	7
2.2. Bestuursprogramma 'Woningbouw'	9
2.3. Bestuursprogramma 'Werk en economie'	12
2.4. Bestuursprogramma 'Samenredzaam'	15
2.5. Bestuursprogramma 'Vitaal Platteland'	22
2.6. Bestuursprogramma 'Duurzaam'	25
2.7. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'	29
2.8. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'	37
2.9. Projecten Coalitieakkoord	41
3. Financiële positie	42
3.1. Inleiding	42
3.2. Meerjarenbeeld	42
3.2.1. Problematiek niet-taakgebonden korting rijk	42
3.2.2. 'Dashboard' met financiële kengetallen	43
3.3. Uitgaven en inkomsten per programma	44
3.4. Uitgangspunten programmabegroting	46
3.5. Bestedingsplan 2024-2027	46
3.5.1. Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	49
3.6. Financiële ontwikkelingen	50
3.6.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds	50
3.6.2. Raadsbesluiten	50
3.6.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	50
3.6.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2023	51
3.6.5. Restantkredieten	52
3.6.6. Vervangingsinvesteringen	53
3.7. Overhead	54
3.8. Reserves en voorzieningen	55
3.8.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves	55
3.8.2. Verloop voorzieningen	56
3.9. Overzicht totale programmabegroting	58
3.10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen	59
4. Specifieke paragrafen	60
4.1. Paragraaf Lokale heffingen	60
4.1.1. Inleiding	60
4.1.2. Belastingen en heffingen	60
4.1.3. Uitgangspunten	61
4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten	61
4.1.5. Lokale belastingdruk	62
4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen	63
4.1.7. Afvalstoffenheffing	63
4.1.8. Rioolheffing	65
4.1.9. Lijkbezorging	67
4.1.10. Onderbouwing kostendeckendheid leges	68
4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	68
4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	69
4.2.1. Algemeen	69
4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit	69

4.2.3. Inventarisatie risico's	70
4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's	80
4.2.5. Diverse kengetallen	81
4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	89
4.3.1. Algemeen	89
4.3.2. Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen	89
4.4. Paragraaf Financiering	99
4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering	107
4.6. Paragraaf Verbonden partijen	113
4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen	116
5. Raadsbesluit.....	120
Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen	121
Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld	122
Bijlage 3. Audit-programma, jaarschijf 2024	126
Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen	129
Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma	130
Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma	136
Bijlage 7. Verbonden partijen	137
Bijlage 8. Beleidsindicatoren.....	154
Bijlage 9. Lijst met afkortingen.....	155

1. Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2024-2027: de leidraad voor de realisatie van onze gemeentelijke doelstellingen en ambities in het komende jaar en de jaren daarna. Het is de verdere uitwerking van 'Duurzaam Doorbouwen', het coalitieakkoord dat we vorig jaar hebben gesloten.

Inmiddels zijn we als college 1,5 jaar onderweg. In de tijd die sindsdien is verstreken zijn de opgaven, zoals we die in het coalitieakkoord hebben benoemd, niet veranderd. Sterker nog, de relevantie is in die korte tijd alleen maar toegenomen. De thema's, zoals de noodzaak om woningen te bouwen, te verduurzamen, de zorg om bestaanszekerheid voor inwoners, de leefbaarheid in onze kernen en wijken, het toekomstperspectief in het landelijk gebied zullen deze bestuursperiode actueel blijvende thema's zijn. Tegelijkertijd zien we een toename van onzekerheden in de wereld en onze samenleving, zoals de oorlog in Oekraïne, de nasleep van de coronapandemie en andere mondiale economische veranderingen. Onzekerheden die extra opgaven voor ons met zich mee brengen. Daarbovenop brengt de demissionaire status van het kabinet de nodige extra onzekerheden met zich mee.

Ondanks deze lastige en onzekere tijden blijven we ons inzetten om onze verantwoordelijkheid richting inwoners, ondernemers en de vele andere belanghebbenden waar te maken. Dat doen we vanuit de blik van de menselijke maat. De leefwereld van onze inwoners staat voorop wat we willen bereiken. We willen een gemeente zijn die naast onze inwoners staat en uitgaat van onderling vertrouwen. Dat is het uitgangspunt in ons handelen. Dat betekent dat we inwoners snel antwoord geven, minder redeneren vanuit de regels, initiatieven vanuit de samenleving faciliteren en maatwerk leveren.

Rekening houdend met de vele onzekerheden, de beschikbare middelen en het behouden van een gezonde financiële positie hebben we in deze begroting een zorgvuldige afweging gemaakt in de behoeften binnen onze gemeente. Daarbij balen we er flink van dat we in deze begroting financiële tekorten moeten presenteren voor de jaren 2026 en 2027. Ondanks alle onzekerheden vertrouwen we er nog steeds op dat het Rijk gemeenten op enig moment financieel zal compenseren.

Inhoudelijk doen we in deze begroting voorstellen die zich richten op voldoende woningen, versterking van de werkgelegenheid, voldoende inkomen en een goede en veilige leefomgeving. Ons streven naar een duurzame en inclusieve samenleving staat centraal in deze begroting en de afwegingen die we daarbij hebben gemaakt. We hebben de ambitie om een aantrekkelijke woon- en werkomgeving te zijn, waarin duurzaamheid, sociale inclusie en economische groei hand in hand gaan. Een gemeente waar inwoners tevreden zijn met hun leven én zich gezond en veilig voelen. Die brede welvaart realiseren is onze droom. Dan gaat het niet alleen om voldoende inkomen, maar ook om een woning, gelijke kansen, goed onderwijs, een fijne en veilige woonomgeving.

We hebben u eerder toegezegd dat we in ons streven naar een brede welvaart in onze gemeente de werelddoelen voor duurzame ontwikkelingen een rol willen geven. Dat doen we stapsgewijs. De prioriteiten voortvloeiend uit onze bestuursprogramma's hebben we daarom in deze begroting een koppeling gegeven met de 17 Global Goals die er zijn. Het komende jaar gaan we volop aan de slag om deze doelen als inspiratiebron voor ons werk te laten zijn en ook onze bijdragen aan deze doelen verder zichtbaar te maken. Dat bijdragen aan deze werelddoelen doen we niet alleen, maar vooral samen met maatschappelijke organisaties, bedrijven, scholen en inwoners.

2. De bestuursprogramma's

2.1. Inleiding

Een belangrijk onderdeel van de begroting is het programmagedeelte. Ambities en acties voor de komende periode worden hier vermeld. De bestuursprogramma's zijn afgeleid uit ons coalitieakkoord 'Duurzaam Doorbouwen, Samen werken aan een vitaal Steenwijkerland': Woningbouw, Werk en economie, Samenredzaam, Vitaal Platteland, Duurzaam, Leefbare steden en kernen en als laatste Financiën en dienstverlening.

In het coalitieakkoord hebben we beschreven dat we willen werken aan het vergroten van de brede welvaart. Met elkaar hebben we de uitdaging om te werken aan een duurzaam, welvarend Steenwijkerland voor de huidige en toekomstige generaties. Een gemeente, waarin alle inwoners naar vermogen mee kunnen doen.

Vorig jaar hebben we al aangekondigd dat we daarvoor de onderlinge relatie tussen 17 werelddoelen en de bestuursprogramma's verder uit gaan werken. Deze Sustainable Development Goals, ofwel de Global Goals, zijn dan ook nu in de voorliggende bestuursprogramma's opgenomen. Daarbij hebben we ervoor gekozen de 4 belangrijkste doelen per programma hierin visueel zichtbaar te maken. Als achtergrond hierbij allereerst nog kort deze doelen:

	Beëindig armoede overal en in al haar vormen		Dring ongelijkheid in en tussen landen terug
	Einde aan honger, zorgen voor voedselzekerheid en duurzame landbouw		Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam
	Gezondheidszorg voor iedereen		Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen
	Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen		Neem dringend actie om de klimaatverandering en haar impact te bestrijden
	Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes		Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen

6 SCHOON WATER EN SANITAIR 	Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen	15 LEVEN OP HET LAND 	Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe
7 BETAALBAAREN DUURZAME ENERGIE 	Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen	16 VREDE, VEILIGHEID EN STERKE PUBLIEKE DIENSTEN 	Bevorder een vreedzame samenleving en creëer doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen
8 EERLIJK WERK EN ECONOMISCHE GROEI 	Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, en waardig werk voor iedereen	17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN 	Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het partnerschap voor duurzame ontwikkeling
9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR 	Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en innovatie		

Het verder implementeren van de Global Goals in onze programma's en beleid en het monitoren van de voortgang zien we als een duidelijke opdracht voor ons in het komende jaar. Die implementatie doen we in weloverwogen stappen, waarbij we vooral inzetten op bewustwording en inspiratie. Ook u als raad zullen we hierin nadrukkelijk betrekken.

2.2. Bestuursprogramma 'Woningbouw'

We zetten de komende jaren in op het bouwen van meer woningen zodat onze huidige en nieuwe inwoners een passende woning kunnen krijgen en kunnen houden. Het gaat om zowel koop- als (sociale) huurwoningen. Voor sociale huurwoningen werken we nauw samen met woningbouwcorporaties en hebben hiermee prestatieafspraken gemaakt. Bij het opstellen van woningbouwplannen houden we rekening met de kwaliteit van de openbare ruimte, klimaatbestendigheid en natuur inclusief bouwen. Ook zetten we de reserve Volkshuisvesting waar nodig in voor de realisatie van sociale woningbouw.

AMBITIES WONINGBOUW:	GLOBAL GOALS (o.a.)
- 1.735 woningen erbij tot 2031, waarvan 2/3 voor 2027. - 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning. - Stimuleren van lokale initiatieven. - Benutten van kansen om voor de bovenregionale woonbehoefte te bouwen.	 The image shows four icons representing the Sustainable Development Goals (SDGs). The top-left icon is green and represents Goal 3: 'GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN' (Good Health and Well-being), featuring a heart rate line and a heart. The top-right icon is pink and represents Goal 10: 'ONGELIJKHEID VERMINDEREN' (Reduce Inequalities), featuring an equals sign inside a circle. The bottom-left icon is orange and represents Goal 11: 'DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN' (Sustainable Cities and Communities), featuring a city skyline. The bottom-right icon is dark blue and represents Goal 17: 'PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN' (Partnerships to Achieve the Goals), featuring a circular network of interconnected nodes.

Om de 1.735 woningen te bouwen conform de Woonagenda, moet het tempo omhoog. We zorgen dat lokale woningbouwinitiatieven gestimuleerd worden. De kennis, ervaring en passie die onze inwoners hebben om hun (eigen) woningen te realiseren, combineren we met de ervaring en professionele kennis van de gemeente en andere bouwende partijen. Daar hebben we daar extra aanjaagcapaciteit op ingezet en dat werpt zijn vruchten af.

Hoewel we zelf geen woningen bouwen, maken we dit voor inwoners en andere initiatiefnemers zo makkelijk mogelijk. Dit doen we door zoveel mogelijk de belemmeringen weg te nemen. We maken gebruik van kansen die ontstaan door vrijkomende agrarische gebouwen. We zetten bestaande én nieuwe instrumenten en maatregelen gericht in voor onze lokale woningvraag. Daarmee zorgen we er niet alleen voor dat de woningen voldoen aan de vraag van onze inwoners, maar ook dat woningbouwplannen rekening houden met natuur, sociale inclusie, veiligheid, klimaatmaatregelen en energiebesparing.

Dit alles doen we tegen een achtergrond van een groot woningtekort, stijgende grondstof- en bouwprijzen, stijgende rente, stikstof- en PFAS-problematiek en een krappe arbeidsmarkt. Daarnaast zien we dat het aantal woningen bij woningcorporaties dat beschikbaar komt voor verhuur terugloopt, terwijl de taakstelling statushouders steeds toeneemt. Al deze ontwikkelingen brengen de nodige uitdagingen met zich mee en zijn van invloed op het kunnen behalen van het resultaat.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Voldoende woningen voor onze inwoners
Beoogd resultaat	Voor 2027 is 2/3 van de benodigde 1.735 woningen tot 2031 gerealiseerd.
Acties 2024	• We realiseren in 2024 voor 230 woningen harde plancapaciteit. • We zetten gericht actief grondbeleid in op basis van de woonbehoefte en daar waar geen gronden in bezit zijn. • We stellen een beleidslijn op voor de invulling van vrijkomende agrarische bebouwing, in samenspraak met de provincie.

Doel	Voldoende passende en betaalbare woningen
Beoogd resultaat	Tenminste 30% van de nieuwbouwwoningen is een sociale huur- of koopwoning.
Acties 2024	• We voeren samen met de woningcorporaties de jaarschijf 2024 van de Prestatieafspraken Steenwijkerland 2023-2027 uit. • We voeren de rijkstaakstelling voor de huisvesting van statushouders uit. • We stellen woonwagenbeleid op.

Doel	Faciliteren van eigen inwoners initiatieven in de kernen
Beoogd resultaat	Het realiseren van woningbouwinitiatieven van, voor en door eigen inwoners.
Acties 2024	• We faciliteren (collectieve) wooninitiatieven van eigen inwoners, zodat onder andere starters en ouderen in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Hiervoor stellen we richtlijnen op om Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) mogelijk te maken. • We willen minimaal 2 wooninitiatieven stimuleren en waar nodig financieel ondersteunen. • We stellen een huisvestingsverordening op om huurwoningen, nieuwbouwwoningen en bestaande woningen beschikbaar te maken voor groepen die er anders niet tussen komen. En dat inwoners de kans krijgen om te blijven wonen in de kern/gemeente waar ze zijn opgegroeid. Voorwaarde is wel dat de nieuwe huisvestingswet wordt aangenomen.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Woningbouw'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027.

bedragen x € 1.000						
Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
1. Woningbouw						
In begroting 2024-2027 opgenomen						
B 1.1 Wijkvisie Steenwijk-West (3e en laatste fase)	- 2.194	S	- 5	- 49	- 117	- 130
Totaal bestedingsplan	- 2.194		- 5	- 49	- 117	- 130

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 1. Woningbouw	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	- 350	-	-	-	-
8.1 Ruimte en leefomgeving	- 917	- 1.899	- 1.978	- 1.852	- 1.855	- 1.846
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 2.554	- 1.109	- 1.904	- 1.864	- 1.732	- 1.754
8.3 Wonen en bouwen	- 3.311	- 4.072	- 3.108	- 3.127	- 3.079	- 3.045
Totaal Lasten	- 6.782	- 7.430	- 6.990	- 6.844	- 6.665	- 6.645
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	245	-	-	-	-
8.1 Ruimte en leefomgeving	187	74	74	74	74	74
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.342	1.573	2.295	2.329	1.902	1.931
8.3 Wonen en bouwen	2.750	2.689	1.693	1.679	1.666	1.652
Totaal Baten	6.279	4.582	4.061	4.082	3.642	3.656
Saldo van baten en lasten	- 503	- 2.848	- 2.929	- 2.762	- 3.023	- 2.989
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	-	- 1.467	- 394	- 468	- 174	- 180
Totaal Toevoegingen	-	- 1.467	- 394	- 468	- 174	- 180
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	1.859	100	100	-	-
Totaal Onttrekkingen	-	1.859	100	100	-	-
Mutatie reserves	-	393	- 294	- 368	- 174	- 180
Resultaat	- 503	- 2.455	- 3.223	- 3.130	- 3.197	- 3.168

2.3. Bestuursprogramma 'Werk en economie'

Als gemeente willen we een positieve bijdrage leveren aan het vestigingsklimaat voor ondernemers. We faciliteren de ontwikkeling van talent om onze lokale economie van meer geschoolde medewerkers te kunnen voorzien. In 2023 hebben in de Economische Agenda Steenwijkerland in co-creatie met ondernemers en andere belanghebbenden verschillende thema's een plek gekregen. Dit is een mooie basis waar we in 2024 op voort gaan bouwen. Tevens hebben we oog voor de ruimtebehoefte van ondernemers en kijken we naar het faciliteren van mogelijkheden voor uit- en inbreiding van het huidige aanbod van bedrijventerreinen. Dit alles valt samen met de behoefte om onze dienstverlening aan bedrijven te vergroten en flexibel in te spelen op initiatieven van ondernemers.

AMBITIES WERK EN ECONOMIE:	GLOBAL GOALS (o.a.)
- Initiatieven faciliteren die de mismatch op de arbeidsmarkt tegengaan. - Versterken van de werkgelegenheid. - Ruimte voor ondernemersinitiatieven. - Een optimale dienstverlening. - Voorzien in de (duurzame) ruimtebehoefte van bedrijven.	

Bij het faciliteren van initiatieven die de mismatch op de arbeidsmarkt tegengaan gaat het om lokale initiatieven om talent (incl. Baangarantie) een vak te leren. Het versterken van de werkgelegenheid doen we door aanjagen, stimuleren, informeren en uitvoeren. Met een MKB-vriendelijke dienstverlening dragen we bij aan de brede verbetering van het vestigingsklimaat en economische groei. Tot slot zetten we vol in om duurzaam en circulair ondernemen. In onze gemeente hebben we een aantal bedrijven die hierin voorop lopen, maar er is nog een wereld te winnen. Daarom willen we ondernemers stimuleren om in samenwerking daarin stappen te zetten.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Versterken en behoud van de werkgelegenheid door opleiden gekwalificeerd personeel en mismatch arbeidsmarkt tegengaan
Beoogd resultaat	Economische sectoren die van belang zijn voor onze economie, hebben voldoende arbeidspotentieel beschikbaar.
Acties 2024	• De Regionale Praktijk Academie (RPA) werkt in 2024 toe naar een zelfstandige entiteit met voldoende instroom, financiering, uitbouw van het aantal sectoren en een werkend governance model. • Tijdens de week van de ondernemers organiseren we samen met de organisatie een derde editie van het 'Werkfestival Steenwijkerland'.

Doel	Verbetering externe en interne dienstverlening aan ondernemers
Beoogd resultaat	Verhoging tevredenheid dienstverlening aan ondernemers en meer ruimte voor ondernemersinitiatieven.
Acties 2024	• Uitvoering 'Economische Agenda Steenwijkerland'. • Het team Economie doet in 2024 minimaal 150 bedrijfsbezoeken. Aan de hand van die bezoeken worden de top 3 knelpunten in beeld gebracht waar ondernemers tegenaan lopen en daar volgen acties op. • We organiseren een brede bijeenkomst voor 'nieuwe ondernemers' waarin we ze kennis laten maken met de kansen en mogelijkheden die ondernemen in Steenwijkerland biedt.

Doel	Voldoende ruimtelijke mogelijkheden voor bedrijven
Beoogd resultaat	Voldoende mogelijkheden voor bedrijven om uit te breiden en bestaande ruimte te intensiveren.
Acties 2024	• Nadat in 2023 de nieuwe bestuurlijke afspraken in Overijssel kansen bieden voor uitbreiding van bedrijventerreinen stellen we in 2024 een concreet stappenplan op voor deze uitbreiding. • We faciliteren het bedrijfsleven bij de pilot om op bedrijventerrein Groot Verlaat een verkenning te doen voor het verduurzamen en circulair maken van het bedrijventerrein en ook bij de uitvoering.

Doel	Duurzame bedrijven
Beoogd resultaat	Zoveel mogelijk bedrijven hebben een 'groen-verdienmodel'.
Acties 2024	• Faciliteren en aanjagen van het opstellen van een actie-agenda voor circulaire projecten voor een of meerdere bedrijfssectoren.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Werk en economie'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
2. Werk en economie						
In begroting 2024-2027 opgenomen						
B 2.1 Meerjarige Agenda Regio Zwolle 2024-228, basisdeel		S	4	- 16	- 24	- 29
Opgavendeel		I	- 207	- 236	- 264	-
<i>Koppeling projecten Blokzijl en Ossenzijl aan Meerjarige Agenda</i>		I	- 25	-	-	-
Totaal bestedingsplan			- 228	- 252	- 289	- 29

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 2. Werk en economie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 438	- 496	- 384	- 384	- 384	- 383
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 21	- 112	-	-	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	- 1.714	- 6.385	- 1.250	- 1.099	- 1.137	- 875
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 985	346	- 78	- 103	- 27	- 58
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 25	- 33	- 30	- 30	- 130	- 30
3.4 Economische promotie	- 44	- 104	- 48	- 48	- 48	- 48
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 3	-	-	-	-	-
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 37	- 49	- 41	- 41	- 41	- 41
8.3 Wonen en bouwen	- 73	- 253	-	-	-	-
Totaal Lasten	- 3.341	- 7.086	- 1.830	- 1.705	- 1.767	- 1.434
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	410	458	102	102	102	102
1.2 Openbare orde en veiligheid	21	62	-	-	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	730	3.476	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	951	576	204	146	103	58
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	28	29	29	29	29
8.3 Wonen en bouwen	8	-	-	-	-	-
Totaal Baten	2.144	4.601	335	277	234	189
Saldo van baten en lasten	- 1.197	- 2.486	- 1.494	- 1.428	- 1.533	- 1.245
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 810	- 922	- 127	- 43	- 76	-
Totaal Toevoegingen	- 810	- 922	- 127	- 43	- 76	-
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	2.295	232	236	364	-
Totaal Onttrekkingen	-	2.295	232	236	364	-
Mutatie reserves	- 810	1.372	105	193	288	-
Resultaat	- 2.007	- 1.113	- 1.389	- 1.235	- 1.245	- 1.245

2.4. Bestuursprogramma ‘Samenredzaam’

Samenredzaam richt zich op onze gemeentelijke verantwoordelijkheid in het welbevinden en veerkracht van onze inwoners. Vooral voor wie dat (al dan niet tijdelijk) niet vanzelfsprekend is. Of het nu gaat over ondersteuning, werk, gezondheid, basisvaardigheden, meedoen, rondkomen, opgroeien, wonen of leefomgeving. Het is onze taak om te zorgen dat mensen in een kwetsbare positie op ons kunnen rekenen. Daarbij moeten we oog hebben en houden voor de mogelijkheden en onmogelijkheden van mensen en daarbij de menselijke maat niet uit het oog verliezen.

Stijgende kosten in levensonderhoud, woningschaarste, personeelstekorten en toenemende complexiteit bij mentale problematiek zijn eerder gesignaleerde trends die nog steeds aanwezig zijn. Dit brengt onzekerheden voor inwoners met zich mee. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat er, na verkiezingen, landelijk andere beleidskeuzes gemaakt worden. Dit totaal aan onzekerheden kan gevolgen hebben op de realisatie van de programmabegroting 2024.

Er zijn in onze gemeenschap een aantal vrijwilligersorganisaties die een grote rol spelen in de informele ondersteuning. Hun bijdrage aan de samenleving is van groot belang. Wij blijven deze organisaties waar nodig ondersteunen. Het belang van een goede sociale basis, in relatie tot zorggebruik, wordt ook door het Rijk erkend in o.a. Mantelzorgagenda.

De activiteiten die in dit programma thuishoren hebben met veel wetten te maken. Geredeneerd vanuit de bedoeling van deze wetten realiseren we individueel en collectief passende duurzame oplossingen met en voor inwoners. Daarbij staan niet de wetten en onze regels voorop, maar wat we voor onze inwoners willen bereiken. Voor ‘de bedoeling’ in het sociaal domein nemen we positieve gezondheid als uitgangspunt:

- a. Inwoners hebben het vermogen om zich aan te passen en (zo veel mogelijk) zelf regie te voeren in het licht van de sociale, emotionele, fysieke uitdagingen en kansen van het leven;
- b. Daar waar dit vermogen tijdelijk of langdurig ontbreekt, heeft men toegang tot hulpbronnen die het leven hanteerbaarder maken.

In dit bestuursprogramma werken we via zes opgaven aan de Brede Welvaart en veel van de 17 Global Goals. Het programma pakken we via zes verschillende opgaven op:

- iedereen is financieel zelfredzaam
- passende ondersteuning op de juiste plek
- thuis in de wijk
- gezond leven makkelijker maken
- een goed begin
- vitaal ouder worden

Vanuit deze opgaven continueren we in 2024 de intensivering op vier aandachtspunten: voorkomen van (ernstige) geldzorgen bij inwoners, voorkomen van uithuisplaatsing van kinderen, mantelzorgers/respijtzorg en beschermd wonen.

Voorkomen (ernstige) geldzorgen

De toenemende kosten voor het levensonderhoud, maakt dat meer inwoners te maken krijgen met schulden. Onze ondersteuning zal daarom geïntensiveerd worden en gericht op het snel bieden van ondersteuning voor meer

inwoners. Dit naast de inspanningen die we verrichten om eventuele rijksbijdragen en maatregelen ten gunste van onze inwoners te laten komen.

Kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging van nul)

We zetten met name in op het eenvoudiger, goedkoper en minder zwaar organiseren van de formele zorg. Naast deze transformatie wordt ingezet op een cultuurverandering t.a.v. (dreigende) uithuisplaatsingen van jeugdigen. Dit is een beweging van de samenleving en vraagt om een lange adem en doorzettingsvermogen.

Voorkomen overbelasting van mantelzorgers

Door de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt wordt de druk op mantelzorgers waarschijnlijk alleen maar groter. Dit is onwenselijk. Daarom zetten we in op het verminderen van die druk.

Psychische kwetsbare inwoners kunnen zelfstandig wonen

We zetten met name in op het passender en minder zwaar organiseren van de formele zorg. Dit doen we zoveel mogelijk in de directe leefomgeving van inwoners. Daarbij zorgen we, samen met onze ketenpartners, voor een zachte landing in de wijk.

AMBITIES SAMENREDZAAM:-	GLOBAL GOALS (o.a.)
- Voorkomen (ernstige) geldzorgen. - Kinderen kunnen veilig thuis opgroeien (beweging van nul). - Voorkomen overbelasting van mantelzorgers. - Psychisch kwetsbare inwoners kunnen zelfstandig wonen.	

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Voorkomen van (ernstige) geldzorgen
Beoogd resultaat	Minimaal 55% van de doelgroep voor het minimabeleid maakt gebruik van de minimavoorzieningen (2022: 30%).
Acties 2024	• Het minimabeleid wordt vanaf 1 januari 2024 weer volledig door de gemeente uitgevoerd. • Vergroten van het aantal telefonische contacten en huisbezoeken vanuit de aanpak Vroegsignalering. • We vergroten bekendheid van het Geldloket Steenwijkerland bij minima, werkende armen, ondernemers en ketenpartners. Dit doen we met inzet van onze informatiemedewerker, de aanwezigheid bij markten/bijeenkomsten en in verschillende kernen.

Doel	Alle jeugdigen kunnen veilig thuis opgroeien (0 uithuisplaatsingen als moreel doel)
Beoogd resultaat	Het aantal uithuisplaatsingen terugbrengen van 1,6% naar het landelijk gemiddelde van 1,1% (periode 2022-2026). Minder jeugdigen maken gebruik van specialistische GGZ-Jeugdzorg.
Acties 2024	• Met (lokale)ketenpartners ontwikkelen we initiatieven waarbij een klimaat wordt gecreëerd waarin ouders om hulp durven te vragen als sprake is van huiselijk geweld (Beweging van Nul). • We breiden bestaande aanpakken uit, zoals Jeugdconsulenten bij huisartsenpraktijken, Jeugdconsulenten en Schoolmaatschappelijk werk op school. • We vergroten de rol van de gemeentelijke toegang op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze rol hebben we al voor inwoners tot 18 jaar en gaan we vanaf 2024 op een vergelijkbare wijze ook inzetten voor volwassenen. Dit doen we o.a. door het scholen van 3 extra aandachtfunctionarissen en het actualiseren van het werkproces.

Doel	Voorkomen van overbelasting van mantelzorgers
Beoogd resultaat	Vermindering van het aandeel mantelzorgers dat zich zwaar belast voelt (2020: 12%).
Acties 2024	• Eind 2023 is gestart met een onderzoek naar de ondersteuningsbehoefte onder mantelzorgers. We stellen in 2024 we een actieplan op dat opvolging geeft aan de resultaten van dit onderzoek. • Starten uitvoering actieplan ondersteuning mantelzorgers.

Doel	Mensen met een psychische kwetsbaarheid kunnen zelfstandig wonen
Beoogd resultaat	Via de opbouw van beschermd-thuis formules verminderen van het gebruik van beschermd-wonen plekken met 30% (periode 2022 – 2026).
Acties 2024	• Overheveling van de toegang tot beschermd wonen van regionale naar lokale toegang (o.a. overname GGD personeel) en doorontwikkeling lokale toegang. • Monitoren en opstellen evaluatie van de pilot beschermd thuis met zorgaanbieders (24-uurs beschikbaarheid van begeleiding thuis). • We maken concrete afspraken met woningcorporaties over de huisvesting van mensen een intensieve begeleidingsvraag (of uitstromen uit een instelling).

Doel	Vitaal ouder worden
Beoogd resultaat	Toename van het percentage ouderen dat een goede gezondheid ervaart (2022:72%).
Acties 2024	• Uitvoering van het plan aanpak (procesplan) om te komen tot een Actieprogramma Vitaal Ouder worden (amendement inz. 'vitaal ouder worden' aangenomen op 1 november 2022). • Uitvoering van de plannen uit het Sport- en Beweegakkoord. • Start met de uitvoering Ketenaanpak Valpreventie (GALA/IZA).

Doel	Een gezond leven makkelijker maken voor alle inwoners van de gemeente Steenwijkerland
Beoogd resultaat	Inwoners ervaren een betere mentale gezondheid, gebruiken minder middelen en bewegen meer.
Acties 2024	- Opstellen en uitvoeren van het lokale uitvoeringsplan gezondheid. - Inrichten en/of versterken van vijf ketenaanpakken met lokale en regionale afspraken.

Opvang ontheemden uit Oekraïne

Op het moment van schrijven (september 2023) is de oorlog in Oekraïne nog in volle gang. De afloop ervan kunnen we niet voorspellen. Wel zien we dat het aantal ontheemden die in Nederland en in onze gemeente een veilig heenkomen zoekt toeneemt.

In de Veiligheidsregio IJsselland werken we als gemeenten samen om voor circa 3900 ontheemden opvangplekken te realiseren (per 1 februari 2024). Voor Steenwijkerland betekent dit dat we een inspanningsverplichting hebben om vanaf die datum circa 480 ontheemden op te vangen. Per 9 oktober 2023 ligt dat aantal in onze gemeente op 375. Met deze 375 opvangplekken komen we (nog) niet aan de gevraagde 480 plekken per 1 februari 2024. Daarom blijven we ons in 2024 inspannen om voor deze (groeierende) groep ontheemden uit Oekraïne passende opvang in de gemeentelijke opvang te organiseren. Ook blijven we actief zoeken naar uitbreidingsmogelijkheden om ons aandeel in de groeiende vraag naar gemeentelijke opvangplekken te leveren.

Naast de gemeentelijke opvang worden er binnen onze gemeente ongeveer 125 Oekraïense ontheemden door particulieren opgevangen. Deze 125 plekken tellen niet mee in de eerdergenoemde inspanningsverplichting van 480 opvangplekken. Die inspanningsverplichting geldt namelijk voor gemeentelijke opvang.

Financiering van de opvang van Oekraïense ontheemden is vanuit het Rijk geregeld via een specifieke uitkering (SPUK).

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Samenredzaam'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027.

bedragen x € 1.000							
Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting	MJR	MJR	MJR	
3. Samenredzaam			2024	2025	2026	2027	
In begroting 2024-2027 opgenomen							
B 3.1 Als rondkomen niet meer lukt?		S	- 50	- 50	- 50	- 50	
Vrijvallend budget schuldhulpverlening		S	50	50	50	50	
B 3.2 Regenboogbeleid 'onbeperkt jezelf zijn'		I	- 20	- 20	- 20	-	
Totaal bestedingsplan		-	- 20	- 20	- 20	-	

Na het verschijnen van de PPN heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die zijn verwerkt in voorliggende begroting:

bedragen x € 1.000				
Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen				
Indexering 2024 GI's en aanpassing caseload	- 100	- 100	- 100	- 100
Indexering 2024 Jeugdzorg (7,5% -> +3,5%)	- 400	- 400	- 400	- 400
Indexering 2024 Wmo begeleiding (7% -> +3%)	- 50	- 50	- 50	- 50
Indexering 2024 Huishoudelijke hulp (10% -> +6%)	- 300	- 300	- 300	- 300
Loonkostensubsidie	- 300	- 300	- 300	- 300
Aanbesteding trapliften	25	25	25	25
Totaal Samenredzaam	- 1.125	- 1.125	- 1.125	- 1.125
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027 (+ = voordeel)	- 1.125	- 1.125	- 1.125	- 1.125

Ten opzichte van de PPN 2023-2027, die medio februari 2023 is opgesteld, is er veel veranderd wat direct financieel effect heeft op de begroting. Per onderdeel zijn de grootste ontwikkelingen toegelicht:

Indexering van contracten 2024

Het Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (RSJ IJsselland) heeft in 2022 een inkooptraject afgerond van de GI's¹ wat destijds resulteerde in een kostenstijging van 15%. Door de hoge loonstijgingen en de aanpassing in de caseload bij deze GI's neemt het tarief met nogmaals 10% toe. Dit resulteert in een nadeel van € 100.000. Zorgaanbieders van jeugdzorg hebben ook te maken met een forse loonstijging door herziene CAO's. In de PPN is geanticipeerd op een kostenstijging van 4%. Het RSJ heeft recent aangegeven dat op basis van lopende contractafspraken 7,5% indexering op de tarieven wordt verwacht. Dit resulteert in een aanvullend nadeel (+ 3,5% bovenop PPN) van € 400.000.

Ook binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) gelden soortgelijke contracten. Bij met name de aanbieders van de Huishoudelijke Hulp is er sprake van een hogere indexering van 10%. Dit resulteert in een aanvullend nadeel (+ 6% bovenop PPN) van € 300.000. Het effect bij de Wmo begeleiding is iets beperkter maar resulteert desalniettemin een aanvullend nadeel (+ 3,5% bovenop PPN) van € 50.000.

Loonkostensubsidie

Het aantal inwoners met een loonkostensubsidie is toegenomen. Daarnaast is een aantal loonwaarden herzien. Daarbij is het minimumloon in 2023 in totaal met bijna 14% toegenomen. Dit heeft tot gevolg dat het aandeel wat wordt gesubsidieerd toeneemt.

Trapliften

In 2023 is een aanbesteding voor trapliften afgerond. De prijs per traplift is lager uitgevallen dan verwacht. Dit resulteert in een voordeel van € 25.000.

¹ Gecertificeerde instellingen zoals bijvoorbeeld jeugdbescherming Overijssel (JBOV).

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden -	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
3. Samenredzaam	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 2.458	- 2.981	- 2.811	- 2.811	- 2.812	- 2.810
5.1 Sportbeleid en activering	-	- 936	-	-	-	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 10.096	- 13.352	- 4.701	- 4.700	- 4.660	- 4.499
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	- 1.407	- 1.479	- 1.229	- 1.229	- 1.229
6.2 Wijkteams	- 672	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	- 19.943	- 19.553	- 18.335	- 18.335	- 18.338	- 18.326
6.4 Begeleide participatie	- 7.640	-	-	-	-	-
6.4 WSW en beschut werk	-	- 7.494	- 7.300	- 6.959	- 6.761	- 6.445
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.585	- 3.044	- 3.243	- 3.303	- 3.306	- 3.297
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.234	- 1.588	- 1.651	- 1.651	- 1.651	- 1.649
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 12.126	-	- 316	- 316	- 316	- 314
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-	- 5.844	- 6.476	- 6.524	- 6.507	- 6.499
6.71b Begeleiding (WMO)	-	- 5.519	- 5.543	- 5.543	- 5.443	- 5.393
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	- 282	- 29	- 29	- 29	- 29
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 16.183	-	- 68	- 68	- 68	- 68
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-	- 3.946	- 5.036	- 4.924	- 4.743	- 4.643
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	- 1.133	- 1.088	- 1.088	- 988	- 938
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	- 1.862	- 1.964	- 1.964	- 1.965	- 1.961
6.73a Pleegzorg	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73b Gezinsgericht	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74c Gesloten plaatsing	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 80	-	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	- 31	- 31	- 31	- 31	- 31
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	- 42	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 234	-	-	-	-	-
6.82a Jeugdbescherming	-	- 1.326	- 1.326	- 1.176	- 1.176	- 1.176
6.82b Jeugdreclassering	-	- 982	- 1.010	- 1.010	- 1.010	- 1.010
7.1 Volksgezondheid	- 1.914	- 2.739	- 2.516	- 2.516	- 2.410	- 2.171
Totaal Lasten	- 74.165	- 81.660	- 72.523	- 71.779	- 71.044	- 70.089
Baten						
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	903	1.159	973	973	973	973
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.966	8.752	176	176	133	-
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	1	1	1	1	1
6.2 Wijkteams	46	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	12.147	13.711	13.711	13.711	13.711	13.711
6.4 Begeleide participatie	137	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 3. Samenredzaam	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
6.5 Arbeidsparticipatie	136	150	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5	303	303	58	611	601
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	395	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	134	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	2.236	-	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	1.600	1.400	-	-	-
7.1 Volksgezondheid	51	362	345	345	239	-
Totaal Baten	23.156	26.038	16.908	15.263	15.668	15.286
Saldo van baten en lasten	- 51.009	- 55.622	- 55.615	- 56.516	- 55.377	- 54.803
Mutatie reserves						
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	1.423	570	120	20	-
Totaal Onttrekkingen	-	1.423	570	120	20	-
Mutatie reserves	-	1.423	570	120	20	-
Resultaat	- 51.009	- 54.199	- 55.045	- 56.396	- 55.357	- 54.803

2.5. Bestuursprogramma 'Vitaal Platteland'

De landelijke opgaven rondom klimaat, stikstof, natuur en water hebben grote impact op ons gebied. Met 'Vitaal platteland' gaat het om de brede welvaart in het landelijk gebied: een goede balans tussen economie, ecologie en de leefbaarheid. Samen met lokale initiatiefnemers en onze partners (o.a. de Stichting Weerribben-Wieden en de partijen die hierin vertegenwoordigd zijn) willen we meer regie op het bieden van ruimte en perspectief aan onze (agrarische) ondernemers. Dit in aanvulling op en in samenhang met de opgaven die in het bestuursprogramma Werk en Economie worden benoemd. Innovatie, gebiedsontwikkeling en regie zijn daarbij belangrijke sporen. We zien voor de gemeente een rol om, samen met de gebiedspartijen, lokale initiatieven te faciliteren en te stimuleren. Deze lokale initiatieven gaan we verbinden met de grote opgaven in het landelijk gebied. In dit kader zien we kansen voor gebiedsprocessen, innovaties en gebiedsontwikkelingen. De noodzakelijke financiering zal in onze optiek grotendeels beschikbaar moeten komen vanuit door het Rijk beschikbaar te stellen middelen.

We zien een transitieopgave. Doel is om de landelijke opgaven te koppelen aan een toekomstperspectief voor agrariërs en de versterking van de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland (de drie sporen-aanpak). Dit alles vraagt om lokale regie. Lokaal hebben we specifieke gebiedskennis, werken we samen met gebiedspartners en kunnen we inspelen op initiatieven. De opgaven gaan gepaard met grote financiële inspanningen. Hierop goed inspelen is cruciaal, net als het daarbij maken van goede (werk-)afspraken. De doorontwikkeling van toerisme, als economisch drager van het gebied, speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de doelen van dit bestuursprogramma.

AMBITIES VITAAL PLATTELAND:	GLOBAL GOALS (o.a.)
- Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland. - Ruimte en economisch perspectief bieden aan (agrarische) ondernemers. - Gebiedsontwikkeling en randwegen Ossenzijl en Blokzijl. - Versterking toerisme als economisch drager van het gebied. - Vereenvoudiging regels voor ruimtelijke projecten.	

Het behoud/realiseren van balans in het kader van Vitaal Platteland gaat in de kern om brede welvaart. Er liggen bij de bovengenoemde ambities dan ook veel doelen aan ten grondslag die de verschillende Global Goals raken. Zeker ook de samenwerking met verschillende partners (Global Goal 17). Zo werken we met de Stichting Nationaal Park Weerribben-Wieden nadrukkelijk samen om de het duurzaam toerisme en recreatie in de regio te stimuleren.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Balans tussen economie, ecologie en leefbaarheid in het landelijk gebied
Beoogd resultaat	Het buitengebied van Steenwijkerland neerzetten als dé proeftuin van Nederland. We willen een voorbeeld zijn voor andere gebieden in Nederland die met vergelijkbare opgaven te maken hebben.
Acties 2024	• Aanjagen, ondersteunen en begeleiden van 5 tot 10 initiatieven die bijdragen aan de drie sporen-aanpak. Een voorbeeld is commerciële rietteelt buiten Natura 2000. • Opstellen intentieovereenkomst met gebiedspartners. • Beleidskader opstellen voor ruimtelijke initiatieven in het landelijk gebied, waaronder voor vrijkomende agrarische bebouwing.

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Ossenzijl
Beoogd resultaat	Realisatie van een nieuw bezoekerscentrum in 2025 (door Staatsbosbeheer) inclusief de koppeling met de ecologische verbindingzone, randweg, woningbouw en mogelijke overige ontwikkelingen in Ossenzijl.
Acties 2024	• Afronden tracéverkenning. • Opstellen lobbyplan voor medefinanciering van de randweg Ossenzijl.

Doel	Vergroten van de leefbaarheid in Blokzijl
Beoogd resultaat	Aanleg van een randweg.
Acties 2024	• Mogelijkheden onderzoeken voor medefinanciering van de randweg Blokzijl.

Doel	Toerisme als economisch drager van het gebied
Beoogd resultaat	Verhoging van het aandeel van toerisme in de werkgelegenheid (nu 12,5%, streven is dit percentage terug te krijgen op circa 14).
Acties 2024	• Besluitvorming gemeenteraad over Visie op de gemeentelijke havens vanuit toeristisch perspectief. • Uitvoering geven toeristische activiteiten economische agenda.

Doel	Vereenvoudiging regels voor ruimtelijke projecten
Beoogd resultaat	Medewerkers werken conform de nieuwe Omgevingswet.
Acties 2024	• De werkprocessen voor de Omgevingswet worden in 2024 toegepast en waar nodig geëvalueerd en aangepast. • Het proces voor het opstellen van de omgevingsvisie is gestart. Doel is 2024 in procedure te gaan. • Starten opstelling omgevingsplan.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Vitaal Platteland'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 4. Vitaal platteland	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen						
B 4.3 Projectleider en planoloog Vitaal Platteland		I	- 182	-	-	-
B 4.4 Senior beleidsadviseur Vitaal Platteland		I	- 80	-	-	-
Totaal bestedingsplan	-		- 262	-	-	-

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen				
Vermakelijkhedenretributie	- 130	-	-	-
Totaal Vitaal Platteland	- 130	-	-	-
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027 (+ = voordeel)	- 130	-	-	-

Vermakelijkhedenretributie

Na het verschijnen van de PPN 2023-2027 hebben we een nieuwe raming opgesteld voor de inkomsten uit de vermakelijkhedenretributie. In de Najaarsnota 2023 is voorgesteld om de inkomstenraming voor zowel 2023 als 2024 naar beneden bij te stellen.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 4. Vitaal platteland	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
2.3 Recreatieve havens	- 228	- 124	- 132	- 134	- 138	- 142
3.4 Economische promotie	- 1.512	- 1.364	- 753	- 801	- 801	- 799
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 424	- 664	- 364	- 364	- 264	- 263
8.1 Ruimte en leefomgeving	- 231	- 1.148	- 99	- 48	-	-
Totaal Lasten	- 2.395	- 3.301	- 1.348	- 1.347	- 1.203	- 1.205
Baten						
2.3 Recreatieve havens	69	58	59	59	59	59
2.4 Economische havens en waterwegen	-	1	1	1	1	1
3.4 Economische promotie	737	773	400	580	580	580
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	138	12	12	12	12	12
Totaal Baten	944	843	472	652	652	652
Saldo van baten en lasten	- 1.451	- 2.457	- 876	- 696	- 552	- 553
Mutatie reserves						
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	1.838	100	100	-	-
Totaal Onttrekkingen	-	1.838	100	100	-	-
Mutatie reserves	-	1.838	100	100	-	-
Resultaat	- 1.451	- 619	- 776	- 596	- 552	- 553

2.6. Bestuursprogramma 'Duurzaam'

Via het programma Duurzaam werken we aan een klimaatneutraal Steenwijkerland. Een ambitie van alle EU-lidstaten, afgesproken in het akkoord van Parijs. In dit bestuursprogramma staan veel van de doelen uit de Global Goals centraal.

We willen in 2050 100% klimaatneutraal en volledig aardgasvrij zijn. Daarvoor is inzicht in de lokale opwek en het energieverbruik een belangrijke stap, ook voor de op te stellen lokale klimaatplannen. Om CO²-uitstoot te reduceren versterken we de schone mobiliteit met plannen rondom deelmobiliteit en laadinfrastructuur. Belangrijk is ook hoe we omgaan met een belangrijke grondstoffenstroom: afval. We zijn en willen koploper blijven met onze prestaties qua afvalscheiding.

Als gemeente willen we minder kwetsbaar zijn voor de verandering van het klimaat en de biodiversiteit versterken. Alle ruimtelijke ontwikkelingen moeten daarom klimaatbestendig worden ingericht. Groenblauwe structuren en de gebiedseigen biodiversiteit versterken we.

Als gemeente moeten we het goede voorbeeld geven. Dat werkt inspirerend, zowel intern als extern. Maar bovenal is binnen dit programma bewustwording van en samenwerking met onze inwoners en bedrijven essentieel. Zo wordt er veel samengewerkt met partners en maatschappelijke organisaties als Stichting Duurzaam Steenwijkerland, de provincie Overijssel, Energiezuinig & Comfortabel wonen, de ROVA en netbeheerders.

AMBITIES DUURZAAM:	GLOBAL GOALS (o.a.)
- Steenwijkerland is in 2050 klimaatneutraal en aardgasvrij. - De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid. - Verminderen van de kwetsbaarheid voor klimaatverandering en versteken van de biodiversiteit. - Koploper zijn in de minste hoeveelheid restafval per inwoner. - Versterking van de schone mobiliteit.	

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Steenwijkerland is klimaatneutraal in 2050
Beoogd resultaat	55% CO ₂ -reductie in 2030 (ten opzichte van 1990).
Acties 2024	• Oplevering klimaat- en duurzaamheidsplan en uitvoering hierin opgenomen acties. • Aanjagen duurzaamheidsprojecten in kernen, onder meer via de opstelling van dorps- en stadsvisies. Specifiek kunnen hier voor 2024 Blokzijl en Vollenhove worden benoemd.

	• Tenminste 3 projecten subsidiëren met nieuwe regeling voor grootschalige opwek met zonnepanelen op daken. • We bepalen de huidige stand van energie-opwek, -gebruik én -besparing en hoe we dit blijven monitoren. • We stellen concrete doelstellingen op die onderliggend zijn aan het klimaatplan voor biodiversiteit, energie, circulariteit, klimaatadaptatie en mobiliteit.
--	---

Doel	Steenwijkerland aardgasvrij in 2050
Beoogd resultaat	Elk jaar is er een afname van 3% van het aardgasverbruik.
Acties 2024	• Opzetten van zowel een isolatieprogramma voor huishoudens als voor maatschappelijke organisaties. • Samen met maatschappelijke partners activeren van kernen en wijken om te komen tot aardgasvrije kernen en wijken. • Uitvoeren technisch onderzoek naar toekomstige warmtevraag en warmteoplossingen in tenminste 3 wijken of kernen.

Doel	De gemeente is een inspirerend voorbeeld in duurzaamheid
Beoogd resultaat	Verlagen van de eigen CO2-voetafdruk.
Acties 2024	• In 2024 is onze CO2-voetafdruk inzichtelijk en starten we met de monitoring hiervan. Deze communiceren we intern en extern. • Uitvoeren maatregelenlijst CO2-prestatieladder 2024. • In 2024 realiseren van een zonne-carport.

Doel	Vermindering van de kwetsbaarheid voor klimaatverandering en versterken biodiversiteit
Beoogd resultaat	Versterking klimaatbestendigheid en geen verdere afname biodiversiteit.
Acties 2024	• Afronden Visie op Groen en biodiversiteit. • Opstellen Soortmanagementplan (SMP). • Uitvoering Lokale Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2023-2027.

Doel	Koploper zijn in de minste hoeveelheid restafval per inwoner
Beoogd resultaat	In 2025 is de hoeveelheid restafval minder dan 60 kg per inwoner per jaar (2021: 69 kg). Daarnaast is het afvalscheidingspercentage hoger dan 90%.
Acties 2024	• Onderzoeken groente/fruitcontainers bij hoogbouwlocaties. • Helder maken hoe we circulariteit bij evenementen en sportclubs gaan stimuleren. • Besluiten over gemeentebrede invoering blauwe minicontainer.

Doel	Versterking van de schone mobiliteit
Beoogd resultaat	Meer inwoners en toeristen verplaatsen zich CO2-neutraal.
Acties 2024	• Opwaardering fietsroutes Steenwijk–Giethoorn, Jonenweg en Kalenbergerpad. • Opwaardering Oldemarktseweg in Thij (schoolfietsroute). • Uitwerken/vaststellen stimuleringsregeling deelauto concept.

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Duurzaam'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027. Het oorspronkelijk bestedingsplan in de PPN is gewijzigd door een investering in een zonne-carport eraan toe te voegen. Deze wijziging is hieronder gepresenteerd en toegelicht.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan - 5. Duurzaam	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen						
B 5.1 Stichting Duurzaam Steenwijkerland		I	- 75	- 75	- 75	-
B 5.2 Zon op dak energiecoöperaties		I	- 150	-	-	-
Vrijval klimaatgelden 2023		I	150	-	-	-
B 5.3 Maatsch. Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen		I	- 20	- 20	- 20	-
'Stenenbank'		S	- 20	- 20	- 20	- 20
B 5.4 Natuurvriendelijk (Na)Isoleren met Soortmanagement		I	- 270	-	-	-
Subsidie provincie Overijssel		I	70	-	-	-
B 5.5 Vrijval uitbreiding formatie team duurzaamheid		S	100	100	100	100
Totaal bestedingsplan		-	- 215	- 15	- 15	80

Met het vaststellen van het bestedingsplan, komt het begrote bedrag voor de Stichting Duurzaam Steenwijkerland in 2024 uit op € 300.000. De gemeente verstrekt de bijdrage in de vorm van een begrotingssubsidie. Daarmee bedoelen we dat de subsidieontvanger en het bedrag wat maximaal als subsidie verleend kan worden expliciet in de begroting zijn vermeld.

bedragen x € 1.000

Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027 5. Duurzaam	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen						
Zonne-carport (De Waterwyck)	- 400	S	- 39	- 38	- 37	- 36
Lagere bijdrage van de gemeente aan De Waterwyck		S	39	38	37	36
Totaal wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	- 400		-	-	-	-

Zonne-carport (De Waterwyck)

We willen een inspirerend voorbeeld zijn in duurzaamheid door een zonne-carport te realiseren op de parkeerplaats bij zwembad/sportthal De Waterwyck in Steenwijk. De investering is budgettair neutraal, omdat het plaatsen van zonnepanelen leidt tot energiebesparing bij De Waterwyck. Dit staat ongeveer gelijk aan de kapitaallasten van de investering van € 400.000. Na realisatie worden de lagere energielasten in mindering gebracht op de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan De Waterwyck.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 5. Duurzaam	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
3.4 Economische promotie	- 111	- 39	- 40	- 40	- 40	- 40
7.3 Afval	- 4.816	- 4.718	- 4.926	- 4.925	- 4.926	- 4.924
7.4 Milieubeheer	- 2.153	- 10.396	- 3.673	- 3.427	- 2.581	- 2.501
Totaal Lasten	- 7.081	- 15.153	- 8.638	- 8.391	- 7.546	- 7.465
Baten						
7.3 Afval	5.099	5.232	5.437	5.437	5.437	5.436
7.4 Milieubeheer	211	3.820	1.035	973	107	107
Totaal Baten	5.311	9.051	6.472	6.410	5.544	5.542
Saldo van baten en lasten	- 1.770	- 6.102	- 2.166	- 1.982	- 2.002	- 1.923
Mutatie reserves						
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	4.356	295	95	95	-
Totaal Onttrekkingen	-	4.356	295	95	95	-
Mutatie reserves	-	4.356	295	95	95	-
Resultaat	- 1.770	- 1.746	- 1.870	- 1.886	- 1.907	- 1.923

2.7. Bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'

Steenwijkerland is een prettige gemeente om in te wonen en te verblijven. Dat is onze ambitie. Daarom werken we aan een gezonde, veilige en toegankelijke omgeving. Waar een gevarieerd aanbod is voor inwoners om in de vrije tijd te kunnen ontspannen en elkaar te kunnen ontmoeten. Met voorzieningen die dit mogelijk maken. Het zijn belangrijke elementen voor een sterke sociale basis in onze gemeente.

De diversiteit aan onderwerpen binnen dit bestuursprogramma is groot. Het loopt uiteen van openbare ruimte, veiligheid en duurzame mobiliteit tot aan onderwijs, sport en cultuur. Bij wat we willen bereiken staat de leefwereld van onze inwoners, de menselijke maat, centraal. We willen een gemeente zijn die naast onze inwoners staat en uitgaat van onderling vertrouwen. In de aanpak van al die verschillende onderwerpen proberen we daarom ook zoveel mogelijk de denk- en doekracht van inwoners aan te boren en te benutten. Samen met hen werken we aan een brede welvaart. Dat doen we in dit bestuursprogramma in 2024 onder andere door:

- uitvoering te geven aan het fietsplan en integraal huisvestingsplan,
- sport- en cultuurclubs te ondersteunen,
- met diverse acties de weerbaarheid te vergroten tegen ondermijning en cybercriminaliteit,
- projecten uit te voeren waarmee we de openbare ruimte opwaarderen,
- evenementenbeleid te ontwikkelen,
- inwonersinitiatieven te ondersteunen
- en gebiedsvisies te ontwikkelen met bijbehorende uitvoeringsplannen.

AMBITIES LEEFBARE STEDEN EN KERNEN:	GLOBAL GOALS (o.a.)
- Verbeteren van de leefomgeving. - Een veilige en stimulerende omgeving met sport- en cultuurvoorzieningen en verenigingsleven. - Goede huisvesting van het onderwijs. - Gebiedsgericht werken. - Benutten denk- en doekracht van inwoners.	

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Opwaardering openbare ruimte
Beoogd resultaat	Het verhogen van de kwaliteit van de openbare ruimte en het vergroten van de tevredenheid van inwoners over de openbare ruimte (bijvoorbeeld openbaar groen, wandelpaden, wegen, fietspaden en parkeerplaatsen).
Acties 2024	• Ophalen en uitvoeren van wensen van inwoners/plaatselijk belangenverenigingen voor opwaarderingsprojecten in de openbare ruimte 2024 en 2025, waarbij we samen met inwoners ook kijken naar slimme verbindingen met de planning van beheer en onderhoud. • Opstellen beheer- en onderhoudsplannen 2024 en 2025.

	• Uitwerking van de uitkomsten van de inventarisatie van de behoefte aan en de mogelijkheden voor meer openbare watertappunten.
--	---

Doel	Kansen benutten die de regionale verstedelijkingsstrategie biedt
Beoogd resultaat	Uitwerking van de regionale verstedelijkingsstrategie op het gebied van woningbouw (ambitie van 1.000 - 1.500 woningen), klimaat, mobiliteit en economie, met bijzondere aandacht voor de integrale ontwikkeling van de Spoorzone Steenwijk.
Acties 2024	• Opstellen en besluitvorming ambitiedocument Spoorzone Steenwijk. • Integreren van ambitiedocument Spoorzone Steenwijk in op te stellen omgevingsvisie. • Opstellen visie Steenwijk waarin in ieder geval aandacht is voor de thema's woningbouw, bedrijventerreinen, mobiliteit en klimaat.

Doel	Verbeteren van de bereikbaarheid
Beoogd resultaat	Verhogen van het fietsgebruik en wandelmogelijkheden.
Acties 2024	• De Oldemarktseweg in Thij wordt heringericht. De inrichting van de weg wordt aangepast naar 30 km/u om de veiligheid voor de fietsers te vergroten. • Het voetpad Bentepad-Laan van Toutenburgh (Vollenhove) wordt omgebouwd naar fietspad. • Uitvoering van het fietsplan na vaststelling in de gemeenteraad.

Doel	Inwoners, ondernemers en toeristen ervaren een sociaal en fysiek veilige leefomgeving
Beoogd resultaat	Inwoners, ondernemers en toeristen ervaren een sociaal en fysiek veilige omgeving.
Acties 2024	• We voeren samen met onze veiligheidspartners preventie acties uit om de weerbaarheid van onze organisatie, inwoners en ondernemers tegen ondermijnende criminaliteit te vergroten. Acties zijn onder andere de campagne Meld Misdaad Anoniem en cursussen en bijeenkomsten voor onze toezichthouders en medewerkers. • We voeren samen met onze veiligheidspartners preventie acties uit om de weerbaarheid van risicogroepen (jeugd, senioren en ondernemers) tegen cybercriminaliteit te vergroten. Het gaat hierbij onder andere om bijeenkomsten voor ondernemers, flyers en berichtgeving via social media.

Doel	Stimulerende omgeving voor sport en bewegen
Beoogd resultaat	Inwoners zijn tevreden over de mogelijkheden om buiten te bewegen en te sporten (2022: 80% resp. 72%).
Acties 2024	• Uitvoering beheer en onderhoud gemeentelijke sportvelden (waaronder renovatie MHC en bredere capaciteitsvraag Noveas in Groene Long). • Onderzoek wensen en behoeften en toekomst beheer en onderhoud binnensportaccommodaties.

Doel	Voldoende veilig en kwalitatief goed sportaanbod
Beoogd resultaat	Verenigingen hebben voldoende bestuurskracht en kwalitatief goed (vrijwillig) kader.
Acties 2024	• We ondersteunen verenigingen met het inzetten van de clubkadercoach op de pilots sociale en veilige sportomgeving en arbitrage. • We ondersteunen verenigingen met het inzetten van de clubkadercoach voor het vergroten van de kwaliteit van jeugdtrainers.

Doel	Maatschappelijke organisaties op de been houden
Beoogd resultaat	Maatschappelijke organisaties hebben hun accommodaties verduurzaamd waardoor zij minder energie verbruiken en daardoor voldoende financiële mogelijkheden hebben wanneer energieprijzen stijgen.
Acties 2024	• We verstrekken aan tenminste 20 organisaties een subsidie uit het Energiefonds. • We ondersteunen minimaal 10 verschillende maatschappelijke organisaties bij het verduurzamen van hun accommodatie. • We vergroten door een campagne de bewustwording van de organisaties dat energiebesparing van belang is voor het voortbestaan van de maatschappelijke organisaties en hun activiteiten.

Doel	Museum Steenwijk
Beoogd resultaat	Realisatie van een toonaangevend museum voor inwoners en toeristen.
Acties 2024	• Opstellen haalbaarheidsplan voor Markt zuidzijde, voorzien van bibliotheek, Galerie en werkplekken voor de museum organisatie.

Doel	Ontwikkeling naar een maatschappelijk educatieve bibliotheek
Beoogd resultaat	Meer inwoners hebben toegang tot de bibliotheken en nemen deel aan programma's en activiteiten voor betere taalvaardigheid en digitale vaardigheid.
Acties 2024	• Opstelling en evaluatie van een nieuwe uitvoeringsovereenkomst met de bibliotheek. • Samen met Stichting Kop van Overijssel voorbereiden van een subsidieaanvraag voor de SPUK-gelden voor bibliotheekvoorzieningen van het Rijk. • In samenwerking met het Taalpunt uitvoeren van programma's voor basisvaardigheden voor de laaggeletterde doelgroep in relevante programma's van de bibliotheek.

Doel	Borging kwaliteit evenementen ('evenementen gemeente')
Beoogd resultaat	Evenementen in de gemeenten sluiten aan op de initiatieven en wensen van inwoners en toeristen en voldoen aan (nieuwe) wetgeving.
Acties 2024	• Opstellen van een visie op evenementen, waarin opgenomen onderwerpen zoals vergunningverlening, duurzaamheid, afval, subsidies, facilitering met materialen, promotie en marketing.

Doel	Unilocatie Voorgezet onderwijs
Beoogd resultaat	Realisatie van één school voor Voortgezet Onderwijs (VO) in Steenwijk.
Acties 2024	• Inrichten projectorganisatie. • Ontwerpfase opstarten. • Afweging financiële consequenties bij PPN 2024-2028.

Doel	Schoolgebouwen die functioneel, veilig, gezond, comfortabel en duurzaam zijn
Beoogd resultaat	Realisatie van de plannen in het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs.
Acties 2024	• Definitieve locatiekeus Sint Jansklooster en KC Friso te Steenwijk bepalen en opstarten benodigde (bestemmingsplan)procedures. • Besluit rondom renovatie of herbouw Schutsluis Blokzijl. • Besluit rondom nieuwbouw St Martinusschool (Vollenhove) eventueel samen met Voorpoort.

Doel	Gebiedsgericht werken: leren door te doen
Beoogd resultaat	Vergroten tevredenheid inwoners over hun buurt, kern of gemeente.
Acties 2024	• Uitwerken visiedocumenten Blokzijl en Vollenhove in uitvoeringsprogramma's. • We vergroten de zichtbaarheid en bereikbaarheid van het gebiedsteam, onder andere door het verspreiden van flyers, promotie op (social) media en door als gebiedsteam de kernen en wijken in te trekken. • Ontwikkelen Gebiedsplan Steenwijk Oost. • Opstellen en uitvoeren uitvoeringsagenda Steenwijk Vestingstad.

Doel	Benutten denk- en doekracht inwoners
Beoogd resultaat	Verhoging van het rapportcijfer dat inwoners geven voor de manier waarop de gemeente inwoners betreft bij het maken van plannen (2021: 6,0 gemiddeld).
Acties 2024	• We voeren minimaal 3 onderzoeken uit via het inwonerspanel en vertalen de uitkomsten in gemeentelijke plannen of beleid. • We subsidiëren minimaal 10 inwonersinitiatieven via de regeling 'Inwonersinitiatieven zijn goud waard'. • We onderzoeken de mogelijkheden van digitale participatie (met bijvoorbeeld platforms als Hopplr, Citizenlab of Mett).

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027. Het oorspronkelijk bestedingsplan in de PPN is op een aantal punten gewijzigd. Deze wijzigingen zijn in een aparte tabel gepresenteerd en toegelicht.

Bestedingsplan -		Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
6. Leefbare steden en kernen							
In begroting 2024-2027 opgenomen							
B 6.2 Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs		- 23.700	S	- 171	2	- 565	- 884
Eenmalige lasten			I	- 7	- 149	69	- 112
B 6.4 Fietsplan:							
A	Fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk	- 1.415	S	- 54	- 54	- 53	- 53
B	Herinrichting Oldemarktseweg Thij	- 857	S	- 37	- 37	- 37	- 36
C	Fietsverbinding Gasthuisstraat Steenwijk		I	- 150	-	-	-
D	Ombouwen voetpad Bentepad-Laan van Toutenburg	- 130	S	- 6	- 6	- 6	- 6
E	Opstellen fietsmonitor		I	- 3	-	- 3	-
F	Onderzoek fietsparkeren centrum Steenwijk		I	- 13	-	-	-
G	Fietsstimuleringsacties		I	- 25	- 25	-	-
B 6.5 Archief en documentaire collectie Kermis- en Circusmuseum			I	- 55	- 55	-	-
B 6.6 Bestrijden invasieve exoten in het landelijk gebied			I	- 45	- 45	- 45	-
B 6.7 Formatie cluster Bouwkunde (team R & O projecten)			I	- 108	- 108	- 108	-
B 6.8 Huisvesting huisartsen Giethoorn		- 1.771	S	- 79	- 78	- 78	- 78
<i>Huurinkomsten</i>			S	-	39	39	39
<i>Vordering op toekomstige huurinkomsten</i>			S	79	39	39	39
B 6.9 Vervangen/aanpassen stroompunten op standplaatsen door de hele gemeente		- 75	S	- 6	- 6	- 6	- 6
B 6.10 Mfc Dalzicht, Oldemarkt, groot onderhoud /renovatie/ verduurzaming		- 1.070	S	- 71	- 71	- 71	- 71
Eenmalige lasten			I	- 280	-	-	-
B 6.11 Mfc DE Burght, Vollenhove, groot onderhoud/renovatie/ verduurzaming		- 1.111	S	- 74	- 74	- 74	- 74
Eenmalige lasten			I	- 256	-	-	-
B.6.12 Realisatie Congresvoorzien theater De Meenthe			I	- 590	-	-	-
<i>Extra huurinkomsten</i>			S	-	15	35	63
B 6.13 Toekomstbeeld Gieterse Polder en Centrum Leefbaarheid, ecologie en economie			I	- 175	-	-	-
B. 6.14 Uitbreiding capaciteit controleurs openbare ruimte			S	- 28	- 28	- 28	- 28
B 6.15 Vervangen bruggen Blokzijl, Noordermaten- & Matenbrug		- 1.200	S	- 12	- 52	- 52	- 51
B 6.16 Ruimtelijke visie ontwikkelingen stad Steenwijk			I	- 125	-	-	-
B 6.17 Aankoop dorpshuis Paasloo i.o.			I	- 100	-	-	-
Totaal bestedingsplan		- 31.330		- 2.389	- 692	- 942	- 1.258

Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
6. Leefbare steden en kernen						
In begroting 2024-2027 opgenomen						
Amendement congresvoorziening De Meenthe		I	590	-	-	-
Geen extra huurinkomsten congresvoorziening		S	-	- 15	- 35	- 63
Fasering Fietsplan:						
Fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk						
- Voorbereidingskrediet		I	- 50	-	-	-
- Investering	1.415	S	54	54	53	53
Fietsverbinding Gasthuisstraat Steenwijk		I	150	-	-	-
Project Coalitieakkoord: Museum Steenwijk						
Investering	2.400	S	-	101	101	101
Jaarlijkse beheerkosten		S	-	30	30	30
Energie		S	-	48	48	48
Exploitatie		S	-	40	40	40
Eenmalige kosten		I	3.260	-	-	-
Werving fondsen		I	- 810	-	-	-
Totaal wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	3.815		3.194	258	237	210

Amendement 'Voorbereidingskosten congresvoorziening De Meenthe'

Bij de behandeling van de PPN heeft uw raad een amendement aangenomen met financiële consequenties. Het betreft het amendement 'Voorbereidingskosten congresvoorziening De Meenthe'.

U heeft besloten de *incidentele beschikbaarstelling van € 35.000 in 2023 voor de congresvoorziening De Meenthe te schrappen*. Dit bedrag was nodig voor een extern projectleider en een architect om het bouwkundig proces in goede banen te leiden (voorbereidingskosten). Het geld is niet beschikbaar gesteld, omdat de raad nog geen beslissing heeft genomen over de investering in De Meenthe.

Het 'schrappen' van het eenmalig bedrag van € 35.000 is verwerkt in de Najaarsnota 2023. We hebben ervoor gekozen om – in lijn met het amendement – ook de bijbehorende investering vanaf 2024² niet op te voeren in de begroting. In bovenstaand bestedingsplan ziet u die investering en de extra huurinkomsten daarom niet langer terug (bestuursprogramma 'Leefbare steden en kernen').

Fasering Fietsplan

In de PPN 2023-2027 is een aantal maatregelen opgenomen in het kader van het nog door u vast te stellen fietsplan (verwachting: december 2023). In het fietsplan zijn onze ambities benoemd en schetsen we een eindbeeld van fietsen in Steenwijkerland. Voor 2024 was ingezet op een aantal maatregelen waaronder een fietsverbinding Gasthuisstraat (Steenwijk) en een fietsverbinding tussen Giethoorn en Steenwijk.

Wij stellen voor om het bestedingsplan op deze punten te wijzigen. De besluitvorming over de fietsverbinding Gasthuisstraat wordt doorgeschoven naar 2025 (via de PPN 2024-2028). Voor de fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk vragen we u voor 2024 alleen een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. Ook hiervoor geldt dat de besluitvorming over de bijbehorende investering zal plaatsvinden bij de PPN 2024-2028.

² Zie post 6.12 in het bestedingsplan op p. 124 en 125 in de PPN 2023-2027.

Project Coalitieakkoord: Museum Steenwijk

De plannen voor de realisatie van het museum worden gewijzigd. De onderhandelingen over de beoogde locatie aan de Gasthuisstraat hebben niet het gewenste resultaat. De afgelopen jaren is met veel inzet en passie met partijen ingezet op het nieuwe museum. Energie en draagvlak willen we vasthouden door de Spijkervetstallen te ontwikkelen als museum voor onze collecties van Hildo Krop, het Stadsmuseum en het voormalige Kermis- en Circusmuseum. Parallel daaraan zetten we in op de ontwikkeling van de panden aan de Markt zuidzijde met bibliotheek, Galerie en werkplekken voor de museumorganisatie. Voor het uitwerken van de nieuwe plannen vragen wij u om een bedrag van € 277.000 aan voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. Dat bedrag is (per saldo) opgenomen in het bestedingsplan in hoofdstuk 3.5.

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden -	Rekening	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
6. Leefbare steden en kernen	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 2.427	- 2.165	- 1.918	- 1.224	- 1.262	- 1.258
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 3.062	- 3.584	- 3.553	- 3.572	- 3.592	- 3.592
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 1.077	- 1.319	- 1.470	- 1.469	- 1.471	- 1.466
2.1 Verkeer en vervoer	- 7.890	- 9.574	- 7.723	- 8.105	- 7.647	- 7.665
2.2 Parkeren	- 103	- 95	- 162	- 161	- 161	- 160
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.151	- 1.095	- 1.203	- 1.179	- 1.216	- 1.147
2.5 Openbaar vervoer	- 191	- 89	- 94	- 94	- 94	- 93
3.1 Economische ontwikkeling	-	- 50	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.938	- 2.913	- 2.375	- 2.442	- 2.962	- 3.417
5.1 Sportbeleid en activering	- 715	- 948	- 870	- 872	- 855	- 589
5.2 Sportaccommodaties	- 3.132	- 3.028	- 2.635	- 2.646	- 2.686	- 2.668
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	- 924	- 930	- 902	- 871	- 871	- 871
5.4 Musea	- 1.053	- 1.266	- 723	- 576	- 521	- 520
5.5 Cultureel erfgoed	- 281	- 531	- 317	- 281	- 281	- 280
5.6 Media	- 898	- 1.037	- 1.062	- 1.036	- 1.036	- 1.036
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 4.665	- 4.096	- 3.678	- 3.750	- 3.552	- 3.569
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 1.185	- 2.485	- 1.205	- 1.436	- 1.098	- 1.077
7.2 Riolerings	- 3.914	- 4.126	- 4.039	- 4.109	- 4.062	- 4.093
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 707	- 793	- 731	- 739	- 760	- 754
8.3 Wonen en bouwen	- 170	- 157	- 171	- 171	- 171	- 170
Totaal Lasten	- 35.482	- 40.280	- 34.829	- 34.733	- 34.296	- 34.424
Baten						
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	224	692	447	540	181	178
0.63 Parkeerbelasting	15	11	11	11	11	11
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	227	177	181	181	181	181
1.2 Openbare orde en veiligheid	38	30	30	30	30	30
2.1 Verkeer en vervoer	1.833	1.682	238	497	230	178
2.4 Economische havens en waterwegen	109	-	-	-	-	-
2.5 Openbaar vervoer	8	5	6	6	6	6
4.2 Onderwijshuisvesting	2	54	92	95	120	137
5.1 Sportbeleid en activering	199	423	278	278	262	3
5.2 Sportaccommodaties	822	700	623	623	623	623
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	18	0	0	0	0	0
5.4 Musea	90	171	3	3	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	11	28	4	4	4	4
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	166	69	31	107	142	165
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	272	375	140	140	140	140
7.2 Riolerings	5.501	5.370	5.366	5.406	5.389	5.389
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	606	598	612	612	612	612
Totaal Baten	10.142	10.385	8.065	8.533	7.933	7.661
Saldo van baten en lasten	- 25.340	- 29.895	- 26.765	- 26.200	- 26.363	- 26.763

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten	- 25.340	- 29.895	- 26.765	- 26.200	- 26.363	- 26.763
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	-	- 54	-	-	-	-
Totaal Toevoegingen	-	- 54	-	-	-	-
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	-	6.358	2.201	980	491	190
Totaal Onttrekkingen	-	6.358	2.201	980	491	190
Mutatie reserves	-	6.304	2.201	980	491	190
Resultaat	- 25.340	- 23.591	- 24.563	- 25.220	- 25.872	- 26.573

2.8. Bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'

Financieel Beleid

Het financieel beleid van de afgelopen jaren continueren we. De volgende drie uitgangspunten hanteren we daarbij:

AMBITIE FINANCIEN: - Sluitende meerjarenbegroting. - Voldoende weerstandsvermogen. - Gematigde ontwikkeling lokale lasten.	GLOBAL GOALS (o.a.):
---	---

Een sluitende begroting voor alle jaren is het uitgangspunt. Dit houdt in dat de structurele uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn. Dat lukt niet voor de jaren 2026 en 2027 omdat we, net als alle andere gemeente, worden geconfronteerd met fors lagere inkomsten van het Rijk vanaf 2026. We kiezen ervoor om te blijven investeren, omdat we erop vertrouwen dat het Rijk gemeenten op enig moment financieel compenseert of een andere keuze maakt, bijvoorbeeld het uitbreiden van het lokale belastinggebied. De keuze om te blijven investeren (en niet te gaan bezuinigen) is in lijn met het VNG-begrotingsadvies 2024-2027 van juli 2023. De VNG adviseert om voor 2024 en 2025 een sluitende begroting te presenteren en de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 realistisch in beeld te brengen. De VNG schrijft daarover: *Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.*

Qua gemeentelijke woonlasten is ons uitgangspunt dat we tot de 25% gemeenten van Nederland met de laagste lasten blijven behoren.

Dienstverlening

Bij het aansluiten bij de leefwereld van inwoners en ondernemers speelt de gemeentelijke dienstverlening en communicatie een cruciale rol. De volgende drie uitgangspunten voor de dienstverlening hanteren we:

AMBITIE DIENSTVERLENING: - Aansluiten bij de behoefte en beleving van de inwoner of ondernemer. - Open en transparant met elkaar omgaan op basis van vertrouwen. - Snel en simpel waar het kan, persoonlijk waar het hoort.	GLOBAL GOALS (o.a.)
--	---

We sluiten in onze dienstverlening aan bij de behoefte en beleving van de inwoner of ondernemer. Dat betekent - ook in het licht van de Global Goals - dat we ons inzetten voor een toegankelijke en inclusieve dienstverlening. Het Atrium is daarvan een goed voorbeeld. Aansluiting bij de behoeften van inwoners en ondernemers betekent voor ons ook de zorg voor goed toegankelijke stemlokalen, het versterken van een dienstverlenende en lerende houding door tevredenheidsonderzoeken en inwoners proactief informeren in begrijpelijke taal. En tot slot hoort hier ook een goede digitale toegang tot informatie toe.

Bij het verbeteren van onze dienstverlening voeren we ons project Duidelijke Taal uit, dat erop gericht is brieven en formulieren te versimpelen en het (taal) bewustzijn van medewerkers te verbeteren. Daarnaast kijken we ook naar de mogelijkheden die AI (kunstmatige intelligentie) voor onze dienstverlening kan bieden en nemen we de mogelijke inzet van 'live chat/chatbot' als extra dienstverleningsoptie mee.

Hoe gaan we dat doen?

Doel	Verantwoord omgaan met financiële middelen
Beoogd resultaat	Een sluitende begroting voor alle jaren is het uitgangspunt. Dit houdt in dat de structurele uitgaven en inkomsten in evenwicht zijn.
Acties 2024	Via alle mogelijke (bestuurlijke) kanalen, ook in regioverband, aandacht vragen voor de financiële problemen vanaf 2026.

Doel	Voldoende weerstandsvermogen
Beoogd resultaat	Om financiële tegenvallers op te kunnen vangen is voldoende weerstandsvermogen nodig. Bij een waarde van de weerstandsratio (het kengetal hiervoor) van minimaal 1 is daar sprake van (waarde in begroting 2023: 5,3).
Acties 2024	Bij een weerstandsratio < 1 treffen we indien nodig maatregelen.

Doel	Lokale (woon)lasten relatief laag
Beoogd resultaat	Behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lasten. Steenwijkerland staat 9e van de 342 gemeenten (COELO-atlas 2023).
Acties 2024	Geen bovengemiddelde stijgingen van de tarieven OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Doel	Gemeentelijke dienstverlening sluit aan bij de behoefte
Beoogd resultaat	Rapportcijfer voor klanttevredenheid minimaal een 7,5.
Acties 2024	• Uitkomsten monitoring klantcontacten (telefonie, balie, online diensten, vergunningverlening/ruimtelijke ordening, terugbelverzoeken) en het websitegebruik worden gebruikt voor betere dienstverlening. • We onderzoeken de mogelijkheden voor toekomstgerichte software die onze dienstverlening (beter) ondersteunt • We brengen minimaal 1 klantreis (de route die een klant aflegt als deze een product of dienst koopt) voor een bepaald product in kaart om gericht een dienst te verbeteren.

Doel	Onze communicatie is actief, omgevingsgericht en in duidelijke taal
Beoogd resultaat	Steeds meer brieven, formulieren en teksten zijn in eenvoudig Nederlands geschreven ('B1-niveau').
Acties 2024	• Uitvoering project Duidelijke Taal, waarbij ook tenminste 3 keer per jaar ons Testpanel wordt ingezet • Uitvoeren onafhankelijke audit op toegankelijkheid van onze website. • Uitvoeren social media scans om te weten wat er leeft en speelt bij inwoners en samenleving (omgevingsanalyse).

Wat mag het kosten?

Hieronder treft u het bestedingsplan aan voor het bestuursprogramma 'Financiën en dienstverlening'. In hoofdstuk 3.5 is het volledig bestedingsplan opgenomen voor alle bestuursprogramma's. De bijbehorende toelichtingen treft u aan in hoofdstuk 6.2 van de PPN 2023-2027.

bedragen x € 1.000

Bestedingsplan -	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
7. Financiën en dienstverlening						
In begroting 2024-2027 opgenomen						
B 7.1 Huisvesting gemeentehuis (excl. Raadzaal)		S	-	-	-	-
Eenmalige lasten		I	-	-	-	-
Raadzaal	- 478	S	- 64	- 64	- 63	- 62
Eenmalige lasten		I	- 369	-	-	-
B 7.2 Teamleider Economie & Recreatie		S	- 119	- 119	- 119	- 119
B 7.3 Meer duidelijke taal (inhuur aanjager)		I	- 69	- 69	-	-
Plugin taaltool		S	- 25	- 20	- 20	- 20
Kosten communicatie		I	- 10	- 10	-	-
B 7.4 Verkiezingen		S	- 50	- 50	- 50	- 50
B 7.5 Hogere marktrente (o.b.v. bestedingsplan, incl. projecten Coalitieakkoord)		S	- 199	- 425	- 629	- 895
Totaal bestedingsplan	- 478		- 905	- 756	- 880	- 1.146

Na het verschijnen van de PPN heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die zijn verwerkt in voorliggende begroting:

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Financiën en dienstverlening				
In begroting 2024-2027 opgenomen				
Toeristenbelasting	75	75	75	75
Correctie op 'stelpost: indexatie lonen en sociale lasten 2024 (4,7%)	- 39	- 34	- 34	- 33
Correctie op prijscompensatie 2024 (2,4%)	- 8	- 20	26	36
Loonkosten raad en B&W	- 58	- 58	- 58	- 58
Doorbelaasting organisatie naar riool en afval	88	88	90	85
Correctie kapitaallasten activa	-	- 1	- 1	- 3
Correctie begrotingssaldo voor IHP	-	-	-	- 166
Correctie CAO gemeentepersoneel 2023	- 28	- 19	- 17	- 17
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027 (+ = voordeel)	30	31	81	- 81

Het merendeel van bovenstaande mutaties betreft correcties op eerder gemaakte berekeningen die destijds zijn gemaakt bij het opstellen van de PPN 2023-2027. De posten 'toeristenbelasting' en 'loonkosten raad en B&W' zijn toegelicht in de Najaarsnota 2023-2027. Daarin staat vermeld dat de extra geraamde inkomsten voor de toeristenbelasting het resultaat zijn van intensievere controles op de aangifte van (water-) en toeristenbelasting die in 2023 zijn uitgevoerd. De bedragen voor de loonkosten van raad en B&W zijn berekend op basis van informatie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) over de loonkostenontwikkeling van politieke ambtsdragers

bedragen x € 1.000

Overzicht taakvelden - 7. Financiën en dienstverlening	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0.1 Bestuur	- 2.736	- 2.505	- 2.539	- 2.539	- 2.581	- 2.581
0.2 Burgerzaken	- 1.604	- 1.815	- 2.005	- 2.004	- 2.005	- 2.060
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	- 50	- 443	- 73	- 73	- 73
0.4 Overhead	- 19.442	- 19.807	- 21.490	- 20.831	- 20.258	- 19.681
0.5 Treasury	122	- 137	- 529	- 645	- 1.110	- 1.443
0.61 OZB woningen	- 777	- 742	- 695	- 695	- 695	- 694
0.62 OZB niet-woningen	- 6	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	- 13	- 48	- 49	- 49	- 49	- 49
0.8 Overige baten en lasten	91	- 65	- 69	- 65	- 66	- 68
3.4 Economische promotie	- 4	-	-	-	-	-
5.6 Media	- 34	- 34	- 35	- 35	- 35	- 35
Totaal Lasten	- 24.403	- 25.202	- 27.854	- 26.937	- 26.872	- 26.684
Baten						
0.1 Bestuur	751	11	11	11	11	11
0.2 Burgerzaken	571	430	718	718	718	718
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-	-	80	80	80	80
0.4 Overhead	1.301	801	707	707	660	660
0.5 Treasury	1.974	1.955	1.405	1.405	1.404	1.404
0.61 OZB woningen	4.899	4.971	5.133	5.133	5.133	5.133
0.62 OZB niet-woningen	2.957	3.273	3.372	3.372	3.372	3.372
0.64 Belastingen overig	5	48	48	48	48	48
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentef	96.772	97.092	103.808	104.335	95.173	93.842
0.8 Overige baten en lasten	29	181	21	21	21	21
3.4 Economische promotie	1.662	1.726	1.772	1.738	1.738	1.738
Totaal Baten	110.922	110.488	117.076	117.568	108.357	107.026
Saldo van baten en lasten	86.518	85.286	89.221	90.631	81.485	80.343
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0.10 Mutaties reserves	- 9.976	- 3.873	- 3.155	- 2.000	-	-
Totaal Toevoegingen	- 9.976	- 3.873	- 3.155	- 2.000	-	-
Onttrekkingen						
0.10 Mutaties reserves	9.202	6.604	1.561	586	100	-
Totaal Onttrekkingen	9.202	6.604	1.561	586	100	-
Mutatie reserves	- 774	2.732	- 1.594	- 1.414	100	-
Resultaat	85.744	88.017	87.628	89.217	81.585	80.343

2.9. Projecten Coalitieakkoord

In de PPN 2023-2027 is op p. 112 onderstaande tabel opgenomen met daarin de financiële gevolgen – voor zover nu bekend – van vier grote projecten uit het Coalitieakkoord.

bedragen x € 1.000

Projecten Coalitieakkoord	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Projecten Coalitieakkoord						
B 4. 1 Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl	- 4.900	S	-	-	-	-
Eenmalige lasten/voorbereidingskrediet	- 100	I	- 25	- 50	- 25	-
Reeds door de raad verstrekt krediet (PB 2023-2026)	5.000		-	-	-	-
Onderhoudskosten		S	-	-	-	-
B 4.2 Ontsluiting Blokzijl	- 4.300	S	-	-	-	- 195
Eenmalige lasten/voorbereidingskrediet	- 200	I	- 50	- 50	- 100	-
Reeds door de raad verstrekt krediet (PB 2023-2026)	4.500		-	-	-	-
Onderhoudskosten		S	-	-	-	-
B 6.1 Museum Steenwijk	- 2.400	S	-	- 101	- 101	- 101
Jaarlijkse beheerkosten		S	-	- 30	- 30	- 30
Energie		S	-	- 48	- 48	- 48
Exploitatie		S	-	- 40	- 40	- 40
Eenmalige lasten		I	- 3.537	-	-	-
Werving fondsen		I	810	-	-	-
Beschikbaar budget binnenstad		I	1.340	-	-	-
B 6.3 Unilocatie Voortgezet Onderwijs (VO) Steenwijkerland		S	598	568	413	238
Extra kapitaallasten		S	-	-	-	-
Totaal projecten Coalitieakkoord	- 2.400		- 865	249	70	- 176
<i>Waarvan ten laste van de AR - vrij besteedbaar</i>			- 1.462	- 100	- 125	-
Ten laste van het begrotingssaldo			598	349	195	- 176

In de PPN zijn de verschillende projecten nader toegelicht. Na het verschijnen van de PPN heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot het project Museum Steenwijk, waardoor de plannen voor de realisatie van het museum worden gewijzigd (zie toelichting onder het bestuursprogramma Leefbare steden en kernen in paragraaf 2.7). Het bestedingsplan dat in hoofdstuk 3.5 is opgenomen, hebben we hierop aangepast.

3. Financiële positie

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we het financieel meerjarenbeeld en gaan we nader in op de achtergronden ervan. Ook laten we u de scores op een aantal financiële kengetallen zien om u daarmee nader te informeren over onze financiële positie. Bij de behandeling van de PPN 2023-2027 op 4 juli 2023 heeft u ingestemd met de kaders voor de samenstelling van deze programmabegroting. In hoofdstuk 3.4 zijn deze uitgangspunten nogmaals weergegeven. In dit hoofdstuk geven we u tevens inzicht in de ontwikkeling van onze reserves en voorzieningen.

3.2. Meerjarenbeeld

In onderstaande tabel is het financieel meerjarenbeeld gepresenteerd. Verderop in dit hoofdstuk zijn alle posten afzonderlijk toegelicht.

bedragen x € 1.000				
Meerjarenbeeld	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo Perspectiefnota 2023-2027	1.658	1.943	- 5.171	- 8.872
Informatienota 27 juni 2023 (Meicirculaire 2023 en Buigbudget)	2.634	2.218	8	2.521
Raadsbesluiten tot en met de vergadering van 19 september 2023	- 541	- 541	- 541	- 541
Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	- 1.226	- 1.094	- 1.044	- 1.206
Structurele doorwerking financiële mutaties Najaarsnota 2023	1.337	- 28	- 33	- 33
Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	54	257	237	209
Subtotaal	2.258	812	- 1.373	949
Saldo Programmabegroting 2024-2027	3.916	2.755	- 6.544	- 7.923
Storting in de Algemene Reserve - vaste buffer	- 1.155	-	-	-
Storting in de Algemene Reserve - vrij besteedbaar	- 2.000	- 2.000	-	-
Saldo Programmabegroting 2024-2027 (+ = positief saldo)	761	755	- 6.544	- 7.923

3.2.1. Problematiek niet-taakgebonden korting rijk

In de PPN 2024-2027 hebben we een financieel perspectief gepresenteerd dat grillig is, in 2024 en 2025 ruime overschotten en in 2026 en 2027 forse tekorten. Dit beeld zien we ook terug in voorliggende begroting. Steenwijkerland is daarin niet uniek, de meeste gemeenten zullen een vergelijkbaar beeld presenteren in de begroting voor 2024-2027. Net als wij volgen veel gemeenten het begrotingsadvies dat de VNG heeft uitgebracht³. De VNG adviseert de nadelige financiële gevolgen van het kabinetsbeleid zichtbaar op te nemen in de meerjarenramingen 2026 en 2027. Daarnaast is het advies om, als de opbouw van de begroting dit toelaat, in een financiële toelichting onder het kopje 'Problematiek niet-taakgebonden kortingen rijk' een overzicht te geven van keuzes die in dit kader gemaakt of overwogen worden.

In de PPN lieten we zien dat als het rijk gemeenten niet had gekort (€ -3 miljard in 2026 en € -4,7 miljard in 2027), we een sluitend meerjarenperspectief hadden gepresenteerd. Dat geldt nog steeds. Zonder 'financieel' ravijn was voorliggende begroting sluitend geweest voor alle begrotingsjaren.

³ 'Begrotingsadvies 2024-2027' van 14 juli 2023, brief van de VNG aan alle gemeenten (leden van college en gemeenteraad).

We vertrouwen erop dat het rijk op enig moment zal besluiten tot een substantieel bedrag aan structurele compensatie. De demissionaire status van het huidige kabinet maakt dat daar op korte termijn geen duidelijkheid over zal komen en we eerst de plannen van een nieuw te vormen kabinet moeten afwachten. Desondanks vinden we het verantwoord om nu geen maatregelen (zoals bezuinigen of het extra verhogen van de OZB) te treffen om het financieel probleem dat door het rijk is veroorzaakt zelf als gemeente op te lossen.

3.2.2. 'Dashboard' met financiële kengetallen

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Dat gaat verder dan het meerjarig saldo van de begroting zoals dat in de vorige paragraaf is gepresenteerd. Financiële kengetallen helpen daarbij. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. Naast een aantal verplichte kengetallen kennen we sinds vorig jaar een nieuw 'eigen' kengetal, de weerstandsratio⁴.

De weerstandsratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's die we lopen. Het zegt iets over het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Alle kengetallen treft u aan in hoofdstuk 4.2.5, inclusief een nadere toelichting. Hieronder wordt een totaaloverzicht gegeven dat kan dienen als 'dashboard' om te bepalen of we financieel gezien 'op koers' liggen.

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën, waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

De scores op de kengetallen moeten in samenhang worden bekeken. Voor de financieel toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Het helpt bij het verkrijgen van een completer inzicht in de financiële situatie

⁴ Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandsratio minimaal 1,0 is.

van een gemeente, ook voor raadsleden. De waarden worden niet gebruikt als norm bij het beoordelen van het materieel evenwicht van de meerjarenbegroting.

Hieronder zijn de 'scores' voor 2024 tot en met 2027 opgenomen:

Kengetallen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	35%	59%	74%	72%	88%	92%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	29%	54%	69%	66%	83%	87%
2a. Solvabiliteitsratio zonder compensatie	35%	22%	20%	21%	16%	12%
2b. Solvabiliteitsratio met compensatie	35%	22%	20%	21%	20%	19%
3. Grondexploitatie	3%	4%	5%	4%	4%	3%
4. Structurele exploitatieruimte	5,7%	2,6%	2,6%	1,8%	-4,6%	-5,7%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	72%	72%	70%	70%	70%	70%
Overige kengetallen						
6. Weerstandsratio	2,8	5,3	4,6			

Toelichting:

- De netto schuldquote stijgt als gevolg van de nog te realiseren investeringen op basis van het bestedingsplan in deze begroting en de bijbehorende kredieten.
- De scores op solvabiliteitsratio staan onder druk door een relatief hoog investeringsvolume. Meerjarig zien we een sterke daling van de score op dit kengetal. De belangrijkste oorzaken zijn het investeringsvolume voor komende jaren en de begrotingstekorten die vanaf 2026 zijn gepresenteerd. Indien het volgend kabinet besluit om het 'financieel ravijn' vanaf 2026 te compenseren, dan ontstaat een ander beeld. Over de hele linie zien we dan dat de scores zich bewegen rond de 20%.
- De forse begrotingstekorten in 2026 en 2027 zien we ook terug in bovenstaand overzicht. De structurele exploitatieruimte is voor die jaren negatief.
- Voor 2024 is de score op de weerstandsratio 4,6. In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' die onlangs aan u is aangeboden stellen we voor de normering van de hoogte van de 'Algemene Reserve – vaste buffer aan te passen' (zie toelichting in paragraaf 3.8.1). Indien we de nieuwe normering hadden toegepast in voorliggende begroting dan was de score op de weerstandsratio uitgekomen op 3,4, nog ruim boven de 2 en daarmee 'in het groen'.

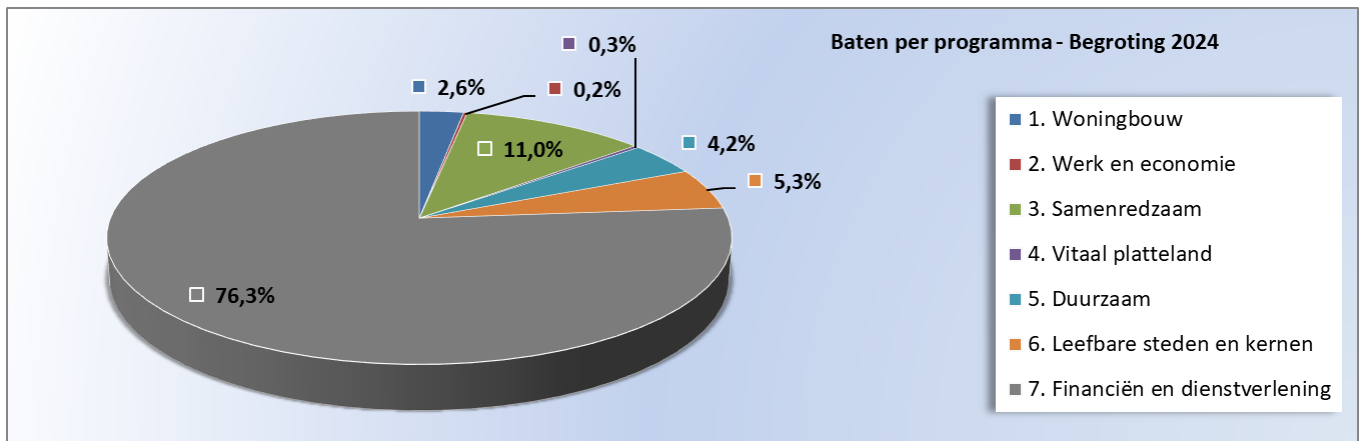
3.3. Uitgaven en inkomsten per programma

In onderstaande tabellen en cirkeldiagram presenteren we de budgetten per bestuursprogramma voor zowel de inkomsten als de uitgaven over 2024. Er is geen rekening gehouden met de mutaties in de reserves.

bedragen x € 1.000

Baten per programma - Begroting 2024	Bedrag	Percentage
1. Woningbouw	4.061	2,6%
2. Werk en economie	335	0,2%
3. Samenredzaam	16.908	11,0%
4. Vitaal platteland	472	0,3%
5. Duurzaam	6.472	4,2%
6. Leefbare steden en kernen	8.065	5,3%
7. Financiën en dienstverlening	117.076	76,3%
Totaal	153.389	100,0%

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de inkomsten er als volgt uit:

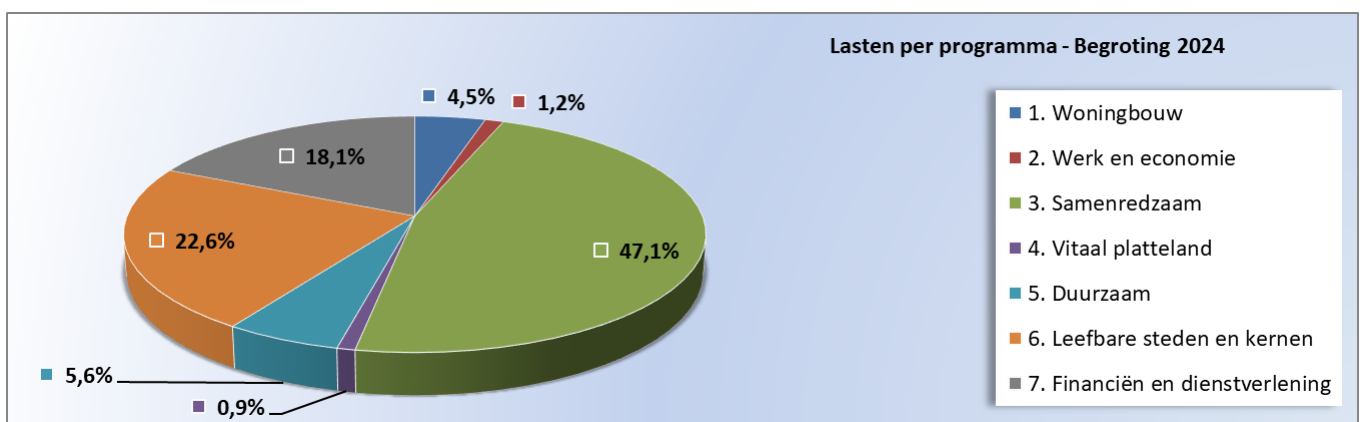

Uit het overzicht blijkt dat het grootste gedeelte van de inkomsten betrekking heeft op het programma 'Financiën en dienstverlening'. Dit heeft vooral te maken met de inkomsten van het Rijk via de algemene uitkering van het gemeentefonds en de gemeentelijke belastingen.

bedragen x € 1.000

Lasten per programma - Begroting 2024		Bedrag	Percentage
1. Woningbouw		6.990	4,5%
2. Werk en economie		1.830	1,2%
3. Samenredzaam		72.523	47,1%
4. Vitaal platteland		1.348	0,9%
5. Duurzaam		8.638	5,6%
6. Leefbare steden en kernen		34.829	22,6%
7. Financiën en dienstverlening		27.854	18,1%
Totaal		154.012	100,0%

Grafisch weergegeven ziet de verdeling van de uitgaven er als volgt uit:

De gemeente geeft het meeste geld uit binnen het bestuursprogramma Samenredzaam, het sociaal domein. Voorbeelden zijn het verstrekken van uitkeringen in het kader van de Participatiewet, de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), de Jeugdzorg en de Wet sociale werkvoorziening (Wsw).

3.4. Uitgangspunten programmabegroting

Bij de raadsbehandeling van de PPN 2023-2027 heeft u ingestemd met het hanteren van de volgende uitgangspunten voor de samenstelling van de Programmabegroting 2024-2027:

Uitgangspunten programmabegroting (Opgenomen in PPN 2023-2027)	Grondslag
Raadsbesluiten*	t/m raadsvergadering 19 sept. 2023
Looninflatie	4,7%
Prijsinflatie inkomstenbudgetten	2,4%
Prijsinflatie uitgavenbudgetten	2,4%
Prijsinflatie grondexploitatie uitgavenbudgetten	3,0%
Prijsinflatie grondexploitatie inkomstenbudgetten	1,5%
Rente grondexploitaties	0,75%
Rekenrente (omslagpercentage)	1,00%
Marktrente	3,0%
Prijsinflatie verstrekte subsidies	2,4%
Prijsinflatie gemeentelijke belastingen en rechten*	2,4%
Areaaluitbreiding wegen en wegmeubilair, openbare verlichting en openbaar groen	175 woningen
Tarief 2024 voor het prestatiecontract	€ 98
Algemene uitkering uit het gemeentefonds*	Meicirculaire 2023
Aantal woonruimten per 1-1-2023 (geraamde groei 2023)	20.443 (175)
Aantal inwoners per 1-1-2023 (geraamde groei 2023)	45.370 (320)

Deze uitgangspunten, of kaders, zijn gehanteerd in voorliggende begroting.

3.5. Bestedingsplan 2024-2027

Deze begroting volgt op de PPN 2023-2027 die op 4 juli 2023 met u is besproken. Uw raad heeft toen kennis genomen van het bestedingsplan 2024-2027 dat hieronder in ongewijzigde vorm is gepresenteerd. De wijzigingen op het bestedingsplan die in hoofdstuk 2 onder de verschillende bestuursprogramma's zijn toegelicht, treft u verderop in een afzonderlijke tabel aan.

Bestedingsplan	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
In begroting 2024-2027 opgenomen						
<u>1. Woningbouw</u>						
B 1.1 Wijkvisie Steenwijk-West (3e en laatste fase)	- 2.194	S	- 5	- 49	- 117	- 130
<u>2. Werk en economie</u>						
B 2.1 Meerjarige Agenda Regio Zwolle 2024-228, basisdeel		S	4	- 16	- 24	- 29
Opgavendeel		I	- 207	- 236	- 264	-
Koppeling projecten Blokzijl en Ossenzijl aan Meerjarige Agenda		I	- 25	-	-	-
<u>3. Samenredzaam</u>						
B 3.1 Als rondkomen niet meer lukt ?		S	- 50	- 50	- 50	- 50
Vrijvallend budget schuldhulpverlening		S	50	50	50	50
B 3.2 Regenboogbeleid ónbeperkt jezelf zijn'		I	- 20	- 20	- 20	-
<u>4. Vitaal platteland</u>						
B 4.3 Projectleider en planoloog Vitaal Platteland		I	- 182	-	-	-
B 4.4 Senior beleidsadviseur Vitaal Platteland		I	- 80	-	-	-
<u>5. Duurzaam</u>						
B 5.1 Stichting Duurzaam Steenwijkerland		I	- 75	- 75	- 75	-
B 5.2 Zon op dak energiecoöperaties		I	- 150	-	-	-
Vrijval klimaatgelden 2023		I	150	-	-	-
B 5.3 Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)		I	- 20	- 20	- 20	-
'Stenenbank'		S	- 20	- 20	- 20	- 20
B 5.4 Natuurvriendelijk (Na)Isoleren met Soortmanagement (SMP)		I	- 270	-	-	-
Subsidie provincie Overijssel		I	70	-	-	-
B 5.5 Vrijval uitbreiding formatie team duurzaamheid		S	100	100	100	100
<u>6. Leefbare steden en kernen</u>						
B 6.1 Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs	- 23.700	S	- 171	2	- 565	- 884
Eenmalige lasten		I	- 7	- 149	69	- 112
B 6.4 Fietsplan:						
A Fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk	- 1.415	S	- 54	- 54	- 53	- 53
B Herinrichting Oldemarktseweg Thij	- 857	S	- 37	- 37	- 37	- 36
C Fietsverbinding Gasthuisstraat Steenwijk		I	- 150	-	-	-
D Ombouwen voetpad Bentepad-Laan van Toutenburg	- 130	S	- 6	- 6	- 6	- 6
E Opstellen fietsmonitor		I	- 3	-	- 3	-
F Onderzoek fietsparkeren centrum Steenwijk		I	- 13	-	-	-
G Fietsstimuleringsacties		I	- 25	- 25	-	-
B 6.5 Archief en documentaire collectie Kermis- en Circusmuseum		I	- 55	- 55	-	-
B 6.6 Bestrijden invasieve exoten in het landelijk gebied		I	- 45	- 45	- 45	-
B 6.7 Formatie cluster Bouwkunde (team R & O projecten)		I	- 108	- 108	- 108	-
B 6.8 Huisvesting huisartsen Giethoorn	- 1.771	S	- 79	- 78	- 78	- 78
Huurinkomsten		S		39	39	39
Vordering op toekomstige huurinkomsten		S	79	39	39	39
B 6.9 Vervangen/aanpassen stroompunten op standplaatsen door de hele gemeente	- 75	S	- 6	- 6	- 6	- 6

Bestedingsplan	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
B 6.10 Mfc Dalzicht, Oldemarkt, groot onderhoud /renovatie/ verduurzaming	- 1.070	S	- 71	- 71	- 71	- 71
Eenmalige lasten		I	- 280	-	-	-
B 6.11 Mfc DE Burght, Vollenhove, groot onderhoud/renovatie/ verduurzaming	- 1.111	S	- 74	- 74	- 74	- 74
Eenmalige lasten		I	- 256	-	-	-
B.6.12 Realisatie Congresvoorzien theater De Meenthe		I	- 590	-	-	-
<i>Extra huurinkomsten</i>		S	-	15	35	63
B 6.13 Toekomstbeeld Gieterse Polder en Centrum Leefbaarheid, ecologie en economie		I	- 175	-	-	-
B. 6.14 Uitbreiding capaciteit controleurs openbare ruimte		S	- 28	- 28	- 28	- 28
B 6.15 Vervangen bruggen Blokzijl, Noordermaten- & Matenbrug	- 1.200	S	- 12	- 52	- 52	- 51
B 6.16 Ruimtelijke visie ontwikkelingen stad Steenwijk		I	- 125	-	-	-
B 6.17 Aankoop dorps huis Paasloo i.o.		I	- 100	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening						
B 7.1 Huisvesting gemeentehuis (excl. Raadzaal)		S	-	-	-	-
Eenmalige lasten		I	-	-	-	-
Raadzaal	- 478	S	- 64	- 64	- 63	- 62
Eenmalige lasten		I	- 369	-	-	-
B 7.2 Teamleider Economie & Recreatie		I	- 119	- 119	- 119	- 119
B 7.3 Meer duidelijke taal (inhuur aanjager)		I	- 69	- 69	-	-
Pluggin taaltool		S	- 25	- 20	- 20	- 20
Kosten communicatie		I	- 10	- 10	-	-
B 7.4 Verkiezingen		S	- 50	- 50	- 50	- 50
B 7.5 Hogere marktrente (o.b.v. bestedingsplan, incl. projecten Coalitieakkoord)		S	- 199	- 425	- 629	- 895
Projecten Coalitieakkoord						
B 4. 1 Gebiedsontwikkeling en ontsluiting Ossenzijl	- 4.900	S	-	-	-	-
Eenmalige lasten/voorbereidingskrediet	- 100	I	- 25	- 50	- 25	-
Reeds door de raad verstrekt krediet (PB 2023-2026)	5.000		-	-	-	-
Onderhoudskosten		S	-	-	-	-
B 4.2 Ontsluiting Blokzijl	- 4.300	S	-	-	-	- 195
Eenmalige lasten/voorbereidingskrediet	- 200	I	- 50	- 50	- 100	-
Reeds door de raad verstrekt krediet (PB 2023-2026)	4.500		-	-	-	-
Onderhoudskosten		S	-	-	-	-
B 6.1 Museum Steenwijk	- 2.400	S		- 101	- 101	- 101
Jaarlijkse beheerkosten		S		- 30	- 30	- 30
Energie		S		- 48	- 48	- 48
Exploitatie		S		- 40	- 40	- 40
Eenmalige lasten		I	- 3.537	-	-	-
Werving fondsen		I	810	-	-	-
Beschikbaar budget binnenstad		I	1.340	-	-	-
B 6.3 Unilocatie Voortgezet Onderwijs (VO) Steenwijkerland		S	598	568	413	238
Extra kapitaallasten		S	-	-	-	-
Totaal bestedingsplan	- 36.401		- 4.888	- 1.534	- 2.194	- 2.660
<i>Waarvan ten laste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar</i>			<i>- 4.650</i>	<i>- 912</i>	<i>- 591</i>	<i>- 112</i>
Ten laste van het begrotingssaldo			- 238	- 622	- 1.602	- 2.547

3.5.1. Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027

Het oorspronkelijk bestedingsplan in de PPN is op een aantal punten gewijzigd. Dit is toegelicht in hoofdstuk 2 onder de verschillende bestuursprogramma's. De wijzigingen zijn hieronder in een aparte tabel gepresenteerd.

bedragen x € 1.000

Wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
1. Zonnecarport (De Waterwyck)	- 400	S	- 39	- 38	- 37	- 36
Lagere jaarlijkse bijdrage van de gemeente aan De Waterwyck		S	39	38	37	36
Totaal Duurzaam	- 400		-	-	-	-
2. Amendement congresvoorziening de Meenthe		I	590	-	-	-
Geen extra huurinkomsten congresvoorziening		S	-	- 15	- 35	- 63
3. Fasering Fietsplan:						
Fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk						
- Voorbereidingskrediet		I	- 50	-	-	-
- Investering fietsverbinding Giethoorn-Steenwijk	1.415	S	54	54	53	53
Fietsverbinding Gasthuisstraat Steenwijk		I	150	-	-	-
4. Project Coalitieakkoord: Museum Steenwijk						
Investering	2.400	S	-	101	101	101
Jaarlijkse beheerkosten		S	-	30	30	30
Energie		S	-	48	48	48
Exploitatie		S	-	40	40	40
Eenmalige kosten		I	3.260	-	-	-
Werving fondsen		I	- 810	-	-	-
Totaal leefbare steden en kernen	3.815		3.194	258	237	209
Totaal wijzigingen bestedingsplan 2024-2027	3.415		3.194	258	237	209
Waarvan ten gunste van het begrotingssaldo			54	258	237	209
Waarvan ten gunste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar			3.140	-	-	-

Het oorspronkelijk bestedingsplan en de wijzigingen daarop vormen samen het definitief bestedingsplan dat wij aan u voorleggen ter instemming. Met het bestedingsplan is in totaal een krediet gemoeid van afgerond € 33 miljoen.

bedragen x € 1.000

Totaal bestedingsplan 2024-2027	Investering	S / I	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Totaal bestedingsplan (PPN 2023-2027), excl. projecten Coalitieakkoord	- 34.001		- 4.023	- 1.783	- 2.264	- 2.484
Totaal bestedingsplan(PPN 2023-2027), projecten Coalitieakkoord	- 2.400		- 865	249	70	- 176
Totaal wijzigingen bestedingsplan	3.415		3.194	258	237	209
Totaal bestedingsplan Programmabegroting 2024-2027	- 32.986		- 1.694	- 1.276	- 1.957	- 2.450
Waarvan ten laste van het begrotingssaldo			- 184	- 364	- 1.365	- 2.338
Waarvan ten laste van de Algemene reserve - vrij besteedbaar			- 1.510	- 912	- 591	- 112

Het bestedingsplan is integraal overgenomen in deze programmabegroting. Dat betekent dat de incidentele en de structurele lasten van het totale bestedingsplan zijn verwerkt in de programmabegroting.

3.6. Financiële ontwikkelingen

Nadat de PPN 2023-2027 in het voorjaar door uw raad is vastgesteld, heeft zich een aantal financiële ontwikkelingen voorgedaan die in deze paragraaf afzonderlijk zijn toegelicht.

3.6.1. Financiële ontwikkelingen Gemeentefonds

We ontvangen de komende jaren naar verwachting meer geld uit het gemeentefonds. De financiële gevolgen zijn hieronder in beeld gebracht.

bedragen x € 1.000				
Financiële gevolgen Gemeentefonds	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Informatienota 27 juni 2023 (Meicirculaire 2023 en Buigbudget)	2.634	2.218	8	2.521
Totaal (+ = voordeel)	2.634	2.218	8	2.521

Informatienota 27 juni 2023 (meicirculaire gemeentefonds 2023 en Buigbudget)

Op 27 juni 2023 bent u geïnformeerd over de financiële gevolgen van de meicirculaire 2023 van het gemeentefonds en het 'nader voorlopig Buigbudget'. Zoals gebruikelijk hebben we deze informatie verwerkt in de begroting.

3.6.2. Raadsbesluiten

In de PPN 2023-2027 zijn alle raadsbesluiten verwerkt tot en met de vergadering van 25 april 2023. In onderstaande tabel zijn de raadsbesluiten opgenomen die betrekking hebben op de periode tot en met 19 september 2023.

bedragen x € 1.000				
Raadsbesluiten tot en met 19 september 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
GGD IJsselland	- 237	- 237	- 237	- 237
Veiligheidsregio IJsselland	- 217	- 217	- 217	- 217
Omgevingsdienst IJsselland	- 87	- 87	- 87	- 87
Totaal (+ = voordeel)	- 541	- 541	- 541	- 541

In de PPN 2023-2027 is al aangekondigd dat extra structurele bijdragen noodzakelijk zijn voor de GGD IJsselland, de Veiligheidsregio IJsselland en de Omgevingsdienst IJsselland voor in totaal € 541.000.

3.6.3. Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027

Na het verschijnen van de PPN 2023-2027 heeft zich een aantal wijzigingen voorgedaan met financiële gevolgen voor onze gemeente. In onderstaande tabel zijn de wijzigingen toegelicht. Het totaal van alle gepresenteerde

mutaties is opgenomen in het meerjarenbeeld (paragraaf 3.2). De afzonderlijke posten zijn toegelicht in hoofdstuk 2 binnen de bestuursprogramma's Samenredzaam, Vitaal Platteland en Financiën en dienstverlening.

bedragen x € 1.000

Financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Indexering 2024 GI's en aanpassing caseload	- 100	- 100	- 100	- 100
Indexering 2024 jeugdzorg (7,5% -> + 3,5%)	- 400	- 400	- 400	- 400
Indexering 2024 WMO begeleiding (7% -> +3%)	- 50	- 50	- 50	- 50
Indexering 2024 Huishoudelijke hulp (10% -> +6%)	- 300	- 300	- 300	- 300
Loonkostensubsidie	- 300	- 300	- 300	- 300
Aanbesteding trapliften	25	25	25	25
Totaal Samenredzaam	- 1.125	- 1.125	- 1.125	- 1.125
Vermakelijkhedenretributie	- 130	-	-	-
Totaal Vitaal Platteland	- 130	-	-	-
Toeristenbelasting	75	75	75	75
Correctie op 'stelpost: indexatie lonen en sociale lasten 2024 (4,7%)	- 39	- 34	- 34	- 33
Correctie op prijscompensatie 2024 (2,4%)	- 8	- 20	26	36
Loonkosten raad en B&W	- 58	- 58	- 58	- 58
Doorbelasting organisatie naar riool en afval	88	88	90	85
Correctie kapitaallasten activa	-	- 1	- 1	- 3
Correctie begrotingssaldo voor IHP	-	-	-	- 166
Correctie CAO gemeentepersoneel 2023	- 28	- 19	- 17	- 17
Totaal Financiën en dienstverlening	30	31	81	- 81
Totaal financiële ontwikkelingen na de PPN 2023-2027 (+ = voordeel)	- 1.226	- 1.094	- 1.044	- 1.206

3.6.4. Structurele doorwerking mutaties Najaarsnota 2023

In voorliggende programmabegroting zijn de mutaties 2023 verwerkt, voor zover deze een structurele doorwerking naar 2024 en latere jaren hebben.

Structurele doorwerking najaarsnota 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Rente startersleningen	- 30	- 30	- 30	- 30
Beschermd wonen	1.400	-	-	-
Beschermd wonen Toegang	- 65	-	-	-
Continuering informatiemedewerker geldloket	- 40	- 75	- 75	- 75
Schuldhelpverlening	50	50	50	50
Minimabeleid efficiëncyvoordeel	25	25	25	25
Laaggeletterdheid	25	25	25	25
Oud papier	20	20	20	20
Atletiekbaan Steenwijk	11	11	11	11
Privatisering veldverlichting	4	4	4	4
Kunstgrasvelden	5	5	4	4
Kerkenvisie	- 35	-	-	-
Hockeyvelden	- 15	- 25	- 25	- 25
Bernhardschool	-	-	- 5	- 5
Nieuwbouw school Tuk	- 15	- 15	- 15	- 15
Kindergemeenteraad	10	10	10	10
Schoonmaak gebouwen	- 15	-	-	-
Leasecontract bedrijfswagens	- 10	- 10	- 10	- 10
Rentelasten voor extra krediet o.b.v. Najaarsnota 2023	- 23	- 23	- 23	- 23
Totaal (+ = voordeel)	1.302	- 28	- 33	- 33
<i>Waarvan structureel (ten laste van het begrotingssaldo)</i>	<i>1.337</i>	<i>- 28</i>	<i>- 33</i>	<i>- 33</i>
<i>Waarvan incidenteel (ten laste van de AR vrij besteedbaar)</i>	<i>- 35</i>			

Voor een toelichting op de gepresenteerde mutaties verwijzen wij u naar de Najaarsnota 2023.

3.6.5. Restantkredieten

Jaarlijks stelt u krediet beschikbaar om projecten uit te kunnen voeren. Als een project is afgerond en er minder krediet nodig bleek te zijn dan beschikbaar was, dan kan het restantkrediet komen te vervallen. Daarnaast kunnen projecten om verschillende redenen niet worden uitgevoerd. Ook in die gevallen kunnen de restantkredieten vrijvallen. Daarbij maken we onderscheid tussen kredieten die ten laste van de Algemene Reserve – vrij besteedbaar zijn gebracht en kredieten waar dat niet voor geldt. In het eerste geval vloeien de restantkredieten terug naar deze reserve. In het tweede geval kunnen de bijbehorende (structurele) kapitaallasten komen te vervallen.

In het afgelopen begrotingsproces hebben we in beeld gebracht of kredieten konden vrijvallen. In onderstaande tabel treft u de daarvan de uitkomsten aan.

bedragen x € 1.000

Actualisatie restantkredieten		Investering
Projectplan Canneveltstraat		251
Fonds stimuleren wonen en herverkaveling		150
Mantelzorg respijtzorg		40
Strandje Vollenhovermeer		9
Aanpassing kruising Gasthuisdijk/De Klosse 2021		14
Aanleg parkeerplaatsen Oostermeenthe		14
Groene en blauwe diensten		161
Vrijval restantkredieten		638
<i>Waarvan ten gunste van de AR - vrij besteedbaar</i>		360

De projecten 'Canneveltstraat', 'Aanpassing kruising Gasthuisdijk/De Klosse 2021' en 'Aanleg parkeerplaatsen Oostermeenthe' zijn inmiddels afgerond, waardoor deze nog openstaande kredieten kunnen komen te vervallen. Voor de overige posten geldt dat het geld om verschillende redenen niet meer benodigd is en het krediet dus kan terugvloeien naar de Algemene Reserve – vrij besteedbaar.

3.6.6. Vervangingsinvesteringen

Zoals gebruikelijk zijn de meerjarige vervangingsinvesteringenplannen geactualiseerd. In voorliggende programmabegroting zijn op basis van deze plannen voor de jaren 2024 en volgende de kapitaallasten van de geplande investeringen gereserveerd. Wij verwijzen u naar bijlage 1 van deze begroting. Het betreffen de vervangingsinvesteringen voor:

- Tractie;
- ICT;
- Begraafplaatsen;
- Huishoudelijke dienst.

De kapitaallasten voortvloeiende uit de vervangingsinvesteringen kunnen volledig worden gedekt uit de gereserveerde vrijvallende kapitaallasten.

Voor 2024 stellen wij voor de volgende kredieten beschikbaar te stellen:

bedragen x € 1.000

Kredieten 2024		Investering
Bedrijfsmiddelen		
Tractie		475
ICT		100
Huishoudelijke dienst		53
Begraafplaatsen		-
Totaal beschikbaar te stellen krediet		628

3.7. Overhead

In het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is voorgeschreven dat de programmabegroting een apart overzicht bevat met de kosten van de overhead. Hiermee krijgt uw raad op een eenvoudige wijze inzicht in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, wordt de volgende definitie gehanteerd: *Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.*

De kosten van sturing en ondersteuning van de directe medewerkers (overhead) bestaan in ieder geval uit:

- Loonkosten (onder meer: financiën, personeel en organisatie, inkoop, juridische zaken, leidinggevenden,
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- ICT kosten;
- Huisvesting en facilitaire zaken;
- Uitbestedingskosten bedrijfsvoering;
- Overige materiële kosten (waaronder tractie, gereedschappen, kantoorbenodigdheden).

Met deze definitie wordt een eenduidig inzicht geboden in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden. In de praktijk zijn dit veelal loonkosten die direct zijn toe te rekenen tot bepaalde activiteiten binnen een van de bestuursprogramma's. Die kosten zijn dan ook opgenomen onder het desbetreffende programma en niet betrokken bij de berekening van het bedrag aan overhead.

In het BBV is één uitzondering gemaakt op het verplicht centraal begroten en verantwoorden van overhead. Dit betreft de toerekening van overhead aan de grondexploitaties en de investeringen (prestatiecontract). Deze uitzondering is gemaakt omdat het niet toerekenen van overhead aan dergelijke investeringen zou leiden tot een begrotingstekort. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt rekening gehouden met een bedrag van ruim € 0,3 miljoen in 2024.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, bedragen de kosten voor overhead in totaal € 20,8 miljoen in 2024. Uitgedrukt in een percentage van de totale exploitatielasten, vóór mutaties in de reserves, bedraagt de overhead 13%. Ter illustratie: In de Programmabegroting 2023-2026 is voor het begrotingsjaar 2023 een percentage opgenomen van 12%.

bedragen x € 1.000				
Overhead	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
A. Loonkosten overhead	- 15.228	- 14.895	- 14.556	- 14.120
B. ICT kosten	- 2.791	- 2.763	- 2.672	- 2.600
C. Huisvestingskosten	- 1.021	- 1.029	- 949	- 984
D. Uitbestedingskosten bedrijfsvoering	- 684	- 385	- 313	- 200
E. Overige materiële kosten	- 1.396	- 1.388	- 1.445	- 1.453
F. Prestatiecontract	337	337	337	337
G. Totaal overhead	- 20.783	- 20.123	- 19.598	- 19.021
H. Totale lasten begroting (exclusief mutaties reserves)	- 154.012	- 151.736	- 149.394	- 147.945
Totaal overhead / Totale lasten (G/H)	13%	13%	13%	13%

3.8. Reserves en voorzieningen

Per ultimo 2024 bedraagt de vermogenspositie naar verwachting € 28,6 miljoen (excl. voorzieningen). Het meerjarig verloop van de reserves en voorzieningen is opgenomen in bijlage 4.

bedragen x € 1.000						
Reserves en voorzieningen	Realisatie Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027
Reserves						
Saldo rekening	3.664	0	0	0	0	0
Algemene reserve	33.867	23.516	22.282	22.576	21.756	21.745
Bestemmingsreserves overig	14.022	9.619	9.469	9.469	9.469	9.469
Totaal Reserves	51.553	33.135	31.750	32.044	31.224	31.214
Voorzieningen						
Voorzieningen	16.190	14.066	13.567	12.650	12.199	11.929
Totaal Voorzieningen	16.190	14.066	13.567	12.650	12.199	11.929
Totaal	67.743	47.201	45.317	44.694	43.423	43.143

3.8.1. Verloop algemene en bestemmingsreserves

Onlangs hebben wij de nieuwe 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' aan u aangeboden. De nieuwe nota moet eerst door u worden vastgesteld voordat we wijzigingen kunnen doorvoeren in de begroting. Zo zijn we in voorliggende begroting uitgegaan van de bestaande normering voor de minimale hoogte van 'Algemene reserve vaste buffer' op basis van de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' (zie toelichting verderop in deze paragraaf).

Het BBV onderscheidt de volgende reserves:

- algemene reserve(s);
- de bestemmingsreserves.

In onderstaande toelichting wordt nader ingegaan op een aantal algemene en bestemmingsreserves.

Algemene reserves

Algemene reserve vaste buffer

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' is vastgelegd dat de norm voor de Algemene reserve vaste buffer 15% van de som van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerende-zaakbelastingen (OZB) bedraagt. Om veelvuldige toevoegingen en onttrekkingen aan genoemde reserve te voorkomen als gevolg van fluctuaties in de algemene uitkering en de opbrengst OZB geldt een marge naar boven en beneden van 5%. Afwijking van de bandbreedte is maximaal 3 jaar toegestaan.

De Algemene reserve vaste buffer bedraagt ultimo 2023 € 15.692.000. Dit bedrag is lager dan de gestelde norm van € 16.847.000. Voorstel is om deze reserve weer op het niveau van 15% te brengen. We stellen voor om een bedrag van € 1.155.000 ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2024.

Norm Algemene reserve vaste buffer		Begroting 2024
Vaststelling norm 15%		
Grondslag normbepaling		
Algemene uitkering uit gemeentefonds		103.808
Opbrengst Onroerende-zaakbelasting		8.505
Grondslag normbepaling		112.314
Vaststelling norm 15%		16.847
Algemene reserve vaste buffer		
Algemene reserve vaste buffer per ultimo 2023		15.692
Storting programmabegroting 2024-2027		1.155
Algemene reserve vaste buffer		16.847
Afwijking t.o.v. norm		
Afwijking t.o.v. norm (lager)		- 0
Afwijking in %		0,0%

Algemene reserve vrij besteedbaar

We stellen voor om in zowel 2024 als 2025 een bedrag van € 2.000.000 te storten in de 'Algemene reserve vrij besteedbaar' en deze bedragen te laste te brengen van de begrotingssaldi voor 2024 en 2025. Hiermee willen we onze reservepositie voor de nabije toekomst verbeteren. De Algemene reserve vrij besteedbaar bedraagt per ultimo 2027 € 4,8 miljoen.

Bestemmingsreserves

Het overzicht met bestemmingsreserves treft u aan in bijlage 4. Ultimo 2024 kennen we drie bestemmingsreserves: De 'Reserve koppengeld', de 'Reserve startersleningen' en de 'Reserve volkshuisvesting'. Met deze drie bestemmingsreserves is in totaal een bedrag gemoeid van € € 9,5 miljoen.

3.8.2. Verloop voorzieningen

Voorzieningen worden onder meer gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs is in te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Evenals bij de reserves treft u onderstaand ook een toelichting aan op de meest in het oog springende voorzieningen.

Voorziening groot onderhoud wegen

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed heeft op de hoogte van de voorziening wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening onderhoud speelvoorzieningen

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Voorziening Algemeen Maatschappelijk Vastgoed

De omvang van de voorziening is gebaseerd op een meerjarig onderhoudsplan met een looptijd van 10 jaar. Dit plan wordt jaarlijks herijkt en voor zover deze herijking invloed op de hoogte van de voorziening heeft wordt deze bij de samenstelling van de jaarrekening bijgesteld.

Egalisatievoorziening reiniging

De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening reiniging gebracht. Er vindt in 2024 een onttrekking van € 327.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.7. Afvalstoffenheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening riolering (exploitatie)

De exploitatiesaldi worden ten gunste of ten laste van de egalisatievoorziening riolering (exploitatie) gebracht. Er vindt in 2024 een onttrekking van € 514.000 aan de voorziening plaats. In paragraaf 4.1.8. Rioolheffing wordt een nadere toelichting gegeven.

Voorziening overdracht wethouderspensioenen

Op grond van de wet APPA (algemene pensioenwet politieke ambtsdragers) is de gemeente verplicht om een voorziening te treffen voor wethouders om hen in staat te stellen hun pensioen over te dragen aan een pensioeninstelling. Indien dit gebeurt is een eenmalige afkoopsom benodigd. Op dit moment is de gemeente voor de bestuurders die hieraan niet de voorkeur geven, na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, verplicht pensioen uit te betalen. Het gereserveerde bedrag gaat vervolgens over naar de voorziening te betalen pensioen voormalige bestuurders. Per 1 januari 2024 bedraagt het saldo € 1,5 miljoen.

Voorziening te betalen pensioenen voormalig bestuurders

Voor voormalig bestuurders, die vanaf 2015 pensioenrechten hebben, dienen de te betalen pensioenen volledig uit een voorziening bekostigd te worden. Indien een voormalig bestuurder op enig moment recht heeft op pensioen bestaat er geen mogelijkheid voor hem/haar om het pensioen over te dragen aan een pensioenfonds en wordt het gereserveerde bedrag in de vorige voorziening (voorziening overdracht wethouderspensioenen) overgeheveld naar deze voorziening om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Elk jaar wordt de omvang van deze voorziening geactualiseerd.

3.9. Overzicht totale programmabegroting

In onderstaand overzicht is het financieel resultaat weergegeven voor de komende jaren waarbij de baten en lasten zijn uitgesplitst per bestuursprogramma.

bedragen x € 1.000

Overzicht baten en lasten	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Programma's						
Lasten						
1. Woningbouw	- 6.782	- 7.430	- 6.990	- 6.844	- 6.665	- 6.645
2. Werk en economie	- 3.341	- 7.086	- 1.830	- 1.705	- 1.767	- 1.434
3. Samenredzaam	- 74.165	- 81.660	- 72.523	- 71.779	- 71.044	- 70.089
4. Vitaal platteland	- 2.395	- 3.301	- 1.348	- 1.347	- 1.203	- 1.205
5. Duurzaam	- 7.081	- 15.153	- 8.638	- 8.391	- 7.546	- 7.465
6. Leefbare steden en kernen	- 35.482	- 40.280	- 34.829	- 34.733	- 34.296	- 34.424
7. Financiën en dienstverlening	- 4.377	- 4.404	- 5.022	- 4.651	- 4.694	- 4.749
Overige	-	-	-	-	-	-
Totaal Lasten	- 133.623	- 159.314	- 131.179	- 129.451	- 127.216	- 126.010
Baten						
1. Woningbouw	6.279	4.582	4.061	4.082	3.642	3.656
2. Werk en economie	2.144	4.601	335	277	234	189
3. Samenredzaam	23.156	26.038	16.908	15.263	15.668	15.286
4. Vitaal platteland	944	843	472	652	652	652
5. Duurzaam	5.311	9.051	6.472	6.410	5.544	5.542
6. Leefbare steden en kernen	10.142	10.385	8.065	8.533	7.933	7.661
7. Financiën en dienstverlening	2.985	2.167	2.581	2.547	2.546	2.546
Totaal Baten	50.961	57.667	38.895	37.764	36.219	35.532
Totaal Programma's	- 82.663	- 101.647	- 92.285	- 91.688	- 90.997	- 90.479
Algemene dekkingsmiddelen						
Lasten						
Algemene dekkingsmiddelen	- 675	- 927	- 1.273	- 1.389	- 1.854	- 2.186
Overhead	- 19.442	- 19.807	- 21.490	- 20.831	- 20.258	- 19.681
Onvoorzien	91	- 65	- 69	- 65	- 66	- 68
Totaal Lasten	- 20.026	- 20.798	- 22.833	- 22.285	- 22.178	- 21.935
Baten						
Algemene dekkingsmiddelen	106.607	107.338	113.766	114.293	105.130	103.799
Overhead	1.301	801	707	707	660	660
Onvoorzien	29	181	21	21	21	21
Totaal Baten	107.937	108.320	114.494	115.021	105.811	104.480
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	87.911	87.523	91.662	92.736	83.633	82.545
Mutatie reserves						
Toevoegingen	- 10.786	- 6.316	- 3.675	- 2.510	- 250	- 180
Onttrekkingen	9.202	24.735	5.060	2.217	1.070	190
Totaal Mutatie reserves	- 1.584	18.418	1.384	- 294	820	11
Saldo programmabegroting	3.664	4.294	761	755	- 6.544	- 7.923

3.10. Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Onderstaand overzicht biedt inzicht in de samenstelling van de algemene dekkingsmiddelen, inclusief de verplichte taakvelden voor overhead en onvoorzien.

bedragen x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Algemene dekkingsmiddelen						
Uitkeringen Gemeentefonds	96.772	97.092	103.808	104.335	95.173	93.842
Algemene uitkering	96.772	97.092	103.808	104.335	95.173	93.842
Onroerende Zaak Belasting	7.073	7.502	7.811	7.811	7.810	7.812
OZB woningen	4.889	4.971	5.133	5.133	5.133	5.133
OZB niet-woningen	2.951	3.273	3.372	3.372	3.372	3.372
Uitvoering wet WOZ	- 767	- 742	- 695	- 695	- 695	- 694
Belastingen overig	- 9	- 1	- 2	- 2	- 2	- 2
Hondenbelasting	- 0	-	-	-	-	-
Bestrijding hondenpoep	- 11	- 16	- 16	- 16	- 16	- 16
Heffing en invordering overige belastingen	0	15	14	14	14	14
Overige	2	-	-	-	-	-
Treasury	2.096	1.818	876	759	295	- 39
Dividend	1.898	1.706	1.359	1.359	1.359	1.359
Overige	197	112	- 483	- 600	- 1.064	- 1.398
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	105.932	106.411	112.493	112.904	103.276	101.613
Overhead						
Overhead	- 18.141	- 19.005	- 20.783	- 20.123	- 19.598	- 19.021
Totaal Overhead	- 18.141	- 19.005	- 20.783	- 20.123	- 19.598	- 19.021
Onvoorzien						
Onvoorzien	120	116	- 48	- 44	- 45	- 47
Totaal Onvoorzien	120	116	- 48	- 44	- 45	- 47
Totaal	87.911	87.523	91.662	92.736	83.633	82.545

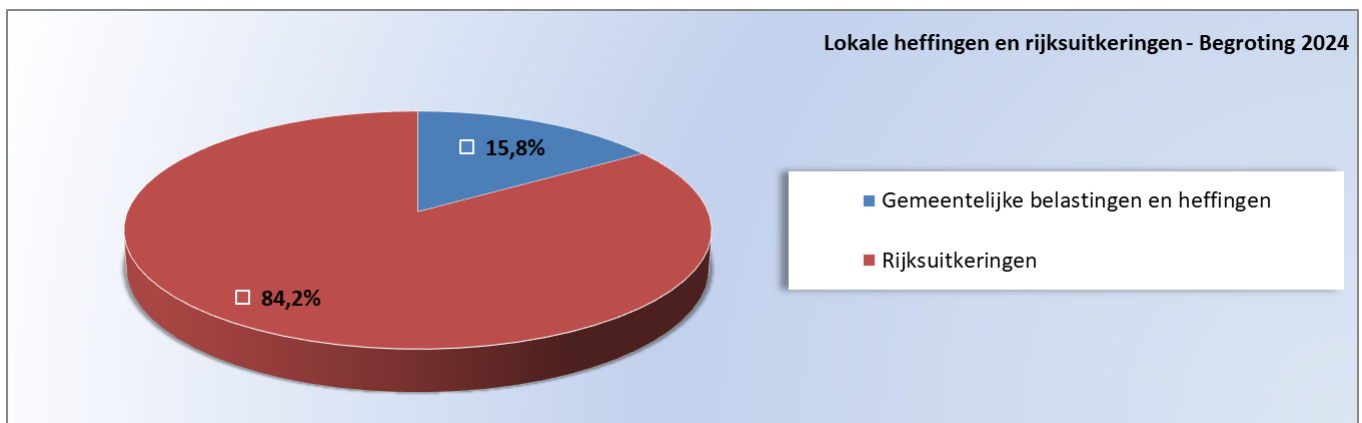
4. Specifieke paragrafen

4.1. Paragraaf Lokale heffingen

4.1.1. Inleiding

De gemeente heeft voor het goed kunnen uitvoeren van haar taken geld nodig. Een groot deel van dit geld wordt ontvangen van de rijksoverheid via de zogenaamde 'Algemene Uitkering uit het Gemeentefonds'. Dit 'Haagse' geld is echter onvoldoende om alle taken te kunnen uitvoeren. Daarom maakt de gemeente gebruik van haar bevoegdheid om inkomsten te verkrijgen via burgers, bedrijven en bezoekers. Dit gebeurt met behulp van onder meer lokale belastingen en heffingen.

In 2024 verwacht de gemeente Steenwijkerland in totaal een bedrag van € 142 miljoen⁵⁵ aan inkomsten te ontvangen (gemeentelijke belastingen en heffingen en rijksuitkeringen). In onderstaande grafiek is aangegeven welk deel uit 'Den Haag' komt en welk deel uit 'Steenwijkerland'.

De grafiek laat zien dat de lokale belastingen en heffingen een wezenlijk onderdeel vormen van de gemeentelijke inkomsten. In deze paragraaf wordt daarom stilgestaan bij de diverse aspecten die samengaan met dit onderwerp. Zo worden de uitgangspunten benoemd, die de gemeente hanteert bij het vaststellen van de tarieven voor inwoners en ondernemers. Ook tonen we met behulp van tabellen de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingopbrengsten. Tenslotte laten we zien hoe 'duur' Steenwijkerland is ten opzichte van omliggende en vergelijkbare gemeenten.

4.1.2. Belastingen en heffingen

De gemeentelijke belastingen die in 2024 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- OZB;
- Toeristenbelasting;
- Forensenbelasting.

Naast belastingen rekent de gemeente heffingen. Dit zijn kosten voor individuele dienstverlening aan burgers en ondernemers. Voor de tarieven van deze heffingen geldt dat de opbrengsten de kosten van de dienstverlening op

⁵⁵ € 22,5 miljoen aan gemeentelijke belastingen en heffingen en € 119,6 miljoen aan rijksuitkeringen.

begrotingsbasis niet mogen overschrijden. De gemeentelijke heffingen die in 2024 in de gemeente Steenwijkerland worden geheven zijn:

- Rioolheffing;
- Afvalstoffenheffing;
- Begraafrechten;
- Vermakelijkhedenretributie;
- Overige rechten.

4.1.3. Uitgangspunten

Uw raad stelt de tarieven vast voor de lokale belastingen en heffingen. Ons uitgangspunt is dat we blijven behoren tot de top 25% gemeenten van Nederland met de laagste lokale lasten. We willen daarom geen bovengemiddelde stijgingen doorvoeren in de tarieven voor de OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Voor de Afvalstoffenheffing en de Rioolheffing worden wijzigingen in de kosten verhaald door de betreffende tarieven daarop aan te passen (gesloten huishouding). Om grote tariefschommelingen te voorkomen, wordt gebruik gemaakt van de voorziening Reiniging en de voorziening Riolerling.

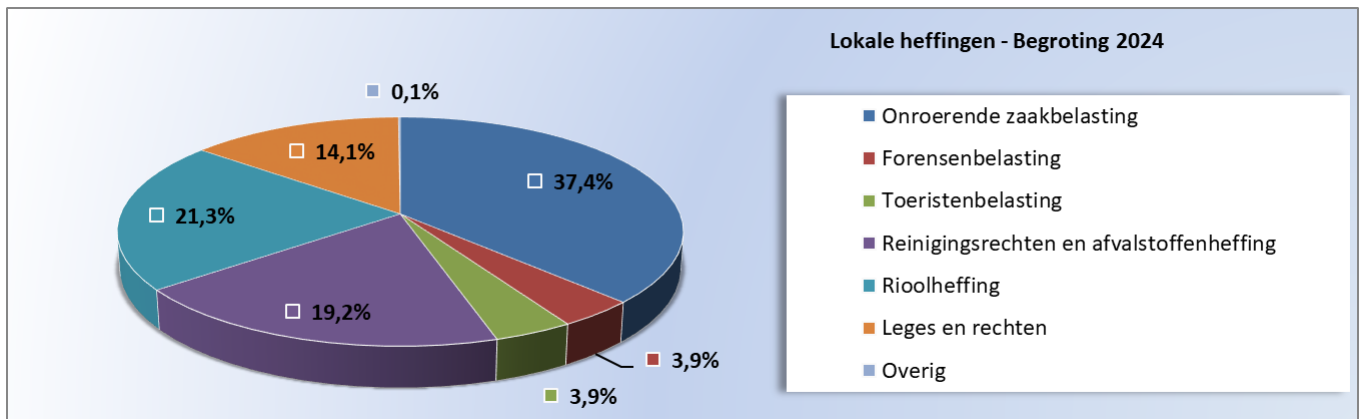
4.1.4. Overzicht belastingopbrengsten

De totale opbrengst voor belastingen en heffingen in 2024 bedraagt € 22,5 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Lokale belastingen en heffingen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Belastingen						
Onroerende zaak belasting gebruikers	1.107	1.315	1.367	1.367	1.367	1.367
Onroerende zaak belasting eigenaren	6.733	6.929	7.139	7.139	7.139	7.139
Toeristenbelasting	825	867	892	857	857	857
Forensenbelasting	834	860	881	881	881	881
Hondenbelasting	- 0	-	-	-	-	-
Totaal Belastingen	9.498	9.971	10.277	10.243	10.243	10.243
Heffingen						
Rioolheffing	4.756	4.727	4.845	4.845	4.845	4.845
Reinigingsrechten en afvalstoffenheffing	4.243	4.288	4.359	4.359	4.359	4.359
Marktgeden	24	27	28	28	28	28
Totaal Heffingen	9.023	9.042	9.232	9.232	9.232	9.232
Leges en rechten						
Secretarieleges burgerzaken	398	342	532	532	532	532
Begraafplaatsrechten	602	598	612	612	612	612
Overige leges en rechten	2.982	3.033	2.065	2.245	2.245	2.245
Totaal Leges en rechten	3.982	3.973	3.209	3.389	3.389	3.389
Kwijtscheldingen						
Kwijtscheldingen	- 170	- 210	- 195	- 195	- 195	- 195
Totaal Kwijtscheldingen	- 170	- 210	- 195	- 195	- 195	- 195
Totaal lokale belastingen en heffingen	22.333	22.775	22.523	22.669	22.669	22.669

In onderstaande cirkeldiagram is het aandeel van de belastingsoorten en verschillende heffingen in het totaal van de gemeentelijke belastingen in beeld gebracht.

4.1.5. Lokale belastingdruk

Onze inwoners en ondernemers gaan in 2024 gemiddeld 2,1% meer aan lokale lasten betalen. De ontwikkeling van de lokale belastingdruk ziet er als volgt uit:

Woonlasten eigenaar en gebruiker	2023	2024	Lasten- stijging (€)	Lasten- stijging (%)
Eigenaar en gebruiker				
Onroerende-zaakbelastingen (eigenarendeel)	€ 230,88	€ 236,42	€ 5,54	2,4%
Afvalstoffenheffing	€ 216,11	€ 219,69	€ 3,58	1,7%
Rioolheffing	€ 203,39	€ 208,22	€ 4,83	2,4%
Woonlasten eigenaar en gebruiker	€ 650,38	€ 664,33	€ 13,95	2,1%
Gebruiker				
Afvalstoffenheffing	€ 216,11	€ 219,69	€ 3,58	1,7%
Rioolheffing	€ 88,39	€ 90,51	€ 2,12	2,4%
Woonlasten gebruiker	€ 304,50	€ 310,20	€ 5,70	1,9%

Bij de OZB is uitgegaan van een WOZ-waarde van € 293.000 (waardepeildatum 1-1-2022). Geen rekening is gehouden met de effecten van de hertaxatie met waardepeildatum 1-1-2023. Op basis van de laatste COELO⁶ atlas is de gemeente Steenwijkerland op de ranglijst van gemeenten met de laagste lokale lasten gestegen (2022: 15^e plaats en 2023: 9^e plaats). In de atlas staan alle gemeenten vermeld dus ook de ons omringende gemeenten. Ook zijn de gemiddelde woonlasten van de provincie Overijssel en Nederland in beeld gebracht.

⁶ Atlas van de lokale lasten 2023 (COELO). De atlas wordt jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie voor Lagere Overheden (COELO) uitgegeven. Het COELO berekent de lokale lasten voor de burger op basis van de door gemeenten aangeleverde informatie.

Woonlasten per gemeente	Woonlasten meerpersoonshuishouden	Positie
Steenwijkerland	€746	9
Meppel	€761	15
Weststellingwerf	€807	39
Zwartewaterland	€818	46
Staphorst	€870	81
Noordoostpolder	€907	132
Westerveld	€973	211
Provincie Overijssel	€896	
Nederland	€944	

4.1.6. Onroerende-zaakbelastingen

De wettelijke kaders van de onroerende-zaakbelastingen (OZB) zijn neergelegd in de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet en de Wet Waardering Onroerende zaken (Wet WOZ). Voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken kunnen twee belastingen geheven worden: een eigenaren- en een gebruikersbelasting. De hoogte van de OZB is afhankelijk van de in het kader van de Wet WOZ aan de onroerende zaak toegekende waarde. Het tarief is een percentage van deze waarde. Er kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor woningen en niet-woningen. Binnen deze groepen mag niet verder gedifferentieerd worden. Voor alle woningen en alle niet-woningen gelden dus dezelfde tarieven. Hiernaast kunnen verschillende tarieven vastgesteld worden voor de eigenarenbelastingen en de gebruikersbelasting.

Op dit ogenblik wordt hard gewerkt aan de hertaxatie van het WOZ-bestand met waardepeildatum 1-1-2023. In december 2023 worden nadere voorstellen aan uw raad gepresenteerd over de tarieven voor 2024. Uitgangspunt daarbij is een gelijkblijvende opbrengst. Een stijging van de waarde van het totale woningbestand zal dan leiden tot een gelijke daling van de tarieven en omgekeerd.

4.1.7. Afvalstoffenheffing

Ontwikkeling baten en lasten 2024

Voor 2024 zijn de uitgaven voor afval verhoogd met 2,4% conform het prijsindexcijfer dat wij hanteren voor de uitgaven. Hiervan is afgeweken voor zover de ROVA bij de gemeente andere tarieven in rekening brengt. De structurele gevolgen van het grondstoffenplan zijn in de begroting verwerkt.

Zoals uit onderstaande tabel kan worden afgeleid, stijgt het gemiddelde tarief per aansluiting in 2024 van € 216,11 naar € 219,69 (1,7%). Het dekkingspercentage dat staat vermeld in de tabel is met 74,7% relatief laag. Oorzaak is dat in de berekening van dit dekkingspercentage rekening is gehouden met de compensabele BTW, terwijl deze BTW niet in rekening wordt gebracht bij de inwoners. De overhead is gecijferd op 13% (toegelicht in hoofdstuk 3.7).

Berekening kostendeckendheid afval	Begroting 2023		Begroting 2024	
Lasten heffing				
Netto lasten				
Lasten, incl. (omslag)rente	4.706		4.982	
Baten, excl. Heffingen	- 713		- 761	
Netto lasten	3.993		4.221	
Toe te rekenen lasten				
Overhead *	565		648	
BTW **	902		951	
Toe te rekenen lasten taakveld	1.467		1.599	
Totale lasten heffing	5.460		5.820	
Baten heffing				
Dekking uit tarieven	4.278	78,4%	4.349	74,7%
Dekking uit voorziening	170	3,1%	327	5,6%
Dekking uit algemene middelen	1.012	18,5%	1.144	19,7%
Totale baten heffing	5.460		5.820	
Dekkingspercentage tarieven	78,4%		74,7%	
Tarief woning nominaal (€) (2022 = € 214,36)	€ 216,11		€ 219,69	
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022 = 100)	100,8		102,5	

* De overhead is berekend op basis van een percentage van de lasten. Om te voorkomen dat een onevenredig deel ten laste van de afvalstoffenheffing komt, wordt een deel uit algemene middelen gedekt.

** De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.

Afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een woning. Het vaste tarief stijgt met € 3,58. Het tarief per zak en per lediging blijven ongewijzigd op € 1,55. Per saldo is er sprake van een gemiddelde stijging met 1,7%. De belangrijkste ontwikkelingen zijn als volgt:

Oud papier

Aan de uitgavenkant zijn de uitgaven in vergelijking met vorig jaar € 17.000 hoger. Dit is conform het voorstel over oud papier wat eerder in 2023 in de raad is behandeld.

Voor wat betreft de inkomstenkant houden we nu rekening met € 116.000 aan inkomsten, terwijl we vorig jaar hebben gerekend met € 255.000, een nadeel derhalve van € 139.000. Dit komt door de ontwikkeling van de oud papier prijzen vanaf september 2022. De oud papier prijs heeft vanaf dat moment een scherpe daling laten zien. We baseren ons nu op de laatst bekende oud papier prijzen.

ROVA-index

De ROVA past voor 2024 de ROVA index toe voor een tariefstijging met 3,66%. Bovendien is er sprake van een extra Co2 heffing doordat de fabriek voor de verwerking van restafval in Duitsland staat en we vallen onder Duitse wetgeving. Dit gaat om circa € 40.000.

Nedvang vergoedingen (PMD)

Voor 2023 hadden we gerekend met € 400.000 aan inkomsten. Dat was op basis van een vergoeding van € 218 per ton. Inmiddels is er een conceptovereenkomst voor de vergoeding van Nedvang per ton over 2023. Deze vergoeding is € 245 per ton. Voor 2024 willen we uitgaan van 2.350 ton afval x € 225 (vergoeding) x 85% (na correctie uitval) = € 450.000. De onderhandelingen met Nedvang blijven echter moeizaam gaan en voor 2024 en verder zijn nog geen afspraken gemaakt. Vandaar dat de ROVA ons adviseert hier terughoudend mee om te gaan.

Ontwikkeling egalisatievoorziening Reiniging

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' staat vermeld dat de egalisatievoorziening Reiniging een bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 435.000. De komende jaren zal de voorziening verder worden afgebouwd, waardoor we naar verwachting in 2027 weer binnen de gestelde grenzen bewegen.

De egalisatievoorziening is ingesteld om jaarlijkse mee- en tegenvallers van het huishoudelijk afval op te vangen. De verwachte stand bedraagt per 1-1-24 € 1,7 miljoen. Dit is hoger dan de norm uit de genoemde nota. Dit biedt de ruimte om het tarief afvalstoffenheffing de komende 4 jaren te dempen met circa € 16 per jaar. Let op: als de dekking uit de egalisatievoorziening na vier jaar vervalt, is een tariefsverhoging met € 16 noodzakelijk.

Door de gunstige resultaten bij de jaarrekening 2022 is de voorziening hoger dan waar we vorig jaar van uit zijn gegaan. Er zijn 2 belangrijke risico's:

1. Het PMD dossier blijft een (landelijk) discussiepunt tussen het verpakkend bedrijfsleven en de gemeenten. Discussies gaan over de kwaliteit en de vergoeding aan gemeenten. Er is een financieel risico op bovenmatige afkeur en lagere vergoedingen dan waarmee is gerekend.
2. De opbrengst van oud papier wordt bepaald door de (wereld)marktprijs. De prijs is in de begroting voorzichtig geraamd. Daarmee is de hoogte van het financiële risico beperkt.

bedragen x € 1.000					
Egalisatievoorziening reiniging	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Stand per 1 januari	1.930	1.648	1.321	993	666
Toevoeging	-	-	-	-	-
Onttrekking	- 282	- 327	- 327	- 328	- 326
Stand per 31 december	1.648	1.321	993	666	340

4.1.8. Rioolheffing

We stellen voor om de tarieven rioolheffing voor 2024 met 2,4% te laten stijgen. Door een onttrekking uit de voorziening riolering kunnen we volstaan met een stijging van het tarief met alleen het inflatiepercentage. Op basis hiervan stijgt het tarief ten opzichte van 2023 met € 4,83. Het tarief komt voor 2024 uit op € 208,22 en het dekkingspercentage komt in 2024 uit op 78,6%.

Berekening kostendeckendheid riolering	Begroting 2023		Begroting 2024	
Lasten heffing				
Netto lasten				
Lasten, incl. (omslag)rente	4.657		4.773	
Baten, excl. Heffingen	-			
Netto lasten	4.657		4.773	
Toe te rekenen lasten				
Overhead *	559		621	
BTW **	750		768	
Toe te rekenen lasten taakveld	1.309		1.389	
Totale lasten heffing	5.966		6.162	
Baten heffing				
Dekking uit tarieven	4.727	79,2%	4.845	78,6%
Dekking uit voorziening	517	8,7%	514	8,3%
Dekking uit algemene middelen	722	12,1%	803	13,0%
Totale baten heffing	5.966		6.162	
Dekkingspercentage tarieven	79,2%		78,6%	
Tarief woning nominaal (€) (2022 = € 201,78)	€ 203,39		€ 208,22	
Indexcijfer tariefontwikkeling (2022 = 100)	100,8		103,2	

* De overhead is berekend op basis van een percentage van de lasten. Om te voorkomen dat een onevenredig deel ten laste van de rioolheffing komt, wordt een deel uit algemene middelen gedekt.

** De BTW zoals opgenomen in de tabel betreft (via BCF compensabele) BTW over gemaakte kosten.

De kosten voor het taakveld riolering zijn voor 100% doorberekend in de rioolheffing. Dit betreft onder meer kosten voor onderzoek, planvorming en onderhoud.

De kosten voor het maaien en onderhouden van sloten worden voor 66% doorberekend. Sloten vormen een kans om hemelwater af te koppelen van de riolering en passen bij duurzaam (stedelijk) waterbeheer. Hieronder valt tevens het verwijderen van exoten. Dat is noodzakelijk om de doorstroming van watergangen te borgen.

De kosten voor het baggeren in stedelijk gebied worden doorberekend in de rioolheffing. Het baggeren van watergangen is noodzakelijk om de doorstroming te garanderen, daarnaast om eventuele vervuiling vanuit de riool overstorten en met regenwater meegespoeld sediment te verwijderen. De kosten voor onderhoud en vervanging van oeverbeschermingen worden voor 67% toegerekend aan de rioolheffing. Het onderhouden en vervangen van oeverbeschermingen is noodzakelijk om de oevers op hun plaats te houden en om te voorkomen dat de watergang haar inrichting en bergend vermogen verliest.

Voor de investeringen die voor 2024 op de planning staan, vragen wij uw raad een krediet van in totaal € 1.516.133 beschikbaar te stellen. Het krediet is bedoeld voor de volgende investeringen:

- Vervangen rioolgemalen € 600.000
- Vervangen riolering € 583.633
- Vervangen oeverconstructies € 332.500

Bij de bepaling van de tarieven voor de rioolheffing is rekening gehouden met de (kapitaal)lasten, die voortvloeien uit deze investeringen.

Egalisatievoorziening riolering (exploitatie)

In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2017' staat vermeld dat de 'voorziening riolering (exploitatie)' een positieve bovengrens kent van 10% van de jaarlijkse inkomsten, waarbij wel wordt gekeken naar de komende 4 jaar. De voorziening mag niet negatief staan. De bovengrens bedraagt 10% en is daarmee € 485.000.

Het belangrijkste risico zijn de renteontwikkelingen. De investeringen op het gebied van riolering zijn nu nog geraamd tegen de omslagrente van 1%. Naar alle waarschijnlijkheid gaat dit percentage de komende jaren stijgen.

bedragen x € 1.000

Voorziening riolering (exploitatie)	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Stand per 1 januari	3.420	2.776	2.255	1.695	1.151
Toevoeging	-	-	-	-	-
Ottrekking	- 643	- 521	- 560	- 543	- 544
Stand per 31 december	2.776	2.255	1.695	1.151	607

4.1.9. Lijkbezorging

We stellen voor om de lijkbezorgingsrechten in 2024 met 2,4% te verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 72,6 %. De overhead is becijferd op 13% (toegelicht in hoofdstuk 3.7).

bedragen x € 1.000

Berekening kostendeckendheid begraafplaatsen en crematoria	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten heffing		
Netto lasten		
Lasten, incl. (omslag)rente	-	-
Baten, excl. Heffingen	-	-
Netto lasten	-	-
Toe te rekenen lasten		
Overhead	-	-
BTW *	-	-
Toe te rekenen lasten taakveld	-	-
Totale lasten heffing	-	-
Baten heffing		
Dekking uit tarieven	598	612
Dekking uit voorziening	-	-
Dekking uit algemene middelen	- 598	- 612
Totale baten heffing	-	-
Dekkingspercentage tarieven		

* De BTW voor lijkbezorging werkt kostenverhogend en is daarom meegenomen bij het bepalen van de hoogte van de lasten.

4.1.10. Onderbouwing kostendekkendheid leges

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Een extern bureau heeft de opdracht van ons gekregen om op basis van de nieuwe wetgeving een geactualiseerde legesverordening op te stellen, met daarbij ook een onderbouwing van de kostendekkendheid.

Bij het opstellen van de Programmaprogramma 2024-2027 was nog niet exact bekend wat de nieuwe regelgeving betekent voor onze kostendekkendheid van de leges. Bij het vaststellen van de diverse verordeningen in de raadsvergadering van december 2023 komen wij hierop terug.

4.1.11. Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Wij verlenen voor 100% kwijtschelding aan de burger voor de volgende belastingsoorten:

- afvalstoffenheffing (voor de vaste component en voor het aanbieden van maximaal 13 zakken);
- rioolrechten;
- onroerende-zaakbelasting.

Honorering van een kwijtscheldingsverzoek is met name afhankelijk van het inkomen, het vermogen en de uitgaven van de aanvrager. De aanvragen worden beoordeeld op basis van de door het Rijk vastgestelde normen en richtlijnen (Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990).

De budgetten voor kwijtschelding zijn verdisconteerd in de tarieven van de betreffende belastingsoorten. In vergelijking met 2023 verwachten wij een stabilisering van het aantal (geheel of gedeeltelijk) toe te wijzen kwijtscheldingsverzoeken. Dit is gebaseerd op de tot op heden gehonoreerde verzoeken (stand per 1 september 2023) en de verwachting voor het restant van dit jaar.

Vanaf 2022 houden we ook rekening met de kwijtschelding voor inwoners met alleen een AOW-uitkering. Huishoudens met alleen een AOW-uitkering zonder, of met een zeer laag eigen vermogen komen ook in aanmerking voor gedeeltelijke of volledige kwijtschelding.

bedragen x € 1.000					
Kwijtscheldingsverzoeken	Rekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025
Bedrag	- 186	- 170	- 210	- 195	- 195
Aantal (deels) gehonoreerde verzoeken	665	613	750	750	750

Als iemand gedurende twee achtereenvolgende jaren kwijtschelding heeft ontvangen, hoeft hij/zij geen aanvraag meer in te dienen. Jaarlijks wordt een steekproef gehouden onder de groep huishoudens die elk jaar automatisch kwijtschelding ontvangen.

4.2. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

4.2.1. Algemeen

Op basis van een goede en betrouwbare risicocontrol kan tot een juiste analyse, beoordeling en beheersing van de risico's worden gekomen. Daarbij is het van belang dat het optreden van risico's op de uitvoering van het bestaande beleid en de bestaande voorzieningen geen invloed heeft. De risico's moeten onlosmakelijk deel uitmaken van de beleidsprocessen. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt hierop nader ingegaan.

De 'Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft aan hoe robuust de begroting is. Dit is van belang wanneer er zich een financiële tegenvaller voordoet. Met voldoende weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller dwingt tot bezuinigen. Deze paragraaf bevat ten minste:

- a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- b. een inventarisatie van de risico's;
- c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Op 21 mei 2019 heeft uw raad de 'Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2019' vastgesteld. In de nota is het begrip weerstandsratio – de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de totale omvang van de gewogen risico's – geïntroduceerd. Uw raad heeft besloten de weerstandsratio voortaan te presenteren in de jaarlijkse programmabegroting en de jaarstukken van de gemeente Steenwijkerland.

4.2.2. Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover wij beschikken om onverwachte tegenvallers op te vangen als deze zich voordoen.

De totale weerstandscapaciteit van de gemeente Steenwijkerland aan zowel de vermogenskant als de exploitatiekant bestaat uit:

1. Algemene reserve – vaste buffer
2. Onroerendezaakbelasting (OZB)

Algemene reserve

In de nota 'Reserves en voorzieningen 2017' is aangegeven dat de Algemene reserve vaste buffer uitsluitend kan worden ingezet voor uitzonderlijke situaties (soort ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten). In 2020 is dat voor het eerst gebeurd door onder andere een Vitaliteitsfonds van € 500.000 in het leven te roepen. Daarmee kon ondersteuning worden geboden aan maatschappelijke organisaties die door de coronacrisis in de problemen zijn gekomen.

Onroerende-zaakbelasting (OZB)

De onbenutte belastingcapaciteit wordt gerelateerd aan de norm die het rijk hanteert voor toelating tot artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet (FVW). Indien het normtarief van het rijk hoger is dan het door de gemeente Steenwijkerland gehanteerde gemiddelde tarief is er sprake van onbenutte belastingcapaciteit. Het rijk heeft het normtarief in de meicirculaire 2023 voor toelating tot artikel 12 van de FVW voor 2024 vastgesteld op 0,16%. Voor de gemeente Steenwijkerland resulteert dat in een maximale opbrengst volgens artikel 12 van de FVW van € 13 miljoen in 2024.

Voor 2024 bedraagt de onbenutte belastingcapaciteit € 4,4 miljoen. Dit bedrag is als volgt gespecificeerd:

bedragen x € 1.000

Onbenutte belastingcapaciteit	Begroting 2023	Begroting 2024
WOZ waarden		
WOZ waarde woningen	6.151.730	6.272.500
WOZ waarde niet-woningen eigenaar	924.630	923.000
WOZ waarde niet-woningen gebruiker	815.739	830.500
Totaal WOZ waarden	7.892.099	8.026.000
Percentage art. 12 Financiële Verhoudingswet	0,1729%	0,1614%
Maximale opbrengst volgens art. 12 Fvw	13.645	12.954
Totale opbrengst	8.065	8.505
Onbenutte belastingcapaciteit	5.580	4.449

De totale weerstandscapaciteit per inwoner bedraagt:

bedragen x € 1.000

Weerstandscapaciteit	Begroting 2023	Begroting 2024
Weerstandscapaciteit vermogen		
Algemene reserve vaste buffer	14.178	15.692
Storting vanuit de Algemene reserve vrij besteedbaar cf voorstel	1.398	1.155
Uitname ten behoeve van Vitaliteitsfonds	- 283	-
Weerstandscapaciteit exploitatie		
Onbenutte belastingcapaciteit	5.580	4.449
Totaal weerstandscapaciteit	20.873	21.296
Aantal inwoners steenwijkerland	44.741	45.370
Weerstandscapaciteit per inwoner	467	469

In hoofdstuk 3.8.1 is de berekening van de benodigde storting in de Algemene reserve vaste buffer toegelicht.

4.2.3. Inventarisatie risico's

In dit hoofdstuk worden de risico's vermeld die tot het moment van het aanbieden van de programmabegroting bekend zijn. In dit verband wordt onder risico verstaan *alle voorzienbare risico's, waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet tot afwaardering van activa hebben geleid en die niet van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot het balanstotaal of de financiële positie.*

In deze paragraaf presenteren we alleen de risico's die zich in het begrotingsjaar 2024 kunnen voordoen en waarvoor geen beheersmaatregelen zijn getroffen.

De risicokans is uitgedrukt in klassen. Aan deze klassen is een rekenpercentage per risico gekoppeld. Vervolgens is een indeling gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen.

Rekenpercentage	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Rekenpercentage per risico	20%	40%	60%

bedragen x € 1.000

Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico: < € 200.000			
Rentestijging			100
Projecten openbare ruimte en PAS			pm
Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	200		
Planschade bestemmingsplannen	25		
Privatisering bouwtoezicht	pm		
Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)		pm	
Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	pm		
Totaal omvang risico: < € 200.000	225	-	100
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000			
Essentaksterfte		400	
BTW compensatiefonds			295
Fiscale procesbeheersing	pm		
Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)		2.397	
Totaal omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	2.797	295
Omvang risico: > € 500.000			
Toename van het aantal inwoners met hulpvraag		1.000	
Onderhoud openbare ruimte	500		
Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds		pm	
Nieuwe CAO gemeentepersoneel			800
Informatieveiligheid	pm		
Grondexploitatie			3.700
Inflatie			pm
Omgevingswet			pm
Totaal omvang risico: > € 500.000	500	1.000	4.500
Totaal omvang risico	725	3.797	4.895

Toelichting

Voor een adequate risicobeheersing gaat het niet alleen om het treffen van financiële buffers om te zorgen voor voldoende weerstandscapaciteit. Het is ook zaak om niet-financiële maatregelen te treffen om de kans van optreden van geïdentificeerde risico's te beperken.

Wij hebben hieraan invulling gegeven door in de onderstaande overzichten naast een omschrijving van het risico ook aandacht te besteden aan de impact van het risico en de te treffen beheersmaatregelen.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: < € 200.000

Risico: Rentestijging	
Omschrijving risico	De rente is vanaf 2022 sterk gestegen naar ongeveer 3,5 tot 4%. De inflatie is iets aan het afvlakken, maar het is onzeker hoe dit verder zal ontwikkelen. Meer in algemene zin zullen de spanningen in de wereld ook van invloed blijven op de ontwikkeling van het rentepercentage. Hier heeft de gemeente geen invloed op. Het risico gaat vooral een rol spelen bij nieuw beleid.
Impact	Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 50%-75%, in de categorie hoog. Een rentestijging van 1% wordt gekwantificeerd op ongeveer € 100.000 in 2024 oplopend naar € 400.000 in 2027 op basis van een investeringsvolume van € 10 miljoen per jaar.
(Beheers)maatregelen	Jaarlijks wordt op basis van de rentegegevens een herberekening gemaakt van de rentecomponent. Via de P&C cyclus worden de financiële gevolgen van de rente gerapporteerd. In de PPN 2023-2027 is de hogere rente op 3% gebracht voor de lopende investeringen.

Risico: Projecten openbare ruimte en PAS (Programmatistische Aanpak Stikstof)	
Omschrijving risico	Veel stikstofneerslag is vaak slecht voor de natuur. Daarom regelt de Wet natuurbescherming (Wnb) dat een vergunning nodig is voor plannen en projecten die mogelijk significante effecten hebben voor Natura2000-gebieden. Sinds de uitspraak van de Raad van State op 2 november 2022 moet ook de stikstofuitstoot tijdens de sloop-, bouw- en aanlegfase van een project weer meegenomen worden in de 'Aeriusberekening'. Voor stikstofuitstoot in de gebruiksfase van het gebouwde / aangelegde is dit altijd zo geweest, en dus nog steeds. Als de stikstofdepositie op Natura2000-gebied meer is dan 0,00 mol / ha / jaar moet er beoordeeld worden of er sprake kan zijn van een significant effect en moet er eventueel een vergunning op grond van de Wet natuurbescherming aangevraagd worden.
Impact	Omdat de vrijstelling van de beoordelingsplicht sinds 2 november 2022 niet meer geldt, is het onderwerp stikstof nu weer een groter risico voor het uitvoeren van Projecten Openbare Ruimte. De realisatie van voorzieningen die in de gebruiksfase geen stikstof uitstoten (bijvoorbeeld riolering, fietspaden) is niet meer zonder onderzoek naar de stikstofdepositie (de zogenaamde 'Aeriusberekening') mogelijk.
(Beheers)maatregelen	Het rijk en de provincie werken op diverse manieren aan maatregelen om de stikstofuitstoot terug te dringen. Oplossing bij de gemeente ligt voor projecten Openbare Ruimte in het voorschrijven (bij de aanbesteding) dat werkzaamheden worden uitgevoerd zonder stikstofuitstoot. In veel gevallen zal dat betekenen elektrisch werken. <i>Elektrisch materieel is nog maar beperkt beschikbaar/aanwezig voor uitvoering van civiel technische werken. En wanneer beschikbaar vaak nog twee- tot driemaal duurder dan het reguliere (HVO diesel) materieel, Hydrotreated Vegetable Oil is de meest duurzame dieselbrandstof op dit moment. Hoewel de ontwikkelingen verduurzamen materieel in de weg- en waterbouw snel gaan zijn sommige machines vanwege hun gevraagde vermogen (nog) niet</i>

te elektrificeren of op waterstof verkrijgbaar. Ook het opladen/transport van accu's/realiseren van een krachtstroomaansluiting op locatie is niet altijd mogelijk.

Risico: Toenemende onkruiddruk door warmer en natter weer	
Omschrijving risico	Door toenemende onkruiddruk als gevolg van warmer en natter weer is een grotere inspanning in het onderhoud nodig om aan de basis onderhoudskwaliteit voor de openbare ruimte te kunnen voldoen.
Impact	Door de verandering van het klimaat is het gemiddeld het hele jaar door warmer. De hoeveelheid neerslag wisselt daarbij ieder jaar. Natte jaren wisselen af met extreem droge jaren. In natte jaren neemt de onkruiddruk, door de warme natte omstandigheden, toe. Dit vraagt om een grotere inspanning in het onderhoud om aan de basis onderhoudskwaliteit te blijven voldoen. Door te veel onkruid in goten en verharding verslechtert de waterafvoer. Plantsoenen bezwijken onder de onkruiddruk of beschadigen door te zware ingrepen in het onderhoud. Het tegenovergestelde gebeurt ook, extreme droogte zorgt ervoor dat plantsoenen verdrogen, niet alle beplanting is bestand tegen lange periode van droogte. Ook jonge aanplant is niet bestand tegen een lange periode van droogte, waardoor de kans op uitval groot is. Daardoor moeten delen jonge beplanting opnieuw worden aangeplant en is er eerder groot onderhoud (vervangen, nieuwe aanplant) nodig.
(Beheers)maatregelen	Monitoren onderhoudsinspanning en onderhoudsbeeld, kwaliteit plantsoenen monitoren, monitoren onkruiddruk op verharding. Toepassen van bomen, planten en struiken die (beter) bestand zijn tegen extreme weersomstandigheden.

Risico: Planschade bestemmingsplannen	
Omschrijving risico	Bij de Programmabegroting 2021-2024 is het budget voor mogelijke planschade bij bestemmingsplannen (€ 25.000 structureel) vervallen. Planschade wordt ook wel tegemoetkoming in schade genoemd als gevolg van een planologische maatregel. Voorbeelden: het realiseren van een nieuwe woonwijk of het wijzigen van de functie van een bestaand pand. Onder bepaalde voorwaarden kan een verzoek worden ingediend bij de gemeente (er geldt een wettelijk recht op planschadevergoeding). Doordat het budget is komen te vervallen, is sprake van een financieel risico.
Impact	Financieel: De € 25.000 die jaarlijks beschikbaar was om het risico af te dekken, is met ingang van de Programmabegroting 2021-2024 niet langer beschikbaar. Dit bedrag is daarom opgenomen in deze risicoparagraaf.
(Beheers)maatregelen	Indien mogelijk leggen we het risico van planschade neer bij degene die verantwoordelijk is voor de planologische wijziging.

Risico: Privatisering bouwtoezicht	
Omschrijving risico	Aan de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) kleven risico's. Een financiële tegenvaller is niet denkbeeldig nu er 'verborgen' kosten opduiken bij de geplande privatisering van het toezicht, die vervolgens niet door leges (mogen) worden gedekt.
Impact	Begin 2024 treedt tegelijk met de Omgevingswet de Wkb in werking. Op dat moment gaat de kwaliteitscontrole bij bouwprojecten over naar de markt. Bouwers moeten een

	private kwaliteitsborger inhuren. Deze onafhankelijke, gecertificeerde controleur ziet erop toe dat gebouwen conform de bouwtechnische voorschriften uit het Besluit Bouwwerken (BBL), een van de vier AMvB's onder de Omgevingswet, tot stand komen. Een positieve gereedheidsverklaring van het gebouw gaat straks in het bouwdoossier naar de gemeente, die daarna geen inhoudelijke technische toetsingstaak meer heeft, maar niettemin als bevoegd gezag verantwoordelijk blijft. Als de positieve verklaring ontbreekt, bijvoorbeeld omdat de kwaliteitsborger oordeelt dat het gebouw niet 'BBL-proof' is, komen gemeenten in een lastig parket terecht. Zonder deze verklaring zijn de gevolgen voor gemeenten. Wettelijk gezien is het gebruik van het gebouw dan niet toegestaan. Maar gemeenten moeten dan wel strikt handhaven. De consequentie is dat het gebouw leeg staat en onbenut blijft. De druk van buiten zal toenemen. Initiatiefnemers zullen het hier niet bij laten zitten. In het ergste geval kan dit tot rechtszaken leiden. De gemeente heeft dan weinig keus en is genoodzaakt zich het bouwdoossier eigen te maken om zelf een oplossing te zoeken. Mogelijk moet ze een externe deskundige inhuren. Dit kan flink in de papieren lopen.
(Beheers)maatregelen	De impactanalyse van de VNG rekent voor dat een gemeente al snel één tot twee weken aan een enkel dossier kwijt is, mocht de positieve verklaring blijvend achterwege blijven. Als bij 10% van de bouwprojecten geen positieve verklaring zit, komt dat voor alle gemeenten samen neer op een kostenplaatje van € 3 tot € 6 miljoen per jaar. Bij hogere percentages lopen de kosten op. Punt is dat het extra werk niet financieel gedekt is in de Wkb. Dekking vanuit leges is niet toegestaan. Daarbij komt nog dat voor veel bouwplannen alleen een meldingsplicht gaat gelden. Het gaat om veel voorkomende bouwtypen, zoals rijtjeshuizen en vrijstaande woningen. Gemeenten, vooral waar veel gebouwd wordt, zien hun legesinkomsten dalen, wat de financiële middelen voor bouwtoezicht verder onder druk zet.

Risico: Dividenduitkering nutsbedrijven (Enexis en Rendo)	
Omschrijving risico	Lagere of geen dividenduitkering van nutsbedrijven als gevolg van de verlaging van de WACC (vermogenskostenvoet) naar 3,15% (na belasting) voor energiebedrijven. Gevolg is een lager bedrijfsresultaat en een lagere of misschien zelfs wel geen dividenduitkering. Lagere of geen dividenduitkering van nutsbedrijven als gevolg van de enorme investeringen die de komende jaren gedaan moeten worden in verband met de energietransitie en (de gevolgen van) klimaatverandering. Ander aspect dat ook meespeelt is de hogere personeelslasten. Gevolg is een lager bedrijfsresultaat en een lagere of geen dividenduitkering.
Impact	Lagere dividendopbrengst van met name N.V. Rendo Holding en Enexis Holding N.V.
(Beheers)maatregelen	Via de P&C cyclus worden de gevolgen van de lagere dividendopbrengst gevolgd.

Risico: Rioolheffing (lopende bezwaarprocedures)	
Omschrijving risico	De afgelopen jaren bent u meermaals geïnformeerd over procedures tegen de rioolheffing. De Hoge Raad heeft de beroepen op alle punten ongegrond verklaard. De verordeningen en de opgelegde aanslagen rioolheffing zijn in stand gebleven. Daarmee

	is dit niet langer een risico voor onze financiële positie. Er lopen nog wel procedures die inhoudelijk gelijk zijn aan de in voorgaande jaren gevoerde procedures, maar het financiële risico is naar verwachting beperkt.
Impact	Het eventuele risico inzake wordt ingeschat in de categorie laag.
(Beheers)maatregelen	Een eventuele financiële tegenvaller zal net als bij andere risico's moeten worden gedekt uit algemene middelen (Algemene reserve vaste buffer).

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 200.000 - < € 500.000

Risico: Essentaksterfte	
Omschrijving risico	De essentaksterfte is voor een aantal grotere boomstructuren in de gemeente nog steeds een bedreiging. Door het droge voorjaar van de afgelopen jaren heeft de veroorzakende schimmel minder bomen aangetast. Het is echter niet uit te sluiten dat het aantal aantastingen, met uiteindelijk afsterven tot gevolg, weer gaat toenemen. Grote laanstructuren in de polders en de boomstructuren langs de paden in Giethoorn bestaan uit essen. Het wegvallen van deze boomstructuren zal leiden tot ernstige kwaliteitsverlies, herplant zal altijd nodig zijn om de landschapskarakteristiek en het dorpskarakter te behouden.
Impact	Het wegvallen van de boomstructuur langs de paden in Giethoorn heeft ruimtelijke consequenties, het dorpsbeeld wordt ernstig aangetast. Ook is het verwijderen van grote bomen op deze locatie complex door de moeilijke bereikbaarheid. Ook laanstructuren in de polders hebben sterke invloed op de ruimtelijke kwaliteit.
(Beheers)maatregelen	Ieder jaar worden alle essen geïnspecteerd. Aangetaste essen worden gemonitord. De periode vanaf het moment van aantasting tot het sterven van de boom is gemiddeld 5 tot 7 jaar. In deze periode kan worden overgegaan met het vervangen van de aangetaste bomen. Door de bomen gefaseerd te vervangen blijft de kwaliteit van het dorp Giethoorn en het polderlandschap (onder andere Polder Giethoorn en polder IJsselham) behouden. Bij zware aantasting van de bestaande structuren kunnen de kosten voor herstel oplopen tot € 400.000, risicokans: ruim. Het is niet waarschijnlijk dat alle bomen tegelijk worden aangetast, daarmee kan deze opgave gefaseerd over de jaren worden opgepakt.

Risico: BTW-compensatiefonds	
Omschrijving risico	Gemeenten declareren BTW terug op grond van het BTW-compensatiefonds (BCF). Voor dit fonds geldt een maximaal te declareren bedrag. Zolang dit zogeheten plafond niet is bereikt, wordt het niet gebruikte gedeelte op begrotingsbasis toegevoegd aan de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Met ingang van de Programmabegroting 2021-2024 is besloten om het toen maximaal toegestane bedrag van € 295.000 op te nemen. Dit is in de huidige meerjarenraming niet gewijzigd.
Impact	Indien het maximum te declareren bedrag bij BCF wordt bereikt of een overschrijding hiervan in enig jaar, betekent dit dat er een nadeel optreedt binnen de Algemene

	uitkering van het Gemeentefonds. Dit nadeel kunnen we niet kwantificeren. Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 75% in de categorie hoog.
(Beheers)maatregelen	Elk jaar wordt door het ministerie van BZK het nieuwe maximaal toegestane bedrag berekend. Aan de hand van de nieuwe berekening kan het bedrag in de begroting worden aangepast.

Risico: Fiscale procesbeheersing	
Omschrijving risico	De organisatie is zich niet altijd bewust van fiscale risico's en kansen waardoor mogelijk onnodige risico's worden gelopen. Het is daarom van belang om vast te leggen hoe de organisatie met de fiscaliteit omgaat. Het college van de gemeente Steenwijkerland heeft zich gecommitteerd aan horizontaal toezicht (HT) door ondertekening van een nieuw convenant met de Belastingdienst op 2 november 2022. In het convenant zijn kernwaarden als transparantie, begrip en vertrouwen sleutelbegrippen en deze kernwaarden vormen de basis voor een goede fiscale verantwoording. In het convenant zijn de afspraken tussen de gemeente en de Belastingdienst vastgelegd.
Impact	Bij het niet voldoen aan de fiscale verplichtingen kan de Belastingdienst naheffingsaanslagen opleggen eventueel verhoogd met boetes. Bij het niet of niet tijdig voldoen aan de criteria zoals opgesteld door de Belastingdienst vervalt het convenant en zal de gemeente vallen onder een meer retrospectief toezicht met boekenonderzoek en controle.
(Beheers)maatregelen	Het convenant is een instrument om te komen tot een effectieve en efficiënte werkwijze om de rechtszekerheid te vergroten. Het convenant is gesloten voor een periode van 3 jaar en wordt voor het einde van de looptijd geëvalueerd.

Risico: Participatiewet (uitkeringen en rijksbijdrage)	
Omschrijving risico	De gemeente is volledig financieel verantwoordelijk voor het bijstandsgedeelte van de wet. Van het rijk wordt hiervoor jaarlijks wel een bijdrage (Buiguitkering) ontvangen. Dit geldt ook voor de te verstrekken loonkostensubsidies. Het in de begroting opgenomen te ontvangen budget betreft een voorlopig inschatting van hetgeen door het rijk toegekend gaat worden. In oktober van het begrotingsjaar wordt het definitieve budget pas bekend gemaakt. De hoogte van het budget is onder andere afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen op landelijk niveau en de hoogte van de totaal verstrekte loonkostensubsidies door alle gemeenten. Bij minder verstrekte bijstandsuitkeringen dan van tevoren is ingeschat wordt het budget naar beneden bijgesteld, bij meer verstrekte bijstandsuitkeringen stijgt het budget. In de begroting 2024 wordt er verder rekening mee gehouden dat er in dat jaar gemiddeld 630 bijstandsuitkeringen worden verstrekt. De begrote uitgaven bedragen hierdoor € 10.104.000. Voor de IOAW en IOAZ bedragen deze aantallen gemiddeld 30

	uitkeringen en een begroot bedrag ter hoogte van € 525.000. De gedane aannames kunnen in werkelijkheid afwijken.
Impact	Ingeschat wordt dat de gemeente een risico loopt van 10% van het begrote te ontvangen rijksbudget (€ 13.341.000), met een ruime risico kans. De afwijking op de uitkeringen wordt berekend op 10% van het bedrag dat is opgenomen aan te verstrekken uitkeringen (€ 10.629.000), ook met een ruime risicokans. Bij een forse overschrijding van het budget kan overigens (onder voorwaarden) een beroep worden gedaan op de ingebouwde Vangnetregeling bij het rijk. Het totale risico in 2024 komt daarmee uit op € 2.397.000.
(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring via de P&C cyclus.

CATEGORIE: OMVANG RISICO: > € 500.000

Risico: Toename van het aantal inwoners met hulpvraag	
Omschrijving risico	Door de huidige macro-economische omstandigheden blijft de kans reëel dat op termijn meer inwoners een beroep moeten doen op inkomensondersteuning door de gemeente, dan wel dat ze een beroep gaan doen op de gemeentelijke schuldhelpverleningen.
Impact	Verwachting is dat meer inwoners in financiële problemen komen door de stijgende inflatie en daardoor een beroep zullen doen op de gemeentelijke schuldhelpverlening en minimaregeling. De financiële impact is ingeschat op in totaal € 1.000.000. Het eventuele overschrijdingsrisico wordt ingeschat op 50% in de categorie ruim.
(Beheers)maatregelen	Er wordt fors ingezet op preventie en vroegsignalering. Daardoor hebben we inwoners die in de problemen komen eerder in beeld. Daarmee voorkom je dat inwoners in de schulden komen en kunnen ze beter ondersteund worden. Hiermee wordt beoogd te voorkomen dat inwoners een beroep gaan doen op dure trajecten voor schuldhelpverlening.

Risico: Onderhoud openbare ruimte	
Omschrijving risico	Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte wordt gebruik gemaakt van speciale computerprogramma's. De afgelopen jaren is hard gewerkt aan het op orde brengen van deze programma's. Ondertussen is het gehele areaal ingevoerd. D.m.v. inspecties wordt de staat van onderhoud bepaald. Het risico van schade als gevolg van achterstallig onderhoud is afhankelijk van de gekozen frequentie van inspecteren. Op basis van deze gegevens wordt de besteding van het jaarlijkse onderhoudsbudget bepaald. In 2017 zijn de beleidsplannen voor wegen, fietspaden, openbare verlichting en oeververbindingen geactualiseerd en is een belangrijke slag gemaakt in het inzichtelijk maken van de onderhoudstoestand van deze kapitaalgoederen. Op basis hiervan kan planmatiger worden gewerkt.
Impact	Het financieel risico wordt ingeschat op € 500.000. Doordat onze kapitaalgoederen voortaan meer planmatig worden beheerd en wij de komende jaren fors investeren, komen wij tot een lage risicokans.

(Beheers)maatregelen	Periodieke monitoring en rapporteren in tussenrapportages.
-----------------------------	--

Risico: Ontwikkeling algemene uitkering uit het gemeentefonds	
Omschrijving risico	Gemeenten ontvangen het grootste gedeelte van hun inkomsten uit de Algemene uitkering van het Gemeentefonds. Hoeveel uitkering wordt ontvangen is voor een groot gedeelte afhankelijk van de hoogte van de rijksuitgaven. Wijzigingen in de rijksuitgaven hebben direct invloed op de omvang van de Algemene uitkering (samen de trap op en samen de trap af). De jaarlijkse toe- of afname van de Algemene uitkering op basis van dit principe wordt het accres genoemd. Het accres heeft de afgelopen jaren weinig stabiliteit laten zien. Het ene moment is er een flinke tegenvaller, een tijdje later gevolgd door een flinke meevaller. Het is dan ook zeer lastig om hier op een goede manier mee om te gaan.
Impact	De gemeente is voor een groot gedeelte afhankelijk van de inkomsten uit het Gemeentefonds. In de begroting is voor het jaar 2024 een ontvangst geraamd van bijna € 104 miljoen. Als de uitkering tegenvalt, kan dit betekenen dat het financieel beleid moet worden bijgesteld. Op dit moment is het onduidelijk wat de (financiële) gevolgen zullen zijn van de komende landelijke verkiezingen op 22 november 2023 en de kabinetsformatie die daarop volgt. Wordt de zogenaamde 'opschalingskorting' definitief afgeschaft? Worden gemeenten gecompenseerd voor het 'financieel ravijn' vanaf 2026 dat door het huidige demissionair kabinet is gecreëerd? Dit zijn vragen waar we op dit moment geen antwoord op kunnen geven.
(Beheers)maatregelen	De 'Algemene reserve vaste buffer' is bedoeld om onverwachte tegenvallers op te vangen (ijzeren voorraad voor het opvangen van calamiteiten).

Risico: Nieuwe CAO gemeentepersoneel	
Omschrijving risico	De huidige CAO gemeentepersoneel loopt van 2 januari 2023 tot en met 1 januari 2024. Op dit moment is nog geen zicht op wanneer een nieuwe CAO wordt afgesloten/inwerking treedt en wat daarvan de financiële gevolgen voor de gemeente Steenwijkerland.
Impact	Zolang er geen nieuwe CAO is afgesloten, kunnen we geen inschatting geven van de financiële gevolgen voor 2024 en of we voldoende middelen hebben opgenomen in voorliggende begroting. Het risico dat we worden geconfronteerd met een hogere loonstijging dan waarmee we rekening hebben gehouden schatten we in op € 800.00 met een hoge risicokans.
(Beheers)maatregelen	Voor 2024 wordt in voorliggende begroting uitgegaan van een stijging van de lonen en sociale lasten van 4,7% (op basis van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) van afgelopen voorjaar, zie PPN 2023-2027, p. 58 en 62). Dit komt overeen met een bedrag van ruim € 1,6 miljoen.

Risico: Informatieveiligheid	
Omschrijving risico	Digitalisering brengt veel goeds, in termen van onder meer procesefficiëntie en communicatie, duurzaamheid en sociale verbindingen, effectiviteit en ketens en innovatie. Daar tegenover staan echter stevige veiligheidsrisico's. Groeiende afhankelijkheid van systemen heeft een keerzijde dat hapering van systemen grote gevolgen kan hebben, zowel digitaal als in de fysieke leefomgeving. Informatie kan in verkeerde handen terechtkomen, gemanipuleerd worden, onbereikbaar worden of 'kwijt' raken met alle gevolgen van dien. Ondanks het feit dat de digitale infrastructuur in Nederland tot een van de besten ter wereld behoort heeft een digitale ontwrichting grote consequenties voor de continuïteit van de dienstverlening en bedrijfsvoering en gaat gepaard met omvangrijke financiële gevolgen.
Impact	Digitalisering brengt veel goeds maar gaat gepaard met toenemende risico's op uitval van de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoeringsprocessen met alle financiële gevolgen van dien.
(Beheers)maatregelen	Verhogen van de gemeentelijke digitale weerbaarheid, zoals invulling geven aan het basisbeveiligingsniveau door implementatie van de Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO), het continue aanbrengen van noodzakelijke technische maatregelen en monitoren van (extern en interne) bedreigingen.

Risico: Grondexploitatie	
Omschrijving risico	Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de zogenaamde RISMAN-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is. Dit percentage komt overeen met de richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%).
Impact	Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 2,9 miljoen. Te berekenen als volgt: € 3,7 miljoen (projectspecifieke risico's) * 75% (waarschijnlijkheid van gelijktijdig optreden) * 105% (extra bandbreedte). N.B. De berekeningswijze in deze risicoparagraaf wijkt enigszins af van bovenstaande berekening. De hoogste risicocategorie is immers 50-75%.
(Beheers)maatregelen	De beheersmaatregelen zijn afhankelijk van de aard van het projectspecifieke risico. Voor moeilijk verkoopbare (rest-)percelen wordt gekeken naar een andere bestemming of aanbieden tegen een lagere verkoopprijs per m2.

Risico: Inflatie	
Omschrijving risico	De inflatie blijft hoog. Dit geldt niet alleen voor materialen, maar indirect ook voor loonontwikkeling. Onzeker is wat de gevolgen van de mondiale spanningen op korte en middellange termijn zullen zijn.
Impact	Als de prijzen met 1% stijgen dan leidt dat extra uitgaven van naar schatting € 500.000 (dit is excl. de doorwerking naar de algemene uitkering van het gemeentefonds via de normeringssystematiek).

(Beheers)maatregelen	Jaarlijks volgt de gemeente Steenwijkerland de uitgangpunten zoals gepubliceerd door het CPB. Dit blijft ongewijzigd. <i>NB In voorliggende begroting is voor 2024 gerekend een inflatie van 2,4% (zie paragraaf 3.4).</i>
-----------------------------	--

Risico: Omgevingswet	
Omschrijving risico	De invoering van de Omgevingswet is een grote opgave voor de organisatie. Op 1 januari 2024 gaat de wet in. Na 2024 zijn we niet klaar, maar zullen we de omgevingswet nog verder implementeren. Dit traject loopt tot uiterlijk 2029. Risico bestaat dat het budget voor invoering onvoldoende blijkt te zijn voor een goede invoering.
Impact	De invoering van de omgevingswet brengt drie soorten kosten met zich mee die lastig in te schatten zijn en in die zin een risico vormen: - Voorbereidings- en implementatiekosten; - Verandering in de structurele lasten. Deze lasten kunnen wijzigen door een verandering in de personeelsbehoefte en een vermoedelijke daling van de legesopbrengsten. Een kwantitatieve duiding is nog niet te geven, dat zal pas mogelijk zijn als er grote stappen zijn gezet met de omgevingsvisie en het omgevingsplan; - Mogelijke incidentele frictiekosten. Deze kosten kunnen optreden als gevolg van een verschuiving in het personeel. Een kwantitatieve duiding is nog niet te geven.
(Beheers)maatregelen	Binnen de organisatie is het programma omgevingswet opgezet. In dit programma worden de inhoudelijke en financiële risico's in de gaten gehouden en worden er maatregelen op getroffen.

4.2.4. Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Op basis van de in het risicoprofiel opgenomen risico's, die gekwantificeerd kunnen worden (exclusief de zogenaamde PM-posten), bedraagt het totale risicobedrag afgerond € 9,5 miljoen. Op basis van de gehanteerde wegingsfactoren bedraagt het risicobedrag afgerond € 4,6 miljoen.

bedragen x € 1.000			
Risicoprofiel	Laag 10-25%	Ruim 25-50%	Hoog 50-75%
Omvang risico			
Omvang risico: < € 200.000	225	-	100
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	2.797	295
Omvang risico: > € 500.000	500	1.000	4.500
Totaal omvang risico	725	3.797	4.895
Rekenpercentage	20%	40%	60%
Omvang risico x rekenpercentage			
Omvang risico: < € 200.000	45	-	60
Omvang risico: > € 200.000 - < € 500.000	-	1.119	177
Omvang risico: > € 500.000	100	400	2.700
Totaal omvang risico x rekenpercentage	145	1.519	2.937

Nadat de weerstandscapaciteit is bepaald en de omvang van de te lopen risico's kunnen beide met elkaar worden geconfronteerd (de zogenaamde weerstandsratio). Daarbij kunnen zich de volgende scenario's voordoen:

1. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit > 1 , er is onvoldoende weerstandscapaciteit aanwezig;
2. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit < 1 , er zijn overtollige middelen (die alternatief kunnen worden aangewend);
3. Uitkomst inventarisatie risico's/weerstandscapaciteit $= 0$, risico's en middelen zijn voldoende (wordt meer beschouwd als een theoretische situatie).

Het gewogen risicoprofiel vertaalt zich in 2024 in een score van 4,6 op de weerstandsratio (zie paragraaf 4.2.5.7.).

4.2.5. Diverse kengetallen

4.2.5.1. Inleiding

Een deugdelijke en transparante begroting is in het belang van een goede controle door de raad op de financiële positie van onze gemeente. Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de (ontwikkeling) van de financiële positie.

De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven dus inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid. De kengetallen moeten in samenhang beoordeeld worden, omdat ze alleen gezamenlijk en in onderlinge verhouding een beeld geven van de financiële positie van de gemeente.

De financiële positie is geen doel op zich en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de gemeente. Het te bereiken maatschappelijke rendement en de bijdrage aan de inhoudelijke beleidsdoelstellingen zijn hierbij van evident belang. De financiële positie is ondersteunend aan het afwegingsproces en moet het bestuur helpen verantwoorde keuzes te maken voor de (middel)lange termijn.

We kennen de volgende kengetallen:

1. netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
2. solvabiliteitsratio;
3. grondexploitatie;
4. structurele exploitatieruimte;
5. belastingcapaciteit;
6. weerstandsratio.

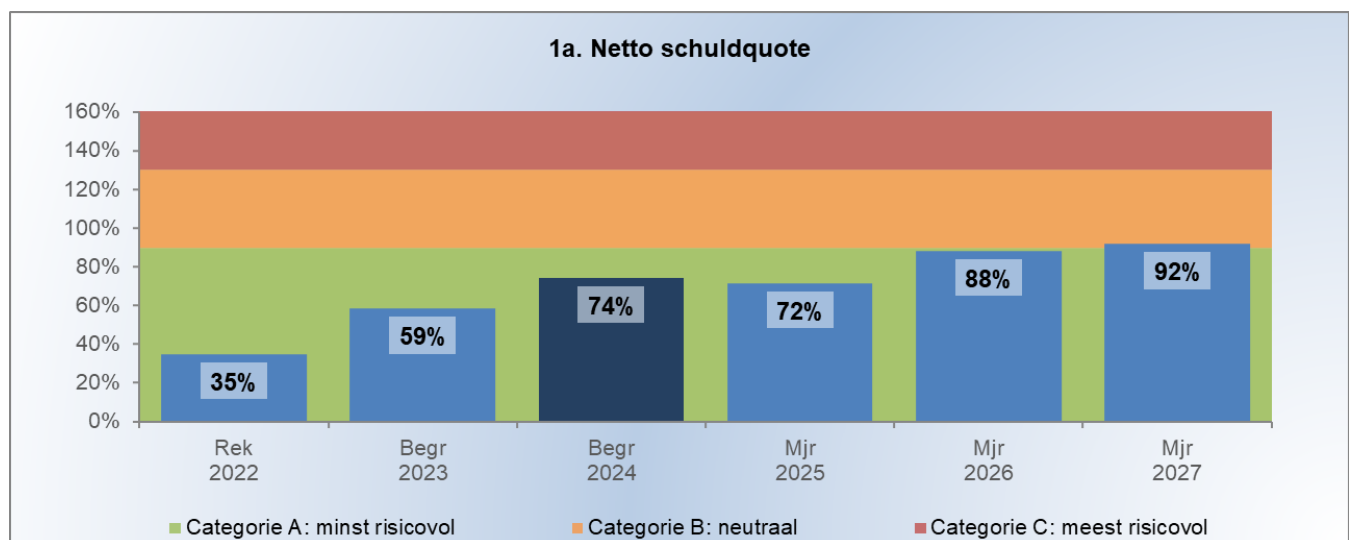
Naast de kengetallen voor het structurele begrotingsevenwicht is een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. Hoe de kengetallen berekend worden, is vastgelegd in een ministeriële regeling. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze heeft geen functie als normeringsinstrument voor het financieel toezicht door de provincies. De invoering van deze kengetallen is voornamelijk bedoeld om de financiële positie voor de raadsleden inzichtelijker te maken. Voor de beoordeling van de financiële positie van de gemeente worden de kengetallen in samenhang gezien. Het totaalbeeld geeft inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid.

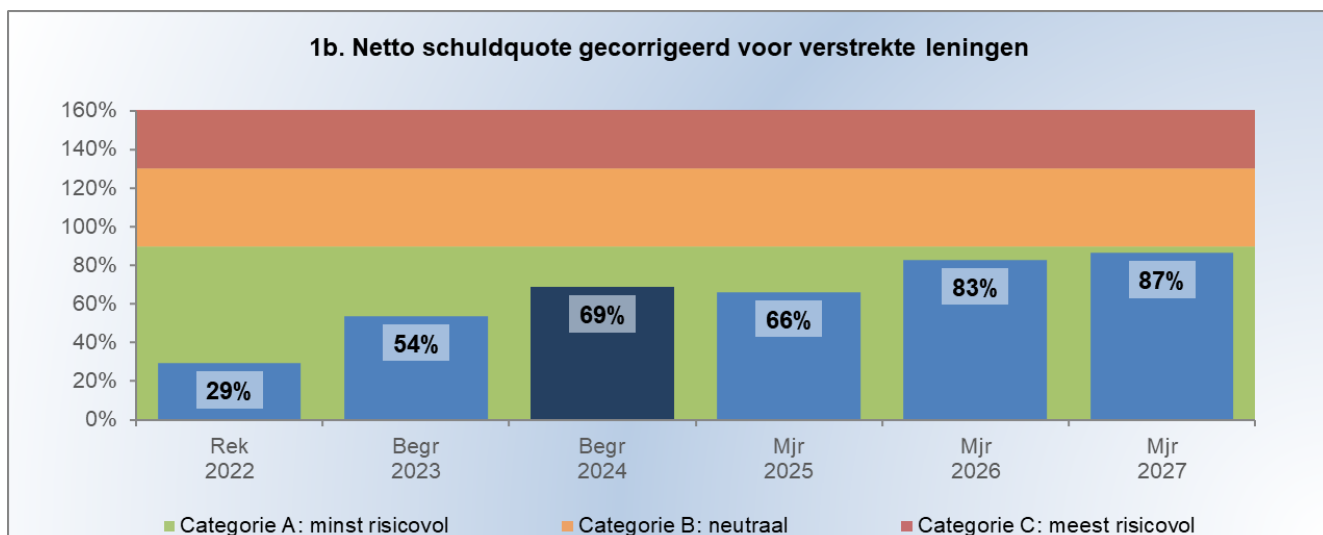
4.2.5.2. Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de totale baten. Het kengetal geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is, valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten, die vervolgens weer worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Bij de netto schuldquote worden de leningen die we hebben uitstaan buiten beschouwing gelaten en bij de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen wordt hiermee wel rekening gehouden. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% is acceptabel, c.q. wordt als normaal (groen) beschouwd. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, bevindt de gemeente zich in de gevarenzone (rood).

Voor een genuanceerder beeld van de schuldpositie wordt ook gekeken naar de voorraad bouwgronden en de uitgeleende gelden. Gemeenten met veel grond kunnen meer schulden hebben en dus een hogere schuldquote. De gemeente heeft ook leningen voor woningcorporatie Wetland Wonen aangetrokken. Deze leningen worden een op een doorgegeven. Bij de schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen worden deze leningen geëlimineerd.

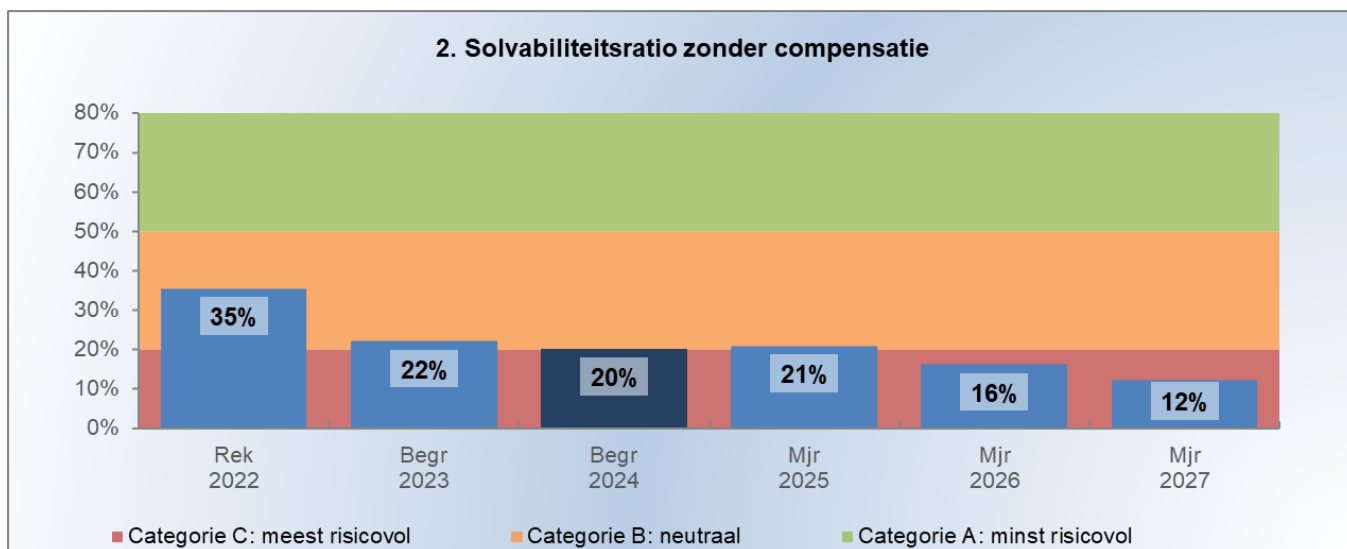
In de volgende grafieken is de verwachte ontwikkeling van beide schuldquotes weergegeven.

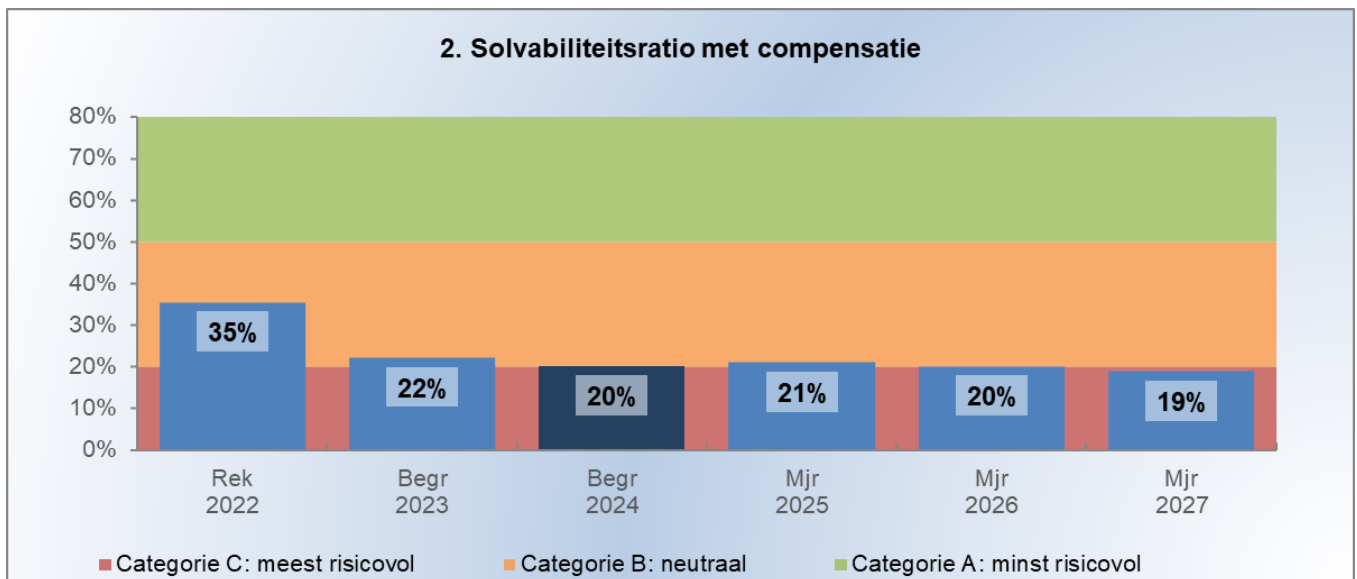
4.2.5.3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. Indien er sprake is van een forse schuld en veel eigen vermogen (het totaal van de algemene reserves en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van als een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van de gemeente. De solvabiliteitsratio drukt immers het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Voor 2024 verwachten we een solvabiliteitsratio van 20%. Ten opzichte van de vorige programmabegroting is de score nagenoeg gelijk (voor 2023 was de raming 21%). Meerjarig zien we een sterke daling van de score op dit kengetal. De belangrijkste oorzaken zijn het investeringsvolume voor komende jaren en de begrotingstekorten die vanaf 2026 zijn gepresenteerd.

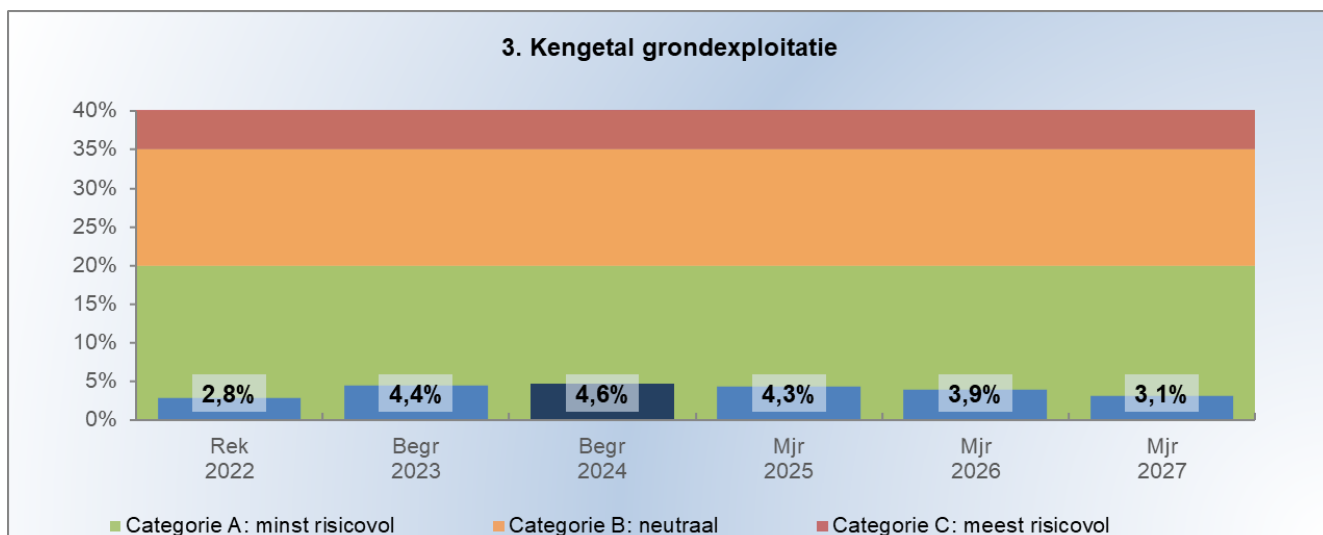
Indien het volgend kabinet besluit om het ‘financieel ravijn’ vanaf 2026 te compenseren, dan ontstaat een ander beeld (zie onderstaande grafiek). Over de hele linie zien we dan dat de scores zich bewegen rond de 20%.

4.2.5.4. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen de waarde van de (bouw-)gronden en het totaal aan (geraamde) baten van de gemeente. Hoe lager het percentage des te geringer het risico. De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente. Als gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de woningen kan immers de schuld worden afgelost. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt de gemeente relatief een gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet deze worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio. De VNG adviseert een norm van 10%.

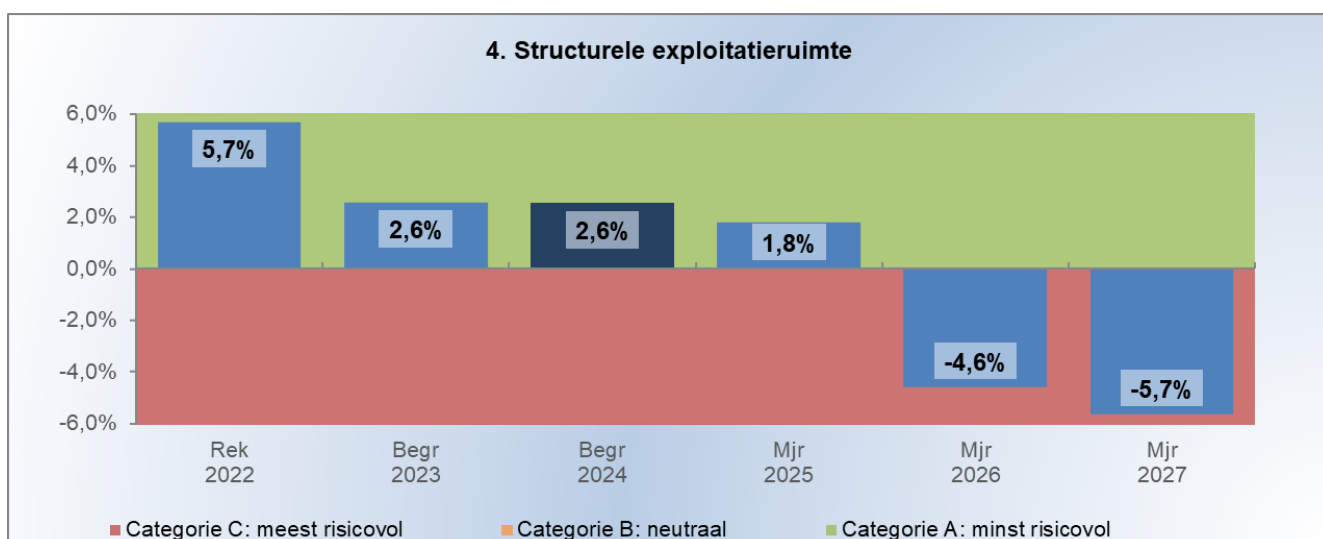
In de afgelopen jaren was een dalende tendens waar te nemen voor wat betreft de ontwikkeling van het kengetal. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een afname van de voorraad bouwgrond. De gemeente Steenwijkerland voert namelijk tot nu toe een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Dat laatste gaat mogelijk veranderen als besluitvorming door uw raad heeft plaatsgevonden over het te voeren grondbeleid (zie paragraaf 4.7). Mocht het beleid worden aangepast, dan zal dat gevolgen hebben voor hieronder gepresenteerde uitkomsten.

4.2.5.5. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele ruimte is. Hierbij wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten. Deze worden vergeleken met de totale baten van de gemeente. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. De relevantie van dit kengetal voor de beoordeling van de financiële positie schuilt erin dat het van belang is om te weten welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende-zaakbelasting (OZB).

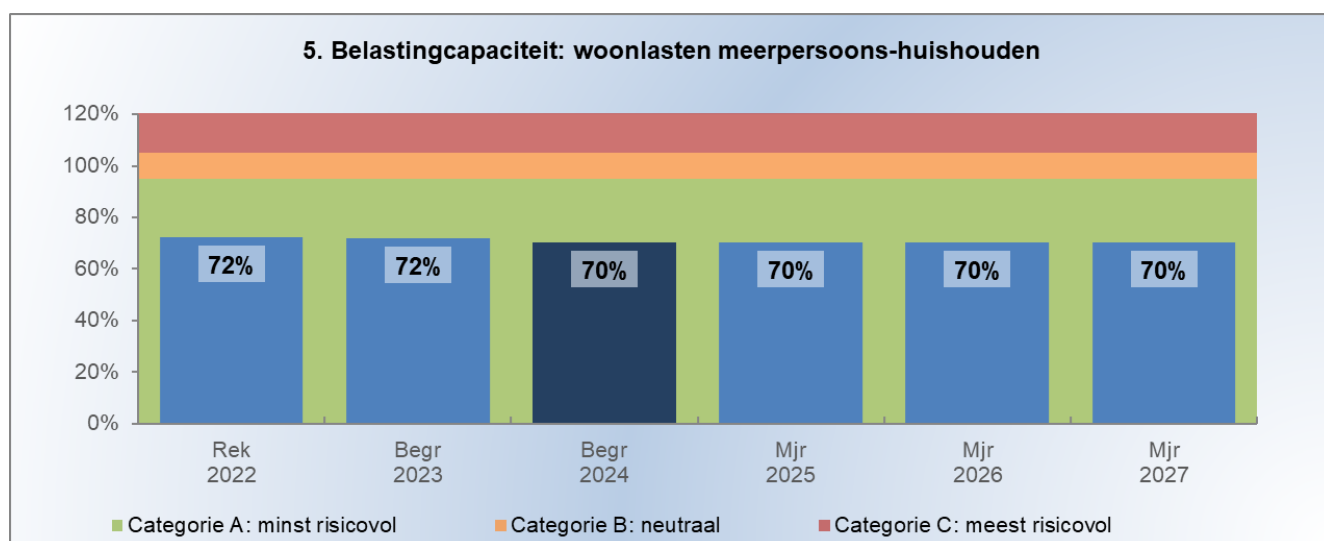
Zoals uit de navolgende grafiek blijkt verwachten wij vanaf 2026 dat de structurele baten onvoldoende zijn om de structurele lasten te dekken.

4.2.5.6. Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of waarin er ruimte is voor nieuw beleid. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, riool- en afvalstoffenheffing). Het kengetal vergelijkt de woonlasten in jaar t met de landelijk gemiddelde woonlasten (COELO) in jaar (t-1). Voor 2024 komt dit cijfer uit op 70%. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijke gemiddelde liggen. Een lager percentage laat zien dat de mogelijkheid bestaat om de belastingen in de toekomst te verhogen (potentiële ruimte). Een belastingcapaciteit tussen de 95% en 105% wordt als neutraal beschouwd.

Wij gaan ervan uit dat de woonlasten de komende jaren onder het landelijk gemiddelde zullen blijven en we de komende jaren qua belastingcapaciteit 'groen' blijven scoren. Daarmee zijn we dus in staat om financiële tegenvallers op te vangen en/of is er ruimte voor nieuw beleid. Voorwaarde is wel dat het rijk gemeenten alsnog gaat compenseren voor de financiële tekorten die vanaf 2026 zijn ontstaan.

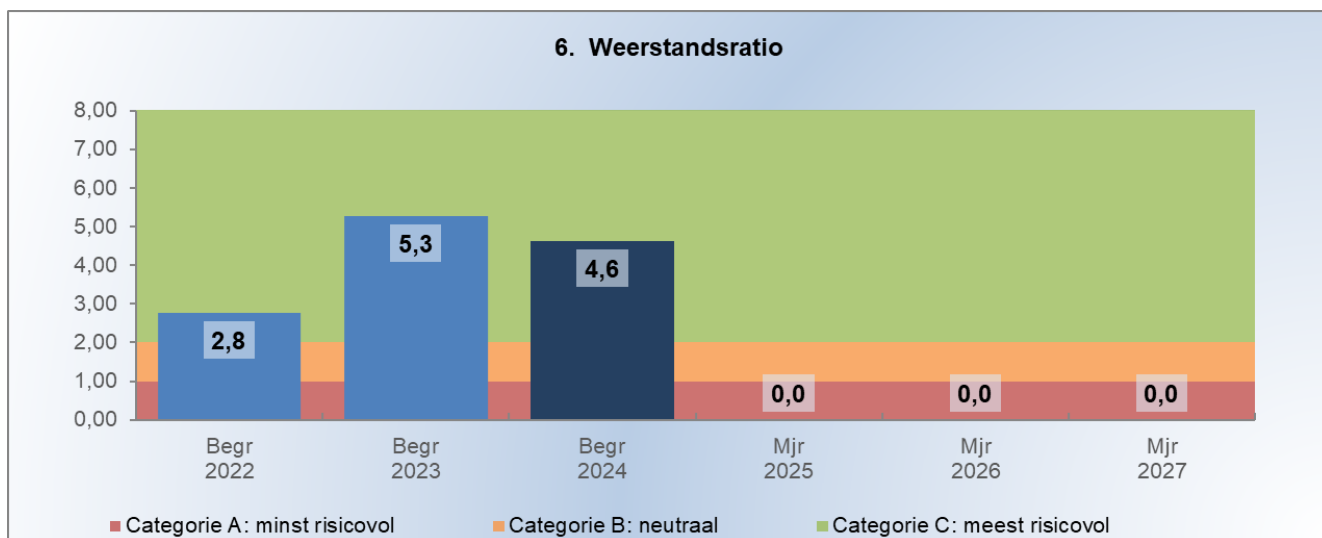

4.2.5.7. Weerstandratio

Het weerstandsvermogen is het vermogen van de gemeente om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandratio is een hulpmiddel waarbij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de benodigde weerstandscapaciteit (de totale omvang van de risico's x risicopercentages). De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de Algemene Reserve vaste buffer en onbenutte belastingcapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de risico's, die de gemeente loopt. Voor de berekening worden omvang en kans van de risico's in een risicomodel ingevoerd. Hieruit volgt een gewogen risicoprofiel voor de gemeente (zie paragraaf 4.2.4).

Bij de vaststelling van de 'Nota Weerstandvermogen en risicomanagement 2019' is afgesproken dat de signaleringswaarde voor de weerstandratio minimaal 1,0 is. Opgemerkt wordt dat deze waarde alleen betrekking heeft op de risico's die kwantificeerbaar zijn⁷. Onderstaand diagram geeft het actueel beeld van de (ontwikkeling van) de weerstandratio.

⁷ De weerstandratio is vanaf het begrotingsjaar 2020 geïntroduceerd. Voor de jaren 2025 tot en met 2027 zijn geen cijfers beschikbaar, omdat de uitkomsten sterk afhankelijk zijn van de ontwikkeling van het risicoprofiel, de ontwikkeling van de Algemene reserve vaste buffer en de meerjarige ontwikkeling van de onbenutte belastingcapaciteit.

Verwachting is dat de weerstandsratio in 2024 ruim boven de 2 zal uitkomen. Dit betekent dat de gemeente, zoals het er nu naar uit ziet in die jaren over voldoende middelen zal beschikken om eventuele tegenvallers op te vangen. De lagere score in 2024 ten opzichte van 2023 wordt voornamelijk veroorzaakt door een hoger risicoprofiel bijvoorbeeld vanwege het risico op een toename van het aantal inwoners met een hulpvraag als gevolg van de huidige macro-economische omstandigheden.

Signaleringswaarden

De gezamenlijke provinciale toezichthouders en het Rijk hebben signaleringswaarden opgesteld voor de verplichte kengetallen. Zij hebben gekozen voor een indeling in drie categorieën. Waarbij kan worden gesteld dat categorie A het minst risicovol is en C het meest risicovol. In onderstaande tabel zijn de signaleringswaarden opgenomen.

Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Verplichte kengetallen			
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%
Overige kengetallen			
6. Weerstandsratio	> 2	1 - 2	< 1

Samenvattend is het beeld van de kengetallen voor de gemeente Steenwijkerland de komende jaren als volgt:

Kengetallen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Verplichte kengetallen						
1a. Netto schuldquote	35%	59%	74%	72%	88%	92%
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	29%	54%	69%	66%	83%	87%
2a. Solvabiliteitsratio zonder compensatie	35%	22%	20%	21%	16%	12%
2b. Solvabiliteitsratio met compensatie	35%	22%	20%	21%	20%	19%
3. Grondexploitatie	3%	4%	5%	4%	4%	3%
4. Structurele exploitatieruimte	5,7%	2,6%	2,6%	1,8%	-4,6%	-5,7%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	72%	72%	70%	70%	70%	70%
Overige kengetallen						
6. Weerstandratio	2,8	5,3	4,6			

'Beoordeling'

- De forse begrotingstekorten in 2026 en 2027 zien we ook terug in bovenstaand overzicht. De structurele exploitatieruimte is voor die jaren negatief.
- De scores op solvabiliteitsratio staan onder druk door een relatief hoog investeringsvolume en het 'ravijnjaar' vanaf 2026.
- Voor 2024 is de score op de weerstandratio 4,6. In de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2023' die onlangs aan u is aangeboden stellen we voor de normering van de hoogte van de 'Algemene Reserve – vaste buffer aan te passen' (zie toelichting in paragraaf 3.8.1). Indien we de nieuwe normering hadden toegepast in voorliggende begroting dan was de score op de weerstandratio uitgekomen op 3,4, nog ruim boven de 2 en daarmee 'in het groen'.

4.3. Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

4.3.1. Algemeen

De kapitaalgoederen van de gemeente zijn voorzieningen in de openbare ruimte waarvoor investeringen zijn gedaan. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals wegen, openbare verlichting, groen, water, riolering en gebouwen. Het onderhoud aan deze voorzieningen is van groot belang voor het optimaal functioneren van de gemeente, bijvoorbeeld op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, vervoer en recreatie. Het onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen.

Voor het goed onderhouden van de kapitaalgoederen zijn een aantal zaken belangrijk. Allereerst is het van belang dat bekend is wat moet worden onderhouden en wat de huidige staat van het onderhoud is. Hiervoor maakt de gemeente gebruik van een beheerpakket dat aan de hand van inventarisaties en inspecties in het veld up-to-date wordt gehouden. Vervolgens moet eenduidig bekend zijn wat het gewenste kwaliteitsniveau is. Dit is vastgelegd in de Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR), die in 2007 door de gemeenteraad is vastgesteld, en in beleidsdocumenten die per onderdeel beschikbaar zijn. De uitwerking vindt plaats volgens de volgende stappen:

- Waar gaat het over (areaal)?;
- Wat zijn de doelstellingen (beleidskader)?;
- Wat zijn de financiële consequenties van deze doelstellingen?;
- Hoe zijn deze consequenties geborgd in de begroting?

4.3.2. Door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen

Voor het op orde houden van de kapitaalgoederen binnen de openbare ruimte zijn door de raad beleids- en beheerplannen vastgesteld. Uit de door de raad vastgestelde beleids- en beheerplannen en bijbehorende meerjarenplannen wordt jaarlijks een integrale financiële afweging gemaakt en vertaald in de meerjarenbegroting. Hierdoor ontstaat per planjaar een evenwichtig maatregelprogramma voor onderhoud en investeringen in de openbare ruimte. In 2019 is door de raad de 'Nota onderhoud Kapitaalgoederen 2019-2023' vastgesteld. Deze nota dient als kader voor de jaarlijkse 'Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen'.

4.3.2.1 Wegen

Areaal

Areaal Wegen	Aantal	%
• Asfalt	181	44,5%
• Cementbeton	20	4,9%
• Elementen	188	46,2%
• Onverhard	18	4,4%
	407	100,0%

Beleidskaders

Het beleidskader voor onze wegen is vastgelegd in het beleidsplan 'Overwegen' (april 2017) en de 'Strategische Mobiliteitsvisie Steenwijkerland duurzaam in beweging' (2020). Wij beschouwen ons uitgebreide, grotendeels

historische, netwerk van wegen, paden en pleinen als een waardevol bezit en als een belangrijk middel om het dagelijkse woon-, werk- en recreatieve verkeer mogelijk te maken en veilig, efficiënt en duurzaam af te wikkelen. Het beleidsplan kent de thema's:

- wegnnet up to date;
- onderhoud op maat;
- inspirerend partnerschap.

Wij zien de inbreng van inwoners, ondernemers en partijen als uitgangspunt, óók voor onze wegbeheertaak. Opvolging van wettelijke (wegbeheer)taken en behoud/versterking van sociale-, milieu en kapitaalswaarde ('People, Planet, Profit') zijn daarbij essentiële randvoorwaarden. Wij richten onze wegbeheertaak daarom vraaggestuurd, risicobewust en gebiedsgericht in. Voor het wegenonderhoud heeft de raad ingestemd met het kwaliteitsniveau 'basis'. Hierbij wordt het risicoprofiel 'laag' aangehouden.

Op dit moment wordt het meerjaren onderhoudsprogramma voor wegen geactualiseerd. De maatregeldoets⁸ daarvoor loopt. Plan is om die uiterlijk in november 2023 op te leveren. Vervolgens gaan we aan de slag met het beleidsplan waarin we aandacht hebben voor duurzame thema's als bijvoorbeeld circulariteit, klimaatadaptatie en zero emissie bouwplaats. Het nieuwe meerjaren onderhoudsprogramma zullen we voor de zomer van 2024 aan u voorleggen.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het beleidsplan 'Overwegen' zijn de financiële consequenties van het vastgestelde kwaliteitsniveau berekend.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het vaststellen van het beleidskader 'Overwegen' in 2017 heeft de gemeenteraad ingestemd met het benodigde wegenbudget voor het kwaliteitsniveau 'basis' en besloten tot het instellen van een voorziening. De benodigde bedragen voor levensduur verlengende maatregelen zijn beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'basis'. De benodigde bedragen voor investeringen in bermverhardingen zijn in eerste instantie beschikbaar gesteld op onderhoudsniveau 'beperkt basis'. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor investeringen in bermverhardingen voor onderhoudsniveau 'basis'. Dit is met ingang van het jaar 2022 toegepast. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000						
Wegen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Dagelijks beheer	365	278	285	285	285	285
Groot onderhoud	2.415	3.102	1.874	2.125	1.861	1.801
Bijdragen en investeringen	-	902	216	343	440	43
Investeringen bermverharding	388	1.089	714	714	637	637
Totaal	3.168	5.371	3.089	3.467	3.223	2.766

⁸ De maatregeldoets heeft ten doel om op projectniveau nauwkeurig de aard, de omvang en de locatie van de te nemen onderhoudsmaatregel vast te stellen.

4.3.3.2. Openbare verlichting

Areaal

Areaal Openbare Verlichting	Aantal	Eenheid
• Lichtmasten	10.881	stuks

Beleidskader

Uitgangspunt voor het beleidsplan Openbaar Licht (2017) is 'donkerte'. 'Even dimmen graag' is het devies. De volgende ambities zijn in dit beleidsplan benoemd: de veiligheid van inwoners staat voorop, ruimte voor donkerte en duurzaamheid. Communicatie over openbare verlichting is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Bij de Programmabegroting 2021-2024 zijn op basis van een motie van de raad de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor het onderhoudsniveau basis. Dit is met ingang van het boekjaar 2022 toegepast.

Vanuit het platform openbare verlichting werken we samen met andere gemeenten en een adviseur aan een nieuw beleidsplan openbare verlichting. Dat doet iedere gemeente voor zich maar met gebruik van dezelfde kennis en het delen van ervaringen. Het nieuwe beleidsplan zullen we voor de zomer van 2024 aan u voorleggen.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Door de grootschalige vervanging van masten en armaturen wordt bespaard op de onderhoudskosten.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Openbaar Licht' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn voor openbare verlichting.

bedragen x € 1.000						
Openbare verlichting	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud	123	212	221	221	221	221
Energie	274	749	358	358	358	358
Investerings armaturen	56	1.338	459	132	606	-
Investerings masten	62	951	509	475	240	-
Totaal	515	3.250	1.547	1.186	1.425	579

4.3.3.3. Riolering

Areaal

Areaal Riool	Aantal	Eenheid
• Vrijverval riolering	420	km
• Persleiding	61	km
• Drukriolering	341	km
• Gemalen	144	stuks
• Randvoorzieningen	12	stuks
• Minigemalen	1.150	stuks

Beleidskader

De beleidskaders voor de riolering zijn vastgesteld in het 'Riool en Water Programma 2023-2028', dat is opgesteld met het waterschap Drents Overijsselse Delta en de zes inliggende gemeenten van het beheergebied 'Reest & Wieden', de zogenaamde werkregio Fluvius.

Een belangrijk aandachtspunt voor het nieuwe 'Riool en Water Programma 2023-2028' is het onderwerp klimaatadaptatie en dan specifiek die aspecten van klimaatadaptatie die verband houden met de gemeentelijke zorgplicht voor hemelwater. Klimaatadaptatie wordt momenteel opgepakt in zowel regionaal verband (Fluvius) als in lokaal verband.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

In het 'Riool en Water Programma' is niet alleen het beleidskader vastgelegd, maar zijn ook de financiële consequenties bepaald. Per jaar worden de concrete plannen die gebaseerd zijn op het watertakenplan opgenomen in het 'Teamplan Openbare Ruimte'.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

De financiële consequenties van het 'Riool en Water Programma' zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Naast de kosten voor riolering zijn er ook kosten voor stedelijk water die bij de rioolheffing worden betrokken. Deze kosten worden vermeld bij het onderdeel water. De (globale) opbouw van het budget riolering is in onderstaande tabel weergegeven.

bedragen x € 1.000						
Riolering	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Algemeen	131	166	146	176	121	101
Onderzoek	124	270	215	215	215	215
Planvorming	67	108	110	110	110	110
Onderhoud	578	600	600	600	600	600
Investerings	1.814	4.309	1.184	2.650	3.787	1.681
Totaal	2.714	5.453	2.255	3.751	4.833	2.707

4.3.3.4. Water & Kunstwerken

Areaal

Areaal Kunstwerken	Aantal	Eenheid
• Kunstwerken (bruggen, steigers en voorzieningen)	335	stuks
• Havens	11	stuks
• Beschoeiing	ca. 120	km

Areaal Water	Aantal	Eenheid
• Watergangen stedelijk gebied	46	km
• Niet schouwsloten	119	km
• Schouwsloten	207	km
• Greppels	100	km
• Duikers	1.500	stuks

Beleidskader

Het gewenste kwaliteitsniveau van de water- en kunstwerken in de gemeente is vastgelegd in diverse beleidsnota's en plannen. De volgende documenten liggen ten grondslag aan het nagestreefde kwaliteitsniveau:

- Beleidsplan Oeverconstructies Steenwijkerland 2021-2026;
- Beleidsplan Oeververbindingen Steenwijkerland 2022-2027;
- Beheerplan Havens 2022-2027;
- 'Riool en Water Programma 2023-2028'.

In 2020 is het 'Beleidsplan oeverconstructies 2021-2026' vastgesteld. Gekozen is voor een variant waarbij wordt gekozen voor kunststof als vervanging van beschoeiing echt nodig is. Dit is een duurzaam en financieel gunstige maatregel. Voor de oeverconstructies is gekozen voor kwaliteitsniveau 'basis'.

In 2021 is een nieuw 'Beleidsplan oeververbindingen 2022-2027' vastgesteld. Oeververbindingen worden ook wel civiele kunstwerken genoemd en vormen een belangrijke categorie binnen de kapitaalgoederen. Onder oeververbindingen wordt onder andere verstaan: (beweegbare) bruggen, viaducten en tunnels. Dit beleidsplan heeft als doel om als leidraad te fungeren voor het doelmatig en planmatig beheren van de oeververbindingen. Het geeft handvatten voor het beheer en onderhoud en zet de lijn uit voor de komende jaren.

Er is gekozen voor het kwaliteitsniveau 'basis'. Ten aanzien van de recreatieve voorzieningen geldt dat er in 2024 geen beleidswijzigingen zijn te verwachten in het kader van beheer en onderhoud.

In 2021 heeft de raad het Beheerplan Havens vastgesteld. Het Beheerplan Havens 2022-2026 vormt het kader om het beheer en onderhoud van de havens om kwaliteitsniveau 'basis' te krijgen en te behouden. Het bijbehorende budget zorgt ervoor dat de hierbij benodigde onderhouds- en vervangingsmaatregelen kunnen worden gerealiseerd.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Oeverconstructies

De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Oeverconstructies 2021-2026' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op investeringen en een deel wat betrekking heeft op planmatig onderhoud.

Oeververbindingen

De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beleidsplan Oeververbindingen 2022-2027' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op onderhoudsmaatregelen en een deel wat betrekking heeft op vervangingen.

Water

De financiële consequenties gerelateerd aan de baggeropgave zijn gebaseerd op het 'Riool en Water Programma 2023-2028' en zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Dit is onderverdeeld in een deel wat gerelateerd is aan de baggeropgave in stedelijk gebied en een deel wat gerelateerd is aan de baggeropgave in landelijk gebied. Daarnaast zijn ook de budgetten voor het maaien en onderhouden van sloten gebaseerd op het 'Riool en Water Programma' en financieel vertaald in de begroting.

Jachthavens en Recreatieve Vijvers

De financiële consequenties die voortvloeien uit het 'Beheerplan Havens 2022-2026' en het vastgestelde onderhoudsniveau (basis) zijn verwerkt in de Programmabegroting 2024-2027. Er is een deel wat betrekking heeft op investeringen en een deel wat betrekking heeft op planmatig onderhoud.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000						
Water en kunstwerken	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud jachthavens	187	100	103	103	103	103
Onderhoud recreatieve vijvers	82	62	63	63	63	63
Onderhoud bruggen	714	623	767	767	767	767
Beschoeiingen	264	257	287	257	287	257
Baggeren	514	475	486	486	486	486
Schouwsloten	235	225	249	249	249	249
Investeringen bruggen	105	613	341	341	341	341
Investeringen beschoeiingen	139	297	166	166	166	166
Investeringen	81	109	95	95	95	95
Totaal	2.321	2.761	2.557	2.527	2.557	2.527

4.3.3.5 Openbaar groen, sportvelden en speelvoorzieningen

Areaal

Areaal Groen- en speelvoorzieningen	Aantal	Eenheid
• Bomen	36.000	stuks
• Gazon	105	ha
• Extensief beheerd gras	84	ha
• Bermen	262	ha
• Hagen	33.000	m2
• Plantsoen	14	ha
• Landschappelijk groen (bos en houtwallen)	81	ha
• Speelplekken	179	stuks

Beleidskader

Openbaar groen heeft betrekking op boombeheer, plantsoenbeheer, maaibeheer en dierenweides. Hierbij zijn de volgende nota's en plannen van belang:

- De Integrale Visie Openbare Ruimte (IVOR);
- Beleidsnota Groen (2007). *In 2023 wordt gestart met de actualisatie van het beleid, door het opstellen van een visie groen en biodiversiteit;*
- Kwaliteitshandboek onderhoud openbare ruimte Gemeente Steenwijkerland.

Voor de speelvoorzieningen zijn de volgende nota's van belang:

- Speelplekkenbeleid (2009/2014);
- Meerjarenplan Spelen (2014-2017).

In de beleidsnota Groen worden de beheerambities met betrekking tot het groen beschreven. Een basis onderhoudsniveau is daarbij het uitgangspunt. Naast het dagelijks beheer zijn er ambities op het gebied van duurzaamheid, streekeigen beplanting en een schone, hele en veilige omgeving. Het beleid wordt geactualiseerd omdat de thema's biodiversiteit, sociale cohesie, gezondheid en klimaat niet zijn opgenomen in de huidige beleidsnota groen.

In 2014 heeft de gemeenteraad op basis van een evaluatie besloten om de lijn van het speelplekkenbeleid uit 2009 ('Plekken om (mee) te spelen') te continueren. In dit plan is vastgesteld dat de gemeente spelen en bewegen stimuleert en dat daarvoor voldoende speelruimte aangeboden wordt. Het onderhoud van de speelvoorzieningen wordt op het basisniveau van 'schoon, heel en veilig' uitgevoerd.

Sportvelden

De uitgangspunten voor het beheer en onderhoud van de gemeentelijke sportvelden zijn vastgelegd in:

- Visie op beheer en onderhoud gemeentelijke sportvelden (raadsbesluit d.d. 20-10-2020);
- Gebruiks- en onderhoudsreglement gemeentelijke buitensportaccommodaties Steenwijkerland 2021 (collegebesluit d.d. 20-07-2021).

In oktober 2020 is de visie op het beheer en onderhoud van de sportvelden vastgesteld door de raad. Een van de speerpunten uit deze visie is het vergroten van het eigenaarschap van buitensportverenigingen als het gaat om 'hun' accommodatie en velden.

Hiertoe is een aantal zaken doorgevoerd, onder meer de overdracht van een aantal taken van gemeente naar vereniging en de introductie van de Right to Challenge. Verenigingen kunnen in dit kader op eigen initiatief aangeven dat zij meer taken van de gemeente willen overnemen (aanvullend op de taken die vanuit de visie zijn overgedragen) en kunnen hiertoe dan ook een bijdrage verwachten. Deze mogelijkheid en wijziging in taken en verantwoordelijkheden zijn doorvertaald in het gebruiks- en onderhoudsreglement van de buitensportaccommodaties in onze gemeente.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Binnen de budgetten van groen zijn er middelen beschikbaar om onderhoud uit te voeren aan de diverse groenobjecten. Er is onderscheid gemaakt in middelen voor onderhoud van openbaar groen, bermenonderhoud, bomenonderhoud en extensief maaien. Het grootste deel van het onderhoudsbudget wordt besteed aan het integrale onderhoudsbestek voor de openbare ruimte. In dit bestek is het verzorgend onderhoud in de openbare ruimte opgenomen. Dit bestek wordt door de Noordwestgroep uitgevoerd in opdracht van de gemeente.

In het Meerjarenplan Spelen is voor een periode van 10 jaar becijferd hoeveel geld er nodig is om op het vastgestelde beleid te kunnen uitvoeren. In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de komende vier jaar weergegeven.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Speelvoorzieningen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud speelvoorzieningen	109	108	110	110	110	110
Investerings speelvoorzieningen	79	569	121	735	310	216
Totaal	188	677	231	845	420	326

bedragen x € 1.000

Sportvelden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud sportvelden	424	378	387	387	387	387
Investerings sportvelden	1.027	957	230	125	-	-
Totaal	1.451	1.335	617	512	387	387

bedragen x € 1.000

Openbaar groen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud groen	460	477	518	518	518	518
Onderhoud bermen	390	394	403	403	403	403
Onderhoud groen Noordwestgroep	681	675	691	691	691	691
Onderhoud bomen	265	222	227	227	227	227
Extensief maaien gras	47	52	53	53	53	53
Onderhoud groen begraafplaatsen	21	21	21	21	21	21
Totaal	1.864	1.841	1.913	1.913	1.913	1.913

4.3.3.6. Gebouwen

Areaal

Hieronder is een overzicht gegeven van de verschillende gebouwen die door de gemeente worden beheerd:

Areaal Gemeentelijke gebouwen	Aantal	Eenheid
• Binnensport accommodaties	8	stuks
• Buitensport accommodaties	15	stuks
• Gemeentelijke panden	1	stuks
• Werkplaatsen	2	stuks
• Brandweer	6	stuks
• Musea	5	stuks
• Wijkgebouwen	3	stuks
• Peuterspeelzalen	3	stuks
• Jeugdhonken	2	stuks
• Begraafplaatsen	16	stuks
• Woningen	2	stuks
• Recreatie	12	stuks
• MFC	1	stuks
• Theater	1	stuks
• Overige panden	42	stuks
• Zwembaden	3	stuks

Beleidskader

Van de gebouwen die de gemeente in onderhoud heeft zijn onderhoudsplannen opgesteld. Hierin is het te verrichten onderhoud voor meerdere jaren vastgelegd inclusief de onderhoudskosten waarmee rekening moet worden gehouden. Uitgegaan wordt van drie categorieën onderhoud. Het klachtenonderhoud betreft dagelijks voorkomende calamiteiten en storingen. Daarnaast is er het onderhoud waarvoor servicecontracten zijn afgesloten. Dit betreft voornamelijk technische installaties. Tenslotte is er het planmatig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties

Op basis van bovengenoemde onderhoudsplannen is voor de periode van 2022–2031 een 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' opgesteld. Deze plannen worden ieder jaar bij de jaarrekening geactualiseerd. Bij de laatste actualisatie is becijferd dat de jaarlijkse kosten aan planmatig onderhoud gemiddeld € 1.242.000 bedragen. Dit bedrag is in de voorliggende begroting verwerkt. Uitbreidingen en duurzame maatregelen vallen buiten dit planmatig onderhoud en vergen afzonderlijke investeringen.

Vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het 'Meerjarenplan Maatschappelijk Vastgoed' is verwerkt in de begroting. Voor het maatschappelijk vastgoed is een voorziening ingesteld. Bij de jaarrekening wordt ieder jaar beoordeeld of er voldoende budget is. Dit tekort/overschot wordt verwerkt in de jaarrekening.

Onderstaand zijn de bedragen weergegeven die de komende jaren beschikbaar zijn:

bedragen x € 1.000

Gebouwen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud maatschappelijk vastgoed	825	1.434	1.105	1.277	847	723
Investerings maatschappelijk vastgoed	44	470	170	170	170	170
Totaal	869	1.904	1.275	1.447	1.017	893

4.3.3.7. Begraafplaatsen

Areaal

De gemeente is beheerder van 16 begraafplaatsen.

Areaal begraafplaatsen	Aantal	Eenheid
• begraafplaatsen	16	stuks

Beleidskader

Uitvaart is emotie. Een gedegen beleid en uitvoering is dan ook erg belangrijk. Het gaat om het bieden van verschillende mogelijkheden voor lijkbezorging, rust en gedenken, een respectvolle benadering van nabestaanden en een zorgvuldige 'nazorg' in de zin van een correcte administratie en correspondentie. De beleving wordt voor een groot deel gevormd door de aanwezigheid van groen. De aanwezigheid van bijzondere of waardevolle bomen, diverse heesters en planten, kleine zoogdieren, reptielen, insecten en vogels dragen bij aan biodiversiteit. Ook de cultuurhistorische waarde is groot.

We werken binnen de beleidskaders van:

- Verordening op het beheer en het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen voor de gemeente Steenwijkerland 2016;
- Nadere regels voor de graven, asbezorging en grafbedekking op de gemeentelijke begraafplaatsen;
- Integrale visie openbare ruimte (IVOR).

bedragen x € 1.000

Begraafplaatsen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Onderhoud groen nabij begraafplaatsen	21	21	21	21	21	21
Openbare begraafplaatsen	298	289	296	308	329	329
Ere-begraafplaatsen - BTW	1	-	-	-	-	-
Onkruidbestrijding begraafplaatsen	-	-	-	-	-	-
Opwaarderen begraafplaats	-	-	-	-	-	-
Baten begraafplaatsrechten	602	598	612	612	612	612
Totaal	922	907	929	941	963	963

4.4. Paragraaf Financiering

Om investeringen te kunnen doen wordt meestal geleend. Bij het aantrekken van financieringsmiddelen wordt op basis van de geldende rentetarieven op de geld- en kapitaalmarkt en de te verwachten liquiditeitsbehoefte een financieringsconstructie gekozen, die aansluit bij de financieringsbehoefte en in de pas loopt met de wettelijke voorschriften.

In de 'Paragraaf Financiering' lichten we de financieringsfunctie van de gemeente Steenwijkerland voor de jaren 2024-2027 toe. We gaan in op zowel de algemene ontwikkelingen als de ontwikkelingen in onze gemeente. De algemene ontwikkelingen betreffen de renteontwikkelingen en de wet- en regelgeving. De specifieke ontwikkelingen omvatten de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en de financiering van de gemeente.

Ambitie

Het doel is een optimale financiering van de gemeentelijke inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn. Om dit goed uit te voeren, wordt gekeken naar de renteontwikkelingen op de geld- en kapitaalmarkt in Nederland. De treasuryfunctie wordt uitgevoerd binnen de normen van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) en het financieringsstatuut.

Doelstellingen

Bij de begroting wordt afgewogen welke investeringen er op korte en lange termijn plaatsvinden. Het is vervolgens onze taak om deze investeringen conform de kaders te financieren. We beperken ons tot de publieke taak en hanteren hierbij de volgende doelstellingen:

1. Er is voldoende financiering op korte en lange termijn; zodoende kunnen wij te allen tijde aan onze betaalverplichtingen voldoen.
2. De risico's die aan financiële transacties verbonden zijn worden beheerst en beperkt. Te denken valt onder andere aan renterisico's, koersrisico's en debiteuren-/crediteurenrisico's.
3. De rentekosten van de leningen worden zoveel mogelijk beperkt.
4. De interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities worden zoveel mogelijk beperkt.

Onze inzet

We maken onderscheid tussen financiering en dekking. Bij financiering gaat het om de vraag hoe we aan onze financiële middelen komen (bijvoorbeeld door verkoop van gronden of door het aangaan van geldleningen). Bij dekking gaat het om de vraag hoe we de middelen kunnen aanwenden om de begroting sluitend te houden (bijvoorbeeld opbrengst uitkering gemeentefonds en belastingopbrengsten).

De uitvoering van het financieringsbeleid vindt plaats binnen de kaders van de Wet fido en de Wet Hof. Om vooral de financieringsrisico's te beperken, staan in de Wet fido twee instrumenten genoemd, te weten de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

Het uitgangspunt van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op langlopende schulden. Dit gebeurt door het aanbrengen van spreiding in de looptijden van de leningen. Hiermee wordt voorkomen dat een groot deel van de leningen tegelijk moeten worden afgesloten met het risico van snel oplopende rentelasten.

Met behulp van de renterisiconorm wordt bepaald wel renterisico de gemeente loopt op haar vaste schuld (leningen met een looptijd langer dan één jaar). De renterisiconorm is bepaald op 20% van het begrotingstotaal. Dat wil zeggen dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Hierbij is een minimumbedrag bepaald van € 2,5 miljoen.

Op een begrotingstotaal van € 157,7 miljoen in 2024 bedraagt de renterisiconorm voor onze gemeente € 31,5 miljoen. In 2024 vindt voor een bedrag van € 3,985 miljoen aan aflossingen van bestaande leningen plaats. We kunnen nog een nieuwe lening aantrekken voor een bedrag van € 27,6 miljoen.

bedragen x € 1.000				
Renterisiconorm	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Renterisico vaste schulden				
Renteherzieningen (o/g)	-	-	-	-
Betaalde aflossingen	3.985	3.994	3.913	3.923
Renterisico vaste schulden	3.985	3.994	3.913	3.923
Toegestane renterisico norm				
Omvang begroting (=grondslag)	157.687	154.247	149.644	148.125
Renterisiconorm (in % van de grondslag)	20%	20%	20%	20%
Toegestane renterisiconorm	31.537	30.849	29.929	29.625
Toets renterisico norm				
Ruimte onder renterisiconorm	27.552	26.855	26.016	25.702
Overschrijding renterisiconorm				

Kasgeldlimiet

In verband met het beperken van renterisico's op de korte schuld moeten gemeenten voldoen aan de kasgeldlimiet. Dit betekent dat de korte schuld voor gemeenten maximaal 8,5% van het begrotingstotaal (lasten) mag bedragen. De korte schuld bestaat uit de opgenomen gelden met een oorspronkelijke rente typische looptijd korter dan één jaar en de schuld op de rekening-courant. Deze opgenomen gelden zijn bedoeld voor het financieren van lopende uitgaven. In 2024 bedraagt de limiet voor de gemeente Steenwijkerland € 13,4 miljoen. In verband met regelgeving is het niet toegestaan om meer dan 2 kwartalen achter elkaar de kasgeldlimiet te overschrijden.

Debiteuren-/crediteurenrisico

Onder debiteurenrisico wordt hier verstaan het risico dat uitgezette geldleningen niet worden terugontvangen van marktpartijen.

Schatkistbankieren

Schatkistbankieren houdt in dat tegoeden worden aangehouden in de Nederlandse schatkist. Hierdoor hoeft de Nederlandse staat minder geld te lenen op de financiële markten en daalt de staatsschuld. Schatkistbankieren is ingevoerd voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Dit heeft een positief effect op de omvang van de EMU-schuld. Depositotarieven en inleentarieven worden geharmoniseerd.

De Wet biedt, onder bepaalde voorwaarden, (lagere) overheden de mogelijkheid elkaar leningen te verstrekken. Dit kan voor beide partijen leiden tot gunstige rentecondities. Uit oogpunt van doelmatigheid is in de Wet een drempelbedrag opgenomen. Hiermee kan een bepaald bedrag buiten de schatkist worden gehouden. Voor gemeenten met een begrotingstotaal tot € 500 miljoen is het drempelbedrag bepaald op 2% met een minimum van

€ 1.000.000. Voor de gemeente Steenwijkerland geldt in 2024 als drempel 2% van € 157,7 miljoen, ofwel € 3,2 miljoen. Wij mogen dus een positief rekening-courantsaldo hebben van € 3,2 miljoen, voordat deze middelen worden afgeroomd aan de schatkist.

Leningenportefeuille

In de gemeente Steenwijkerland werken we met totaalfinanciering. Dit houdt in dat niet voor iedere investering apart een lening wordt afgesloten. Investerings worden gefinancierd vanuit het totaal van eigen vermogen (reserves) en het lang vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Bij projecten van grote omvang kan het zijn dat het systeem van totaalfinanciering wordt losgelaten. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld een project waarbij er sprake is van een verschil tussen juridisch en economisch eigenaar van een activa.

bedragen x € 1.000

Ontwikkeling leningenportefeuille o/g	2024	2025	2026	2027
Schuldrestant per 1 januari	56.257	52.272	48.277	44.365
Nieuw aangetrokken leningen	-	-	-	-
Extra aflossingen	-	-	-	-
Reguliere aflossingen	3.985	3.994	3.913	3.923
Schuldrestant per 31 december	52.272	48.277	44.365	40.442
Verschuldigde rente	903	827	755	683
Gemiddeld rentepercentage	1,73%	1,71%	1,70%	1,69%

In het overzicht zijn meegenomen de opgenomen leningen, die zijn doorgesluisd naar woningcorporatie Wetland Wonen Groep. De restschuld van deze doorgesluisde leningen bedraagt per 1 januari 2024 € 3,8 miljoen. Alle leningen zijn opgenomen bij de BNG Bank. In 2024 moet een totaalbedrag van afgerond € 0,903 miljoen worden betaald wegens verschuldigde rentekosten. Dit is inclusief de rentelasten van € 0,162 miljoen voor de doorgesluisde leningen aan Wetland Wonen. Wij lopen een risico als de woningcorporatie haar betalingsverplichtingen niet nakomt. Het Waarborgfonds Sociale Woningen staat garant voor de betalingen van rente en aflossingen van 3 van de 5 verstrekte leningen.

Rentetoerekening

Sinds 2018 wordt de rekenrente volgens een vaste formule berekend en kan deze niet meer vrij worden bepaald. De invloed op het renteresultaat is vanaf dat moment beperkt tot de keuze om wel of geen rente over het eigen vermogen te berekenen. De omvang van de rente die over het eigen vermogen mag worden berekend, is met ingang van de begroting 2017 gemaximeerd op het gemiddelde rentepercentage dat de gemeente over haar extern aangetrokken leningen betaalt. Het renteschema is hieronder weergegeven.

bedragen x € 1.000

Renteschema		Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
a. Externe rentelasten over de korte en lange financiering	(-)	- 1.182	- 1.129	- 2.141
b. Externe rentebaten (idem)	(+)	267	223	208
Saldo rentelasten en rentebaten		- 914	- 905	- 1.933
c1. Rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	(+)	47	24	55
c2. Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(+)	- 192	- 177	- 162
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	(-)	192	177	162
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		- 867	- 881	- 1.879
d1. Rente over eigen vermogen	(-)	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (contante waarde)	(-)	-	-	-
Totaal werkelijk aan taakvelden toe te rekenen rente		- 867	- 881	- 1.879
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	(+)	1.120	827	1.433
Renteresultaat op het taakveld treasury		253	- 54	- 446

Kredietrisico's

Dit is het risico dat de gemeente loopt wanneer geldleningen worden verstrekt aan rechtspersonen, c.q. publieke instellingen die in voorkomende gevallen in financiële problemen kunnen komen. Onze gemeente heeft naar verwachting in het begrotingsjaar 2024 in beperkte mate te maken met kredietrisico's. De totale omvang van deze leningen per 1-1-2024 bedraagt € 6 miljoen (excl. de startersleningen). De ontwikkeling van de verstrekte leningenportefeuille ziet er als volgt uit.

bedragen x € 1.000

Verstrekte leningen	2024	2025	2026	2027
Enexis Holding N.V.	1.016	1.016	1.016	1.016
Stichting roeiaccommodatie 't Diep	-	-	-	-
Wetland Wonen Groep	3.783	3.462	3.132	2.793
N.V. Rova Holding	1.011	1.011	1.011	1.011
Div. verstrekte hypotheek gemeentepersoneel	8	3	-	-
Duurzaamheidsleningen maatsch. instellingen ca.	110	97	84	71
Duurzaamheidsleningen particulieren	87	78	70	61
<i>Startersleningen</i>	<i>2.704</i>	<i>2.704</i>	<i>2.704</i>	<i>2.704</i>
Totaal verstrekte leningen	8.718	8.371	8.018	7.657
Rentevergoeding	258	245	231	217
Gemiddeld rentepercentage	2,96%	2,92%	2,88%	2,83%

Voor 2024 is een rentevergoeding van afgerond € 0,258 miljoen begroot. Hieronder is dit bedrag gespecificeerd.

bedragen x € 1.000

Ontvangen rente		Begroting 2024
Enexis Holding N.V.		14
Wetland Wonen Groep		162
N.V. Rova Holding		81
Div. verstrekte hypotheke gemeentepersoneel		0
Duurzaamheidsleningen maatsch. instellingen ca.		1
Duurzaamheidsleningen particulieren		-
Totaal ontvangen rente		258

Financiering

Binnen de gemeente wordt een omslagrente in rekening gebracht bij de investeringen en de projecten van 1,00%. Voor de grondexploitatie wordt 0,75% berekend. Deze omslagrente is berekend op basis van het investeringsvolume 2024 (inclusief restantkredieten) en bestaat uit de werkelijk betaalde en ontvangen rente. Indien in de loop van het begrotingsjaar de werkelijke rente sterk afwijkt (>25%) dan is een correctie verplicht voorgeschreven. De rente voor de grondexploitatie is lager omdat deze verplicht wordt berekend op grond van de notitie grondbeleid van de commissie BBV (fiscale redenen).

Financieringspositie

De financieringspositie geeft inzicht in de ontwikkeling van de financieringsbehoefte, rekening houdend met de investeringen en beschikbare interne en externe middelen. De interne financiering vindt plaats in de vorm van de ten laste van de exploitatierekening gebrachte afschrijvingen en in de vorm van eigen vermogen (reserves). Voor de externe financiering wordt een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt. De boekwaarde van de investeringen en uitgezette leningen wordt per 1 januari 2024 geraamd op afgerond € 129,7 miljoen.

bedragen x € 1.000

Financieringsbehoefte	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026	1-1-2027
Boekwaarde				
Boekwaarde vaste activa incl. voorraden	136.038	152.126	147.974	156.705
Boekwaarde leningen u/g/kapitaalverstrekkingen	12.669	12.322	11.968	11.608
Totaal boekwaarde	148.707	164.448	159.942	168.313
Aanwezige financieringsmiddelen				
Eigen vermogen				
Algemene reserves	23.516	22.282	22.576	21.756
Bestemmingsreserves	9.619	9.469	9.469	9.469
Totaal eigen vermogen	33.135	31.750	32.044	31.224
Vreemd vermogen				
Voorzieningen	14.066	13.567	12.650	12.199
Langlopende leningen	60.460	52.272	48.277	44.365
Totaal vreemd vermogen	74.526	65.838	60.928	56.564
Totaal financieringsmiddelen	107.661	97.589	92.972	87.788
Financieringstekort (-/-) c.q. overschot (+/+)	- 41.046	- 66.859	- 66.970	- 80.525

Financieringstekort

Bij de aanvang van het begrotingsjaar 2024 ramen wij een financieringstekort van afgerond € 22,2 miljoen. Dit tekort ontstaat doordat de som van de reserves en voorzieningen en de opgenomen geldleningen per 1 januari 2024 lager is dan de boekwaarde van de investeringen per 1 januari 2024.

Relatiebeheer

De BNG is onze huisbankier. Nagenoeg alle transacties vinden plaats via deze bank. In de dienstverleningsovereenkomst is geregeld dat wij tot een bedrag van € 12 miljoen 'rood' mogen staan. Daarnaast heeft de gemeente een rekening-courantovereenkomst met de Rabobank 'Meppel-Staphorst- Steenwijkerland'.

Prognose Meerjarenbalans⁹

bedragen x € 1.000

Prognose meerjarenbalans	Realisatie Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027
Activa						
Vaste Activa						
Immateriële vaste activa	273	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	109.747	132.256	147.595	143.886	153.704	150.049
Financiële vaste activa	10.340	9.097	9.782	9.465	9.110	8.749
FVA: Kapitaalverstrekingen	1.246	1.246	1.246	1.246	1.246	1.246
FVA: Leningen	9.094	7.850	8.535	8.218	7.864	7.503
FVA: Uitzettingen > 1 jaar	-	-	-	-	-	-
Totaal vaste activa	120.360	141.353	157.377	153.351	162.814	158.798
Vlottende Activa						
Voorraden	4.533	7.354	7.070	6.591	5.499	4.305
VR: Bouwgronden in exploitatie	4.431	7.354	7.070	6.591	5.499	4.305
VR: Overige voorraden	102	-	-	-	-	-
Uitzettingen met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	13.896	13.896	13.896	13.896	13.896	13.896
Liquide middelen	1.008	1.008	1.008	1.008	1.008	1.008
Overlopende activa	5.812	5.812	5.812	5.812	5.812	5.812
Totaal vlottende activa	25.249	28.071	27.787	27.307	26.215	25.021
Totaal activa	145.609	169.423	185.164	180.658	189.029	183.820
Passiva						
Vaste Passiva						
Eigen vermogen	51.553	37.428	36.805	37.854	30.489	22.556
EV: Algemene reserves	33.867	23.516	22.282	22.576	21.756	21.745
EV: Bestemde reserves	14.022	9.619	9.469	9.469	9.469	9.469
EV: Reserve rekeningresultaat	3.664	4.294	761	755	- 6.544	- 7.923
EV: Rekeningresultaat naar Algemene reserve			4.294	5.055	5.809	- 735
Voorzieningen	16.190	14.066	13.567	12.650	12.199	11.929
Vaste Schuld met een rentetyp. looptijd > 1 jaar	61.470	60.460	52.272	48.277	44.365	40.442
Financieringsbehoefte		41.073	66.124	65.481	85.580	92.497
Totaal vaste passiva	129.213	153.027	168.768	164.262	172.633	167.424
Vlottende Passiva						
Vlottende schuld met een rentetyp. looptijd < 1 jaar	8.997	8.997	8.997	8.997	8.997	8.997
Overlopende passiva	7.399	7.399	7.399	7.399	7.399	7.399
Totaal vlottende passiva	16.396	16.396	16.396	16.396	16.396	16.396
Totaal passiva	145.609	169.423	185.164	180.658	189.029	183.820

⁹ In de prognose meerjarenbalans zijn de saldi van de voorliggende programmabegroting vertaald in de post 'eigen vermogen'. De overlopende activa en passiva zijn constant gelaten ten opzichte van de laatste vastgestelde jaarrekening.

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans wordt opgenomen. Deze balans moet meerjarig zijn en geeft inzicht in de ontwikkeling van onder meer de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte.

De presentatie van de geprognosticeerde balans sluit aan op de balans van de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In de prognose zitten veel aannames omdat de toekomstige mutaties onzeker zijn. Het vertrekpunt voor deze balans is de jaarrekening 2022 geweest. Bij de prognose van de eindbalans voor de jaren 2024 t/m 2027 is rekening gehouden met de mutaties voortvloeiende uit:

- het investeringsprogramma 2024–2027;
- actualisatie grondexploitaties;
- de mutaties in de reserves en voorzieningen.

EMU-saldo

Om strakker te kunnen sturen op de afspraken die het Rijk heeft gemaakt in Europees verband is de Wet Hof ingevoerd. De wet is bedoeld voor de beheersing van de schuldenlast en het begrotingstotaal op rijksniveau. Een individuele EMU-referentiewaarde betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente heeft in de gezamenlijke tekortnorm.

Gemeenten met een sluitende (meerjaren) begroting hebben niet per definitie ook een sluitende begroting in EMU-termen. De belangrijkste oorzaak is dat het Rijk investeringen aan één jaar toerekent (het zogenaamde kasstelsel) terwijl andere overheden en het bedrijfsleven dergelijke uitgaven via afschrijvingen over meerdere jaren uitsmeren (stelsel van baten en lasten).

Sturingsopties om het EMU-saldo in positieve zin te beïnvloeden zijn het afstoten van activa en passiva die niet tot de ‘core business’ van een gemeente horen. Als vervolg daarop kan het noodzakelijk zijn keuzes te maken en ambities te beperken als het gaat om het investeringsprogramma. Voor vastgoedobjecten kan daarbij huur of lease een optie zijn.

						bedragen x € 1.000
Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)						
		Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
1.	(+) Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	- 14.125	- 623	1.048	- 7.364	- 7.934
2.	(-) Mutatie (im)materiële vaste activa	22.236	15.339	- 3.709	9.818	- 3.655
3.	(+) Mutatie voorzieningen	- 2.124	- 500	- 916	- 451	- 270
4.	(-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	2.821	- 284	- 479	- 1.092	- 1.194
5.	(-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo		- 41.306	- 16.178	4.320	- 16.541	- 3.355

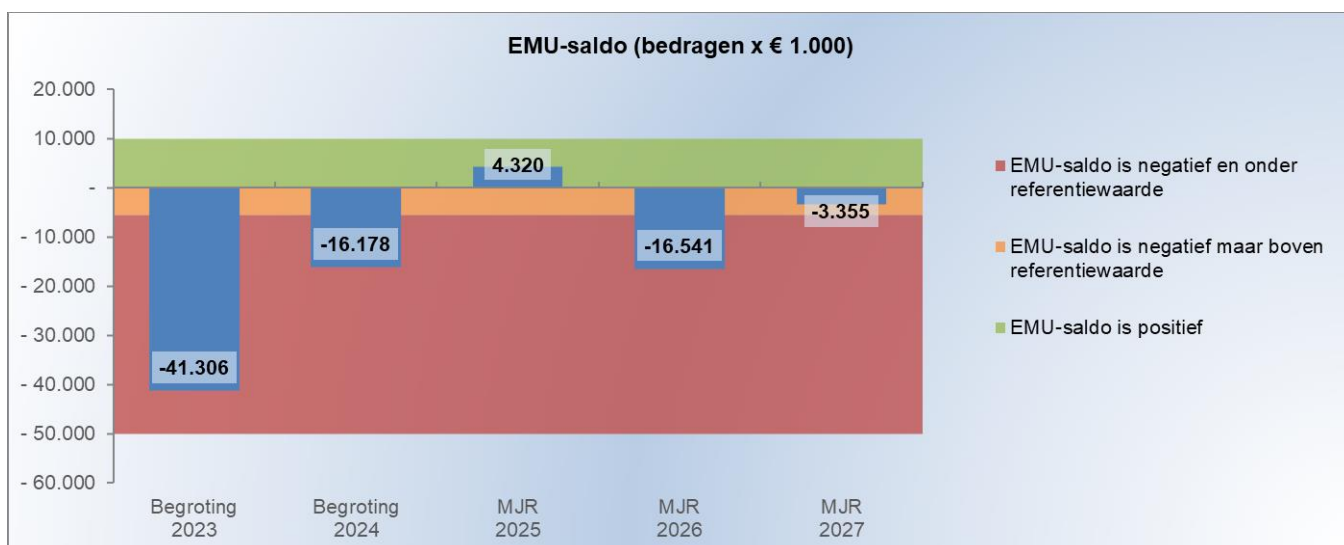
bedragen x € 1.000

Berekening EMU-saldo via exploitatie en balans (volgens EMU-enquête)	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
1. Mutaties financiële activa					
1a. (+) Financiële vaste activa	- 1.243	685	- 317	- 354	- 361
1b. (+) Uitzettingen	-	-	-	-	-
1c. (+) Liquide middelen	-	-	-	-	-
1d. (+) Overlopende activa	-	-	-	-	-
2. Mutaties financiële passiva					
2a. (-) Vaste schuld	40.063	16.863	- 4.638	16.186	2.994
2b. (-) Vlottende schuld	-	-	-	-	-
2c. (-) Overlopende passiva	-	-	-	-	-
3. Verwachte boekwinst					
3a. (-) Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	- 41.306	- 16.178	4.320	- 16.541	- 3.355

bedragen x € 1.000

EMU-SALDO referentiewaarde	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
EMU-saldo volgens berekening	- 41.306	- 16.178	4.320	- 16.541	- 3.355
EMU-SALDO referentiewaarde	- 5.617	- 5.617	- 5.617	- 5.617	- 5.617
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde			9.937		2.262
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde	- 35.689	- 10.561		- 10.924	

Voor 2024 bedraagt de referentiewaarde - € 5,6 miljoen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat de EMU-saldi in 2023, 2024 en 2025 niet binnen de gestelde referentiewaarden blijven. Dit heeft te maken met de geplande investeringen in die jaren. Specifieke voor de overschrijding in 2023 geldt dat deze wordt veroorzaakt doordat de restantkredieten over 2022 zijn overgeheveld naar 2023.

4.5. Paragraaf Bedrijfsvoering

In onderstaande kaart staan de ambities voor de ambtelijke organisatie.

De hierin opgenomen organisatiedoelen gebruiken we als indeling voor deze bedrijfsvoeringsparagraaf.

Betrouwbaar en professioneel

Doelmatigheidsonderzoek

Jaarlijks doen we onderzoek naar de doelmatigheid van een bepaald product of proces. Het inwonerspanel is in 2023 onderwerp van onderzoek. Sinds 2018 hebben we een digitaal inwonerspanel. Daarin kunnen belangstellenden meedenken over onderwerpen die hen aangaan. Naar verwachting wordt dit onderzoek begin 2024 afgerond. Daarna wordt het proces van de aanschaf van voertuigen bij de buitendienst onderzocht, waarbij de vraag centraal staat hoe doelmatig en doeltreffend dit proces wordt uitgevoerd.

Rechtmatigheidsverantwoording

In de huidige situatie geeft de accountant in de controleverklaring een oordeel over de rechtmatigheid van het handelen van de gemeente. Deze verantwoordelijkheid ligt vanaf de verantwoording over 2023 bij het college en zal worden opgenomen in de jaarrekening. Het is een extra stimulans voor het college om 'in control' te zijn en hierover te rapporteren.

Visie op control

De accountant stelt vast dat gemeente Steenwijkerland inmiddels goed in control is. De afbakeningen in control (wie is waarvoor verantwoordelijk) kan wat ons betreft nog iets beter. In 2024 staat dit op de agenda.

Projectmatig werken

We hebben laten onderzoeken wat de huidige situatie van programmatisch en projectmatig werken in onze organisatie is. Verbeteringen zijn mogelijk door meer uniformiteit in werken (methode, wie kan opdrachtgever zijn, administreren, sturing & voortgang) aan te brengen. De doorontwikkeling zelf wordt projectmatig aangepakt. Het (laten) stellen van prioriteiten in alles waaraan wordt gewerkt maakt er onderdeel van uit.

Fraudebeheersing

De komende jaren wordt er vanuit de accountantscontrole nadrukkelijker aandacht gegeven aan fraudepreventie. Ook is dit onderwerp inmiddels onderdeel van de controleverklaring van de accountant. Via diverse invalshoeken besteden wij continu aandacht aan fraudepreventie, zoals onder meer de verbetering van de risicobeoordeling via procescontroles en bewustzijnsacties onder medewerkers. Komend jaar wordt onder meer een frauderesponsplan opgesteld. Ook worden aanbevelingen opgepakt die voortvloeien uit de nog uit te voeren volwassenheidsscan Digitale Bestuurskracht die de accountant bij ons gaat uitvoeren.

Communicatie

In april hebben wij 'De koers van communicatie' vastgesteld. Daarbij gaat het om overheidscommunicatie; niet om elke interactie tussen mensen. We zetten overheidscommunicatie in om uitleg te geven, om te luisteren naar wat onze inwoners zeggen en vinden, om te weten wat er leeft in de samenleving, om te werken aan het imago van onze gemeente en om onze zichtbaarheid te vergroten. Dat uitleg geven is niet alleen het 'wat' en 'hoe', maar vooral ook het 'waarom'.

In 2024 richten we ons op het updaten van ons social media beleid, het 'buiten nog meer naar binnen halen' door een verbeterde online monitoring en het investeren in de communicatieskills van onze organisatie.

Wet open overheid

De grootste verandering door de komst van de Wet open overheid (Woo) is de actieve openbaarmaking van informatie. In de wet staat welke informatie moet worden verstrekt zonder dat erom hoeft te worden gevraagd. In 2024 ligt de focus op vergaderstukken van de raad, convenanten en afgehandelde Woo-verzoeken. Later - stapsgewijs en via een fasering die door de minister is aangegeven - volgen zaken als adviezen van adviescommissies, jaarplannen/-verslagen, organisatiegegevens en bepaalde onderzoeken.

De hoeveelheid informatie die we op verzoek van een aanvrager – wat passieve informatieverstrekking heet – neemt enorm toe. Er is sprake van een verdubbeling van de hoeveelheid Woo-verzoeken en het zijn omvangrijkere aanvragen. De vraag is of deze stijging in 2024 voortzet. Voor de invoering, uitvoering en monitoring van de Woo hebben wij geld ontvangen van het rijk. Dit geld is o.a. ingezet voor ambtelijke capaciteit in de vorm van een juridische Woo-(beleids)adviseur en een Woo-contactfunctionaris. Bezien moet worden of deze inzet in 2024 gezien de toename van de Woo-verzoeken toereikend is. Daarnaast optimaliseren we in 2024 de interne rolverdeling voor het behandelen van Woo-verzoeken verder.

Informatievoorziening

Om de informatie beter en eenvoudiger toegankelijk te maken, is het noodzakelijk om de (digitale) informatiehuishouding verder op orde te brengen. De actieve openbaarmaking is een forse operatie, waarbij alle gemeentelijke informatiesystemen en informatiestromen zijn betrokken. Ook moet veel informatie die op papier staat gedigitaliseerd worden. Het project om structuur aan te brengen in deze data, wordt in 2024 voortgezet.

Marktontwikkelingen ICT

In de software-industrie is het onrustig. Er is sprake van overname van partijen en verschuivingen van software tussen partijen. De investeringen om ontwikkelingen bij te houden zijn groot en gebeuren door deze partijen niet altijd en vanwege onzekerheden behouden ze het personeel niet. We merken dat partijen daardoor niet (meer) altijd het afgesproken resultaat behalen of niet eens (kunnen) reageren op uitvragen in de markt.

Minder leveranciers betekent meer afhankelijkheid van enkele en als zij niet doorontwikkelen staan wij als afnemer(s) stil (gaan we niet mee met de ontwikkelingen). Dit probleem vraagt om verkenning van mogelijke oplossingen. Dit is een actie voor de komende periode. We informeren u indien meer helderheid is over eventuele (financiële) consequenties daarvan.

Samenleving tevreden

... over onze dienstverlening, over hoe we integraal samenwerken en over onze gastvrijheid.

Dienstverlening

Inwoners en ondernemers komen op diverse momenten in contact met ons. Wij vinden het belangrijk dat dit contact dan prettig verloopt. In welke vorm dit contact dan ook plaatsvindt: digitaal, telefonisch, schriftelijk of in levenden lijve.

Aan onze inwoners en ondernemers vragen we hoe zij onze dienstverlening ervaren. Bijvoorbeeld via enquêtes in de KlantContactMonitor (KCM). We gebruiken uitkomsten van de enquêtes om onze dienstverlening te optimaliseren. Zo kunnen inwoners nu ook een afspraak maken indien zij (ver)bouwplannen hebben. Daarnaast gebruiken we de uitkomsten van de enquêtes, de analysetool voor onze website (SiteImprove) en het Testpanel om onze brieven en online informatie te verbeteren. Gebruiksgemak, duidelijke taal en toegankelijkheid staan daarbij centraal. In 2024 zetten we extra in op het vereenvoudigen van teksten door uitvoering van het project Duidelijke Taal.

Verduurzaming bedrijfsvoering

Als overheid stimuleren wij duurzaamheid bij onze inwoners en bedrijven. Op het gebied van onze bedrijfsvoering hebben wij natuurlijk een voorbeeldfunctie. In het Klimaat- en duurzaamheidsplan wordt hier daarom ook specifiek aandacht aan besteed. In 2023 brachten we de CO₂-uitstoot van onze organisatie in kaart met de CO₂-prestatieladder. We verwachten begin 2024 onze certificering daarvoor te behalen. Daarmee is in beeld waar de meeste uitstoot in onze bedrijfsvoering zit. Op basis hiervan gaan we gestructureerd maatregelen treffen om de uitstoot te beperken richting klimaatneutraal.

De gemeente heeft ook een voorbeeldfunctie op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Steenwijkerland heeft op 24 november 2022 het manifest MVOI ondertekend. Om hier verder invulling aan te geven stellen we een actieplan MVOI op en borgen dit in het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Medewerkers tevreden

... over de positieve werksfeer, een fijne werkomgeving, de ruimte voor ontwikkeling en over een goede werkgever.

Huisvesting

Het toegezegde plan van aanpak huisvesting leggen wij eind 2023 aan u voor ter besluitvorming. Het verduurzamen van het gebouw en de veelgehoorde wens van medewerkers – via onder andere het

medewerkersonderzoek – om de werkplekinrichting/het gebouw toekomstbestendig te maken zijn de aanleiding. Net als het zijn en blijven van aantrekkelijk werkgever in deze arbeidsmarkt.

De gemeente wil het voorbeeld zijn op het gebied van duurzaamheid. Ook als het gaat om het gemeentehuis. In het plan van aanpak krijgt duurzaamheid daarom een belangrijke plek. Het huidige kantoorconcept in het gemeentehuis is niet meer geschikt om werkruimte te bieden die past bij het type werkzaamheden. Door modernisering van de huisvesting en het realiseren van activiteit gerichte werkplekken werken mensen in een omgeving waar ze blij van worden, die vitaliteitverhogend (arbo) is en die bij de werkzaamheden past. Bij het Atrium en Raadszaal is (wordt) deze slag al gemaakt. Nu de rest van het gebouw nog.

Eigenaarschap

Medewerkers voelen zich betrokken en verantwoordelijk. Daar zit de kracht van de organisatie. Een thema dat voor alle overheden enorm van belang is, is eigenaarschap. Hoe koppelen we de krachten van onze organisatie aan dat thema. Een koplopersgroep gaat hiermee in 2024 (verder) aan de slag. Daarnaast zetten we het opdrachtgever- en opdrachtnemerschap en bijbehorende overlegstructuren goed neer.

Vitaliteit en de duurzaam inzetbare medewerker

In 2024 kunnen medewerkers van start met activiteiten om hun vitaliteit, werkvermogen en inzetbaarheid te vergroten op basis van een implementatieplan dat eind 2023 wordt vastgesteld.

Personele gegevens

Vanaf nu voorzien we u via de paragraaf bedrijfsvoering van informatie op het gebied van onze medewerkers.

Formatie/bezetting

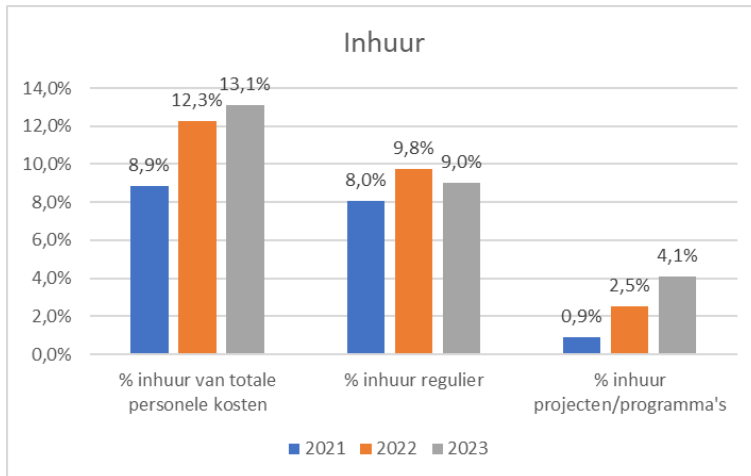
Formatie / bezetting			
Periode	2021	2022	2023 Q2
Peildatum	31-12-2021	31-12-2022	30-6-2023
Aantal medewerkers	419	432	441
Bezetting (aantal mdw in fte)	371,6	378,8	388,3
Formatie (begroting in fte)	391,8	407,5	422,2
Formatieruimte (fte)	20,1	28,7	33,8
Percentage bezetting tov formatie	94,9%	93,0%	92,0%
Aantal stagiaires	19	25	12
Aantal medewerkers inhuur	62	78	66
Totaal aantal medewerkers inclusief inhuur	481	510	507
<i>fte = full time medewerker</i>			

Het percentage bezetting ligt per 30-6-2023 op 92%. Dit percentage geeft weer in welke mate de beschikbare formatie is ingevuld met eigen medewerkers. We zijn er in de eerste helft van 2023 in geslaagd meer medewerkers uit de arbeidsmarkt aan te trekken dan er zijn uitgestroomd.

De formatiestijging ten opzichte van 2022 (van 407 fte per 31-12-2022 naar 420 fte per 1-1-2023) vloeit voort uit de vastgestelde begroting 2023. Dit is voor een deel tijdelijke formatieruimte, bijvoorbeeld voor projecten of programma's. Deze openstaande formatieruimte wordt deels ingevuld door inhuur van externe medewerkers. Het

totaal aantal medewerkers in dienst is in Q2 gestegen ten opzichte van 31-12-2023 (van 432 naar 441) passend binnen de begrote formatie.

Inhuur

De kosten voor inhuur in het eerste kwartaal van 2023 lagen op 13,1% van de totale loonkosten (2022: 12,3%). Dat percentage ligt op een iets lager niveau dan de gemiddelde inhuur voor vergelijkbare gemeenten (17,6% in 2022). Met name de inhuur voor projecten en programma's is toegenomen ten opzicht van voorgaande jaren.

Arbeidsmarkt

In-, door-, uitstroom	2021	2022	2023 jan-jun
instroom (aantal nieuwe mdw)	47	54	40
doorstroom (intern andere functie)	6	7	6
uitstroom (aantal mdw uit dienst)	37	40	31
% uitstroom	9%	9%	7%
Aantal vacatures*		50	48
lopend			8
ingevuld			29
niet ingevuld			11

**detail gegevens beschikbaar vanaf maart 2022 i.v.m. nieuw systeem*

De arbeidsmarkt is in beweging, maar de instroom en uitstroom zijn bij ons in evenwicht. De eerste helft van 2023 zien we zowel meer instroom als meer uitstroom dan de voorgaande jaren.

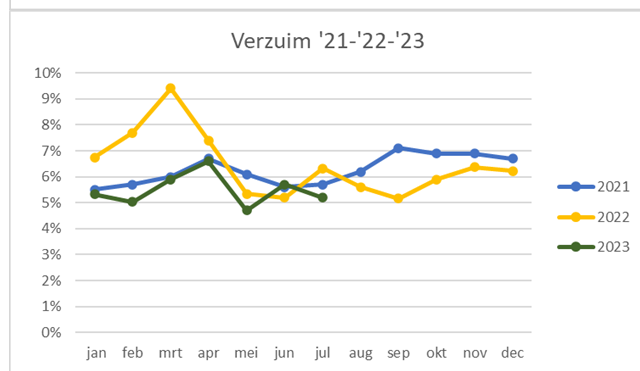
Door de gunstige arbeidsmarkt vertrekken medewerkers, maar lukt ook nog steeds om nieuwe medewerkers te vinden. Het kost wel meer moeite. Er zijn soms meerdere wervingsrondes nodig voor het invullen van een vacature. Vacatures op gebied van o.a. verkeer, ruimtelijke ontwikkeling en juridische functies zijn het moeilijkst te vervullen.

In 2024 vervolgen we onze inspanningen op arbeidsmarktcommunicatie om de juiste medewerkers aan te kunnen trekken.

Bij omliggende gemeenten en ook landelijk is een vergelijkbaar beeld te zien. De verwachting is dat de arbeidsmarkt in 2024 in beweging zal blijven. Aantrekkelijk werkgeverschap is het sleutelwoord. Dat begint met het zorgen voor een goede start voor onze nieuwe collega's. Daarnaast is het behoud van medewerkers van belang. Dit doen we bijvoorbeeld door in te zetten op de hele loopbaan van de medewerker bij Steenwijkerland. Specifiek is er in 2024 aandacht voor jong Steenwijkerland met een eigen platform en daarnaast de start van nieuwe trainees via de Talentenregio waar wij deel van uitmaken.

Ontwikkeling ziekteverzuim

Verzuim	2021	2022	2023 t/m Q2
Ziekteverzuim*	6,3%	6,4%	5,5%
aantal zieke medewerkers (gem dagelijks)	26	28	24
<i>exclusief zwangerschaps-en bevallingsverlof</i>			

Het verzuim steeg de afgelopen jaren. De oorzaak was een stijging van het langdurig verzuim plus in de coronajaren een hoger kort verzuim. In 2023 zien we het verzuim weer dalen. De doelstelling voor 2024 is het voorzetten van deze dalende lijn. Dit doen we door in te zetten op preventie en actieve begeleiding bij verzuim.

4.6. Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente een zetel in het bestuur heeft of stemrecht heeft bij de vergaderingen. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente financiële middelen in het bedrijf heeft geïnvesteerd, c.q. gestoken. Als het bedrijf failliet gaat, is de kans groot dat de gemeente de beschikbare financiële middelen kwijt is. Ook bij problemen bij de verbonden partij kan de gemeente aansprakelijk worden gesteld en kunnen kosten verhaald worden op de gemeente. Een partij die ieder jaar een subsidie krijgt, waar geen tegenprestatie tegenover staat is geen verbonden partij. In de 'Nota Verbonden Partijen' zijn regels vermeld voor het aangaan van diverse nieuwe samenwerkingen. Het proces van deelnemingen is een dynamisch gebeuren. Daarom treft u net als vorig jaar weer een aantal wijzigingen, c.q. aanvullingen aan die passen binnen de huidige kaders van de 'Nota Verbonden Partijen'.

Visie en beleid ten aanzien van verbonden partijen

Wij streven ernaar om het bestuurlijk en financieel belang te houden in die organisaties die een bijdrage leveren aan het openbaar belang en waarvan de activiteiten aansluiten bij het beleid zoals dat door de gemeente wordt gevoerd. Beleidswijzigingen voor specifieke verbonden partijen worden voor zover nodig of wenselijk afzonderlijk aan de raad voorgelegd.

Verbonden partijen waarin de gemeente Steenwijkerland deelneemt

De verbonden partijen van de gemeente Steenwijkerland bestaan uit de gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en publiekrechtelijke rechtspersonen.

Voornemens tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties

Op dit moment zijn er geen voornemens bekend tot het aangaan van nieuwe bestuurlijke participaties.

Voornemens tot het beëindigen van bestaande participaties

Verwacht wordt dat de gemeente op korte termijn geen participaties met uitzondering van Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. en CSV Amsterdam B.V. gaat beëindigen:

- Het doel is dat Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. nog in 2023 wordt opgeheven. De resterende liquide middelen worden dan aan de aandeelhouders uitgekeerd naar rato van hun aandelenbelang.
- CSV Amsterdam B.V. zal na afwikkeling van de bezwaar- en eventuele gerechtelijke procedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure (bijvoorbeeld door een mogelijk compromis tussen de Belastingdienst en CSV of een besluit van de Aandeelhouderscommissie de procedure niet verder voort te zetten) zal de vennootschap kunnen worden opgeheven. De resterende liquide middelen worden dan aan de aandeelhouders uitgekeerd naar rato van hun aandelenvermogen.

Wijzigingen bestaande participaties

Op dit moment zijn er geen wijzigingen in bestaande participaties bekend.

Risico's

Bij het deelnemen in een verbonden partij kan de gemeente risico's lopen. Te denken valt onder andere aan:

- de hoogte van de dividenduitkering;
- aansprakelijkstelling bij faillissement;

- verplichte hogere bijdragen bij exploitatietekorten bij gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

Om de risico's te beperken zijn de volgende maatregelen getroffen:

- de gemeenschappelijke regelingen moeten jaarlijks vóór 15 april hun ontwerpbegroting en voorlopige jaarrekening naar de gemeenteraden zenden;
- bij de rechtspersonen (onder andere nutsbedrijven) heeft de gemeente, via de portefeuillehouder inspraak bij de behandeling tijdens de aandeelhoudersvergaderingen.

Bij de verschillende programma's worden de specifieke risico's van de verbonden partijen vermeld. Verder treft u in bijlage 8 het overzicht aan van de verbonden partijen.

Resumé

Hieronder treft u een beknopt overzicht aan van dividenduitkeringen, rente-inkomsten en verschuldigde bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen.

bedragen x € 1.000

Dividend/renteversoeding	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Samenredzaam			
N.V. Noordwestgroep te Steenwijk	-	-	-
Duurzaam			
N.V. Rova Holding te Zwolle	238	211	250
Financiën en dienstverlening			
Enexis N.V. te Den Bosch	202	392	182
Enexis N.V. te Den Bosch	14	14	14
N.V. Vitens te Apeldoorn	-	-	-
CSV Amsterdam B.V.	-	-	-
PBE	-	-	-
N.V. Vitens te Apeldoorn	-	-	-
N.V. Rendo te Meppel	999	799	799
N.V. Rendo te Meppel - extra dividenduitkering		300	-
N.V. Rova Holding te Zwolle	81	81	81
Wadinko N.V. te Zwolle	163	82	82
N.V. B.N.G. te Den Haag	296	324	296
B.V. Dataland te Gouda	2	-	-
Totaal dividend/renteversoeding	1.996	2.203	1.704

bedragen x € 1.000

Gemeentelijke bijdragen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Leefbare steden en kernen			
Veiligheidsregio IJsselland te Zwolle	3.125	3.427	3.516
Samenredzaam			
GGD IJsselland te Zwolle	1.608	1.779	1.916
Regionaal Serviceteam Jeugd IJsselland (vh BVO IJsselland)	127	135	143
Duurzaam			
Omgevingsdienst IJsselland (OD)	925	1.324	1.369
Totaal gemeentelijke bijdragen	5.785	6.666	6.944

4.7. Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen

Algemeen

In de 'Paragraaf Grondbeleid en ontwikkelingsinvesteringen' wordt ingegaan op de vermogenspositie van het grondbedrijf op basis van geactualiseerde exploitatieopzetten van de diverse complexen. Tevens zijn de diverse risico's, waar het grondbedrijf mee te maken heeft, beschreven.

De resultaten van 2022 zijn verwerkt in de jaarrekening en hebben hun weerslag gehad op de grondexploitaties. Op basis van de bijgestelde grondexploitaties is de vermogenspositie van het grondbedrijf in beeld gebracht.

Uitgangspunten

De begroting 2024 -2027 is gebaseerd op:

- Het huidige grondbeleid
- De woonagenda 2022-2026
- De prestatieafspraken Steenwijkerland 2023-2027

Nieuwe ontwikkelingen

Er zijn een aantal ontwikkelingen die ook de grondexploitatieprojecten raken namelijk:

Het project Kornputkwartier - Steenwijk welke met name risico's kent ten aanzien van bodemverontreiniging (verhoogde PFAS waarden) en mogelijke herprogrammering fase 4 als gevolg van een gewijzigde markt.

Daarnaast is Noordermaten (Blokzijl) fase 4 toegevoegd aan de grondexploitatie overzicht. De nieuwe woonwijk vormt een vervolg op fase 1, 2 en 3 van de bestaande woonwijk Noordermaten. Fase 4 is inmiddels in voorbereiding en is er (per 1-1-2023) een grondexploitatie opgesteld die op 4 april 2023 door de raad is vastgesteld. In fase 4 zullen 80 kavels gerealiseerd worden.

Parameters

Jaarlijks worden de parameters kosten- en opbrengstenstijging ten behoeve van de Meerjarenbegroting Grondexploitaties (MBG) opnieuw vastgesteld. In de 'MBG 2023 e.v.' zijn de parameters voor de komende begrotingsperiode niet gewijzigd ten opzichte van de jaarrekening. Er wordt een opbrengstenstijging van 1,5% gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Consumentenprijsindex (CPI). Er wordt een kostenstijging van 3,5% in 2023 en 3% in 2024 gehanteerd, op basis van de ontwikkeling van de Grond-, Weg- en Waterbouwindex (GWW-index). Het rentepercentage dat wordt doorberekend aan de grondexploitaties bedraagt 0,75% op basis van de in de BBV verplicht voorgeschreven renteberekening.

Stikstof

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS). Bepaald is dat het PAS in strijd is met Europese richtlijnen voor natuurbescherming. Hiermee is het gebruik van het instrument als basis voor toestemming voor bouwprojecten niet meer toegestaan. Inmiddels is er meer duidelijk over de gevolgen van de uitspraak. Bouwprojecten zijn mogelijk als de depositie van stikstof op (bijna) overbelaste delen van Natura 2000-gebieden gelijk blijft of afneemt. Per medio 2023 verleent de provincie nog steeds geen vergunning voor het opkopen van bestaande stikstofrechten om daarmee nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Daarnaast heeft het kabinet nieuw beleid bekendgemaakt, waarin aangegeven wordt dat de stikstofuitstoot fors moet worden teruggedrongen. In opdracht van het Rijk dienen de provincie een plan op te stellen hoe de beperking van de stikstofuitstoot gerealiseerd gaat worden. Medio 2023 heeft de provincie Overijssel haar plan ingediend.

Grondbeleid

Het grondbeleid van de gemeente Steenwijkerland is verwoord in de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'. Deze nota is op 17 december 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Het grondbeleid is voor een periode van 4 jaar vastgesteld. Conform deze nota voert de gemeente Steenwijkerland de komende jaren een faciliterend grondbeleid, tenzij vanwege volkshuisvestings- en economische redenen actief grondbeleid gewenst is. Voor verdere inhoud van het grondbeleid wordt verwezen naar de 'Nota Grondbeleid 2020-2024'.

Woningbouw

De 'Woonagenda 2022-2026' is per 25 januari 2022 vastgesteld door de raad. In de woonagenda staat verwoord waar voor wat betreft wonen, als gemeente op in wordt gezet. Met 33 concrete acties wordt voorzien in de woonbehoefte van de inwoners van Steenwijkerland met een passende woning voor iedereen.

De woonagenda West-Overijssel 2021-2025 en de woonagenda Steenwijkerland 2022-2026 vormen het kader voor de verwachte woningbehoefte in Steenwijkerland. Hierbij wordt uitgegaan van een lokale woonbehoefte tot 2030 van ca. 1.735 woningen. Het aanbod van woningen binnen de gemeente Steenwijkerland komt enerzijds tot stand vanuit de gemeentelijke grondexploitaties en anderzijds vanuit projecten waar de grondexploitatie niet actief wordt gevoerd door de gemeente. De gemeente heeft in die projecten enkel een faciliterende rol (bijvoorbeeld Eeserwold, Tuk/Bergstein, Betap Crilux). Ook woningsplitsing en/of transformatie van gebouwen kan leiden tot een toename van het woningaanbod.

De verwachting per 1-1-2023 is dat vanuit de gemeentelijke grondexploitaties de gronden onder 205 te realiseren woningen worden uitgegeven. Meer dan de helft daarvan bevindt zich in het project Kornputkwartier in Steenwijk. In totaal komt dat neer op een jaarlijks gemiddelde uitgifte van grond onder ruim 20 te realiseren woningen in de periode tot en met 2032. Tegelijkertijd zien we dat de verwachting is dat het merendeel (129 woningen) van de gronduitgifte in de jaren 2023 t/m 2027 plaats zal vinden. De gronden onder de 205 te realiseren woningen zijn als volgt verdeeld naar woningtype:

Te realiseren woningen	Aantal	Percentage
Sociaal	62	30%
Rijwoning	21	10%
2^1-kap	34	17%
Vrijstaand	88	43%
Totaal	205	100%

Bedrijven

De prognose van de uitbreidingsvraag is gewijzigd o.b.v. de Programmeringsafspraken Regionale Bedrijventerreinen West Overijssel 2023-2026 d.d. 1 april 2023. De verwachting was dat in deze behoefte kon worden voorzien vanuit de bestaande bedrijventerreinen; met name door voldoende aanbod op bedrijventerrein Eeserwold. De afgelopen jaren is de uitgifte echter snel gegaan. Het resterende aanbod vanuit de gemeentelijke grondexploitaties (exclusief Eeserwold) bedraagt per 1-1-2023 circa 4,3 hectare.

In de raadsvergadering van 19 september 2023 heeft de raad een besluit genomen om het bedrijventerrein Schaarkampen-Zuid uit te breiden en hiervoor een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen. Een exploitatie opzet hiervoor zal nog aan de raad worden aangeboden.

Resultaten grondexploitaties

In onderstaande tabel zijn de geprognosticeerde resultaten weergegeven van de grondexploitaties voor woningbouw en bedrijventerreinen.

bedragen x € 1.000

Resultaten grondexploitaties	Boekwaarde	Verwacht saldo (- = positief; + = negatief)	
	1-jan-2022	Eindwaarde	Startwaarde
Woningbouw onderhanden	5.794	- 2.920	- 2.507
Industrieterreinen onderhanden	- 1.364	- 1.283	- 1.216
Totaal	4.430	- 4.203	- 3.723

In de tabel worden zowel de startwaarde als eindwaarde weergegeven. De eindwaarde komt tot stand door alle resultaten die in de toekomst worden behaald bij elkaar op te tellen. Door alle resultaten die in de toekomst worden behaald, terug te rekenen naar vandaag de dag (netto contante waarde) en al deze netto contante waardes vervolgens bij elkaar op te tellen ontstaat het totale resultaat op startwaarde voor het grondbedrijf.

Het verwachte resultaat op startwaarde per 1 januari 2023 van alle grondexploitaties woningbouw en bedrijventerreinen bedraagt circa € 3,7 miljoen voordelig. In onderstaande tabel is de winstverwachting voor de komende begrotingsperiode 2023-2027 weergegeven.

bedragen x € 1.000

Meerjarige winstprognose Grondexploitatie	Begroting	Begroting	MJR	MJR	MJR
	2023	2024	2025	2026	2027
Woningbouw	467	394	468	174	180
Bedrijventerreinen	922	127	43	76	-
Verwachte prognose grondexploitatie	1.389	520	510	250	180

In totaal wordt er voor de komende periode circa € 2,8 miljoen aan winst verwacht tot en met 2027.

Risico's

Het risicoprofiel van het gemeentelijke grondbedrijf (lees: alle grondexploitaties) wordt jaarlijks bepaald op basis van de RISMAN-methode. Hierin wordt ingegaan op algemene risico's en projectspecifieke risico's. Van de projectspecifieke risico's wordt vervolgens aangegeven of deze kwantitatief of kwalitatief van aard zijn. De beide soorten risico's worden omgezet in een bedrag voor de hoogte van het risico per project. Uitgangspunt is dat de kans dat alle onderkende risico's zich op exact hetzelfde moment zullen voordoen 75% is (met een bandbreedte van 105%). Dit percentage is overeenkomend richtlijnen die worden gehanteerd door de Vereniging van Grondbedrijven (70-80%). Dit leidt vervolgens tot de risicobepaling in de vorm van één risicobedrag, oftewel het risicoprofiel. In de tabel hieronder is een overzicht te zien van de risicobepaling. Het actuele risicoprofiel van het grondbedrijf bedraagt circa € 2,9 miljoen.

bedragen x € 1.000

Risico's grondexploitatie	Risicobepaling
Woningbouw	3.468
Industrieterreinen	226
Totaal	3.694

Het risicoprofiel van het grondbedrijf wordt tezamen met overige risico's, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit in de 'Algemene Reserve vaste buffer'.

5. Raadsbesluit

Steenwijk, Nummer: 2023/

Onderwerp: Programmabegroting 2024-2027

De raad van de gemeente Steenwijkerland;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van d.d. 10 oktober 2023, nummer 2023/ ;

b e s l u i t :

Wij stellen u voor de volgende besluiten te nemen:

1. De bestuursprogramma's vast te stellen zoals opgenomen in hoofdstuk 2.
2. De tarieven voor gemeentelijke belastingen en rechten vast te stellen overeenkomstig onderstaande voorstellen:
 - a. de onroerende-zaakbelastingen in 2024 te verhogen met 2,4% ten opzichte van 2023;
 - b. de afvalstoffenheffing in 2024 met 1,7% te verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 74,7%;
 - c. de rioolheffing in 2024 met 2,4% verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 78,6%;
 - d. de lijkbezorgingsrechten in 2024 met 2,4% te verhogen ten opzichte van 2023 en het dekkingspercentage voor 2024 te bepalen op 72,6%.
3. Een krediet van € 32.985.920 beschikbaar te stellen voor het bestedingsplan 2024-2027 zoals opgenomen in hoofdstuk 3.5.
4. Een krediet van € 1.516.133 beschikbaar te stellen voor het uitvoeringsplan riolering 2024 zoals opgenomen in paragraaf 4.1.8.
5. Een krediet van € 627.500 beschikbaar te stellen voor de in bijlage 1 vermelde vervangingsinvesteringen in 2024.
6. Op basis van de 'Meerjaren Begroting Grondexploitatie 2023 e.v.':
 - a. de grondexploitatie voor woningbouwprojecten en bedrijventerreinen die onderhanden zijn gewijzigd vast te stellen;
 - b. het college te machtigen, indien de markt- en economische omstandigheden daartoe aanleiding geven, tegen andere grondprijzen te verkopen dan opgenomen in de desbetreffende grondexploitatie onder de voorwaarde van een blijvend minimaal sluitende grondexploitatie.
7. Een bedrag van € 1.155.000 te storten in de 'Algemene reserve vaste buffer' en dit bedrag ten laste te brengen van het begrotingssaldo 2024.
8. In zowel 2024 als 2025 een bedrag van € 2.000.000 te storten in de 'Algemene reserve vrij besteedbaar' en deze bedragen ten laste te brengen van de begrotingssaldi voor 2024 en 2025.
9. Het audit-programma (jaarschijf 2024) vast te stellen zoals opgenomen in bijlage 3.

Bijlage 1. Vervangingsinvesteringen

Bedragen x € 1

Vervangingsinvesteringen	Investering	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
DIRECTIE					
Openbare werken (Tractie)					
Te reserveren voor 2025- 2027	830.000	-	35.100	68.378	119.347
Beschikbaar te stellen voor 2024	475.000	62.750	62.170	61.590	61.010
Totaal benodigd	1.305.000	62.750	97.270	129.968	180.357
Totaal beschikbaar		44.997	68.356	112.159	189.537
In te boeken verkopen		20.000	20.000	20.000	20.000
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		2.247	- 8.914	2.191	29.180
Ondersteuning (ICT)					
Te reserveren voor 2025- 2027	400.000		26.000	51.750	77.250
Beschikbaar te stellen voor 2024	100.000	26.000	25.750	25.500	25.250
Totaal benodigd	500.000	26.000	51.750	77.250	102.500
Totaal beschikbaar		26.624	52.992	79.104	104.336
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		624	1.242	1.854	1.836
Facilitair					
Te reserveren voor 2025- 2027	102.500		14.900	17.030	19.140
Beschikbaar te stellen voor 2024	52.500	15.450	7.875	7.800	7.725
Totaal benodigd	155.000	15.450	22.775	24.830	26.865
Ten laste van professionalisering bedrijfsvoering					
Totaal benodigd, incl. bedrijfsvoering		15.450	22.775	24.830	26.865
Totaal beschikbaar		15.872	15.258	17.439	24.599
Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		422	- 7.517	- 7.391	- 2.266
DIRECTIE: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		3.293	- 15.189	- 3.346	28.750
BEGRAAFPLAATSEN					
Begraafplaatsen					
Te reserveren voor 2025- 2027	250.000	-	12.150	33.638	33.326
Beschikbaar te stellen voor 2024	-	-	-	-	-
Totaal benodigd	250.000	-	12.150	33.638	33.326
Totaal beschikbaar		15.206	26.126	25.885	25.643
BEGRAAFPLAATSEN: Tekort (-) / Overschot (+) kapitaallasten		15.206	13.976	- 7.753	- 7.683
TOTAAL: Tekort (-) / Overschot (+) kap.lasten		18.499	- 1.213	- 11.099	21.067
TOTAAL: Beschikbaar te stellen krediet voor 2024	627.500				
Beschikbare vrijvallende kapitaallasten bij CMT (ecl 38061)		18.625	30.710	- 26.713	- 61.707
Restant vrijvallende kapitaallasten bij CMT (- is tekort)		37.124	29.497	- 37.812	- 40.640

Bijlage 2. Resultaat programmabegroting per taakveld

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten						
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning	- 27.231	- 28.179	- 30.121	- 28.510	- 28.483	- 28.289
0.1 Bestuur	- 2.736	- 2.505	- 2.539	- 2.539	- 2.581	- 2.581
0.2 Burgerzaken	- 1.604	- 1.815	- 2.005	- 2.004	- 2.005	- 2.060
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	- 2.865	- 3.061	- 2.745	- 1.681	- 1.719	- 1.714
0.4 Overhead	- 19.442	- 19.807	- 21.490	- 20.831	- 20.258	- 19.681
0.5 Treasury	122	- 137	- 529	- 645	- 1.110	- 1.443
0.61 OZB woningen	- 777	- 742	- 695	- 695	- 695	- 694
0.62 OZB niet-woningen	- 6	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	- 13	- 48	- 49	- 49	- 49	- 49
0.8 Overige baten en lasten	91	- 65	- 69	- 65	- 66	- 68
1. Veiligheid	- 4.160	- 5.015	- 5.022	- 5.041	- 5.062	- 5.058
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	- 3.062	- 3.584	- 3.553	- 3.572	- 3.592	- 3.592
1.2 Openbare orde en veiligheid	- 1.098	- 1.431	- 1.470	- 1.469	- 1.471	- 1.466
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	- 9.562	- 10.977	- 9.314	- 9.673	- 9.256	- 9.207
2.1 Verkeer en vervoer	- 7.890	- 9.574	- 7.723	- 8.105	- 7.647	- 7.665
2.2 Parkeren	- 103	- 95	- 162	- 161	- 161	- 160
2.3 Recreatieve havens	- 228	- 124	- 132	- 134	- 138	- 142
2.4 Economische havens en waterwegen	- 1.151	- 1.095	- 1.203	- 1.179	- 1.216	- 1.147
2.5 Openbaar vervoer	- 191	- 89	- 94	- 94	- 94	- 93
3. Economie	- 4.396	- 7.629	- 2.198	- 2.121	- 2.182	- 1.850
3.1 Economische ontwikkeling	- 1.714	- 6.435	- 1.250	- 1.099	- 1.137	- 875
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	- 985	346	- 78	- 103	- 27	- 58
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	- 25	- 33	- 30	- 30	- 130	- 30
3.4 Economische promotie	- 1.671	- 1.507	- 841	- 889	- 889	- 887
4. Onderwijs	- 4.396	- 5.894	- 5.186	- 5.253	- 5.774	- 6.227
4.2 Onderwijshuisvesting	- 1.938	- 2.913	- 2.375	- 2.442	- 2.962	- 3.417
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	- 2.458	- 2.981	- 2.811	- 2.811	- 2.812	- 2.810
5. Sport, cultuur en recreatie	- 12.129	- 13.470	- 10.585	- 10.430	- 10.101	- 9.831
5.1 Sportbeleid en activering	- 715	- 1.883	- 870	- 872	- 855	- 589
5.2 Sportaccommodaties	- 3.132	- 3.028	- 2.635	- 2.646	- 2.686	- 2.668
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	- 924	- 930	- 902	- 871	- 871	- 871
5.4 Musea	- 1.053	- 1.266	- 723	- 576	- 521	- 520
5.5 Cultureel erfgoed	- 281	- 531	- 317	- 281	- 281	- 280
5.6 Media	- 931	- 1.071	- 1.097	- 1.071	- 1.071	- 1.071
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	- 5.092	- 4.760	- 4.042	- 4.114	- 3.816	- 3.832

Alle taakvelden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
6. Sociaal domein	- 70.978	- 77.489	- 68.401	- 67.888	- 66.920	- 66.185
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	- 11.282	- 15.837	- 5.906	- 6.137	- 5.757	- 5.576
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	- 1.407	- 1.479	- 1.229	- 1.229	- 1.229
6.2 Wijkteams	- 672	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	- 19.943	- 19.553	- 18.335	- 18.335	- 18.338	- 18.326
6.4 Begeleide participatie	- 7.640	-	-	-	-	-
6.4 WSW en beschut werk	-	- 7.494	- 7.300	- 6.959	- 6.761	- 6.445
6.5 Arbeidsparticipatie	- 1.585	- 3.044	- 3.243	- 3.303	- 3.306	- 3.297
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	- 1.234	- 1.588	- 1.651	- 1.651	- 1.651	- 1.649
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	- 12.126	-	- 316	- 316	- 316	- 314
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-	- 5.844	- 6.476	- 6.524	- 6.507	- 6.499
6.71b Begeleiding (WMO)	-	- 5.519	- 5.543	- 5.543	- 5.443	- 5.393
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	- 282	- 29	- 29	- 29	- 29
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	- 16.183	-	- 68	- 68	- 68	- 68
6.72a Jeugdhulp begeleiding	-	- 3.946	- 5.036	- 4.924	- 4.743	- 4.643
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	- 1.133	- 1.088	- 1.088	- 988	- 938
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	-	- 1.862	- 1.964	- 1.964	- 1.965	- 1.961
6.73a Pleegzorg	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73b Gezinsgericht	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	-	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150	- 1.150
6.74a Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.74c Gesloten plaatsing	-	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000	- 1.000
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	- 80	-	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	- 31	- 31	- 31	- 31	- 31
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	- 42	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	- 234	-	-	-	-	-
6.82a Jeugdbescherming	-	- 1.326	- 1.326	- 1.176	- 1.176	- 1.176
6.82b Jeugdreclassering	-	- 982	- 1.010	- 1.010	- 1.010	- 1.010
7. Volksgezondheid en milieu	- 13.505	- 22.772	- 15.885	- 15.716	- 14.738	- 14.443
7.1 Volksgezondheid	- 1.914	- 2.739	- 2.516	- 2.516	- 2.410	- 2.171
7.2 Riolering	- 3.914	- 4.126	- 4.039	- 4.109	- 4.062	- 4.093
7.3 Afval	- 4.816	- 4.718	- 4.926	- 4.925	- 4.926	- 4.924
7.4 Milieubeheer	- 2.153	- 10.396	- 3.673	- 3.427	- 2.581	- 2.501
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	- 707	- 793	- 731	- 739	- 760	- 754
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	- 7.292	- 8.687	- 7.301	- 7.103	- 6.877	- 6.856
8.1 Ruimte en leefomgeving	- 1.148	- 3.048	- 2.077	- 1.900	- 1.855	- 1.846
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	- 2.591	- 1.157	- 1.945	- 1.906	- 1.773	- 1.795
8.3 Wonen en bouwen	- 3.553	- 4.482	- 3.279	- 3.298	- 3.249	- 3.214
Totaal Lasten	- 153.649	- 180.112	- 154.012	- 151.736	- 149.394	- 147.945

Alle taakvelden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning	109.908	110.167	115.864	116.483	106.914	105.580
0.1 Bestuur	751	11	11	11	11	11
0.2 Burgerzaken	571	430	718	718	718	718
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	634	1.395	630	722	364	360
0.4 Overhead	1.301	801	707	707	660	660
0.5 Treasury	1.974	1.955	1.405	1.405	1.404	1.404
0.61 OZB woningen	4.899	4.971	5.133	5.133	5.133	5.133
0.62 OZB niet-woningen	2.957	3.273	3.372	3.372	3.372	3.372
0.63 Parkeerbelasting	15	11	11	11	11	11
0.64 Belastingen overig	5	48	48	48	48	48
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeen	96.772	97.092	103.808	104.335	95.173	93.842
0.8 Overige baten en lasten	29	181	21	21	21	21
1. Veiligheid	287	269	212	212	212	211
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	227	177	181	181	181	181
1.2 Openbare orde en veiligheid	59	92	30	30	30	30
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	2.020	1.746	303	562	295	244
2.1 Verkeer en vervoer	1.833	1.682	238	497	230	178
2.3 Recreatieve havens	69	58	59	59	59	59
2.4 Economische havens en waterwegen	109	1	1	1	1	1
2.5 Openbaar vervoer	8	5	6	6	6	6
3. Economie	4.104	6.580	2.405	2.492	2.449	2.404
3.1 Economische ontwikkeling	730	3.476	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	951	576	204	146	103	58
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	25	28	29	29	29	29
3.4 Economische promotie	2.400	2.500	2.172	2.318	2.318	2.318
4. Onderwijs	906	1.213	1.065	1.067	1.092	1.110
4.2 Onderwijshuisvesting	2	54	92	95	120	137
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	903	1.159	973	973	973	973
5. Sport, cultuur en recreatie	1.444	1.402	953	1.028	1.046	810
5.1 Sportbeleid en activering	199	423	278	278	262	3
5.2 Sportaccommodaties	822	700	623	623	623	623
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	18	0	0	0	0	0
5.4 Musea	90	171	3	3	3	3
5.5 Cultureel erfgoed	11	28	4	4	4	4
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	304	81	43	119	153	176
6. Sociaal domein	22.474	24.892	15.731	14.086	14.596	14.453
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	7.238	9.127	316	316	273	140
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	1	1	1	1	1
6.2 Wijkteams	46	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	12.147	13.711	13.711	13.711	13.711	13.711
6.4 Begeleide participatie	137	-	-	-	-	-
6.5 Arbeidsparticipatie	136	150	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	5	303	303	58	611	601
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	395	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	134	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	2.236	-	-	-	-	-
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-	1.600	1.400	-	-	-

bedragen x € 1.000

Alle taakvelden	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
7. Volksgezondheid en milieu	11.469	15.381	12.795	12.772	11.784	11.544
7.1 Volksgezondheid	51	362	345	345	239	-
7.2 Riolering	5.501	5.370	5.366	5.406	5.389	5.389
7.3 Afval	5.099	5.232	5.437	5.437	5.437	5.436
7.4 Milieubeheer	211	3.820	1.035	973	107	107
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	606	598	612	612	612	612
8. Volkshuisvesting, RO en stedelijke vernieuwing	6.287	4.337	4.061	4.082	3.642	3.656
8.1 Ruimte en leefomgeving	187	74	74	74	74	74
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.342	1.573	2.295	2.329	1.902	1.931
8.3 Wonen en bouwen	2.758	2.689	1.693	1.679	1.666	1.652
Totaal Baten	158.897	165.988	153.389	152.785	142.030	140.012
Saldo van baten en lasten	5.248	- 14.125	- 623	1.048	- 7.364	- 7.934
Mutatie reserves						
Toevoegingen						
0. Bestuur en ondersteuning	- 10.786	- 6.316	- 3.675	- 2.510	- 250	- 180
0.10 Mutaties reserves	- 10.786	- 6.316	- 3.675	- 2.510	- 250	- 180
Totaal Toevoegingen	- 10.786	- 6.316	- 3.675	- 2.510	- 250	- 180
Onttrekkingen						
0. Bestuur en ondersteuning	9.202	24.735	5.060	2.217	1.070	190
0.10 Mutaties reserves	9.202	24.735	5.060	2.217	1.070	190
Totaal Onttrekkingen	9.202	24.735	5.060	2.217	1.070	190
Mutatie reserves	- 1.584	18.418	1.384	- 294	820	11
Resultaat	3.664	4.294	761	755	- 6.544	- 7.923

Bijlage 3. Audit-programma, jaarschijf 2024

In deze bijlage staan de processen die in 2024 onderzocht gaan worden. Door het vaststellen van deze programmabegroting door de gemeenteraad wordt de onderzoeksoopdracht voor 2024 bekrachtigd.

WETTELIJKE VEREISTEN		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
ENSIA	Beheersing	In beeld brengen of de informatieveiligheid conform regelgeving wordt uitgevoerd.
SISA	Financiële beheersing	Beoordeling van de besteding van de specifieke uitkeringen van het Rijk.
WPG	Beheersing	In beeld brengen of er wordt voldaan aan de wet politiegegevens
FISCALE WET- EN REGELGEVING		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
BTW	Financiële Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond BTW conform wordt uitgevoerd.
Vennootschapsbelasting	Financiële beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond vennootschapsbelasting conform wordt uitgevoerd.
Registratieplicht uitzendbureaus	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond de registratieplicht uitzendbureaus conform wordt uitgevoerd.
Wet DBA (ZZP-ers)	Beheersing	In beeld brengen of de regelgeving rond de Wet DBA conform wordt uitgevoerd.
SAMENLOOP ACCOUNTANTSCONTROLE		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
Begrotingsrechtmatigheid	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van het huidige planning- en control instrumentarium.
		Vaststellen dat de uitgaven passen binnen de geautoriseerde begroting.
Inkopen (incl. betalingsverkeer en prestatielevering)	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.
		Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Aanbestedingen	Financiële beheersing	In beeld brengen of aanbestedingsprocedures worden uitgevoerd conform de geldende interne en externe beheersingsmaatregelen.
		Controleren of (indien vereist) een aanbestedingsprocedure (juist) wordt gevolgd.
Investerings en kapitaalgoederen	Financiële beheersing	Vaststellen dat investeringen en activering plaatsvinden o.b.v. de van toepassing zijnde verordening.
		Vaststellen dat de activa passen binnen de geautoriseerde begroting.
Personeel en salarisadmini-	Financiële	In beeld brengen van de werking van de

stratie/WKR/WNT	beheersing	geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Belastingen en heffingen	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen (volledigheid van de opbrengst/jaarlijkse herwaardering). Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Uitkeringen en inkomens-overdrachten (incl. participatie)	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
WMO	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Jeugdzorg	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat voorzieningen worden verleend conform de in de verordening gestelde voorwaarden.
Grondbedrijf	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Omgevingsvergunning	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Subsidieverstreking	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat subsidie is verleend conform de in de subsidieverordening gestelde voorwaarden.
Subsidiebaten	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Leges burgerzaken	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Opbrengsten huren en pachten	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Leerlingenvervoer	Financiële	In beeld brengen van de werking van de

	beheersing	<u>geldende beheersingsmaatregelen.</u> Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Treasury	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen. Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
APV/Leges	Financiële beheersing	<u>In beeld brengen van de werking van de geldende beheersingsmaatregelen.</u> Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Afsluitproces inclusief memoriaalboekingen	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de <u>geldende beheersingsmaatregelen.</u> Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Mutaties en Reserves	Financiële beheersing	In beeld brengen van de werking van de <u>geldende beheersingsmaatregelen.</u> Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Begraven	Financiële beheersing	Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
Woonschepen	Financiële beheersing	Vaststellen dat de uitvoering plaatsvindt conform geldende wet- en regelgeving.
EIGEN VOORDRACHT		
Proces	Invalshoek	Doelstellingen
Nader te bepalen proces	Doelmatigheid	Toets op doelmatigheid. Proces jaarlijks te selecteren (afhankelijk van actualiteit). Voor 2024 de aanschaf van voertuigen bij de buitendienst.

Bijlage 4. Verloop reserves en voorzieningen

bedragen x € 1.000

Reserves	Realisatie Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027
Saldo rekening						
Te verdelen rekeningsaldo Steenwijk	3.664	0	0	0	0	0
Totaal Saldo rekening	3.664	0	0	0	0	0
Algemene reserve						
Algemene reserve - vaste buffer	14.178	15.692	16.847	16.847	16.847	16.847
Algemene reserve - vrij besteedbaar	19.689	7.824	5.435	5.729	4.909	4.898
Totaal Algemene reserve	33.867	23.516	22.282	22.576	21.756	21.745
Bestemmingsreserves overig						
Fonds leader plus (Leader 2014-2020)	173	-	-	-	-	-
Reserve corona gerelateerde uitg. Sociaal Domein	632	150	-	-	-	-
Reserve energiecompensatie - maatsch. instellingen	3.243	-	-	-	-	-
Reserve koppengeld	380	379	379	379	379	379
Reserve startersleningen	2.405	3.405	3.405	3.405	3.405	3.405
Reserve volkshuisvesting	7.188	5.684	5.684	5.684	5.684	5.684
Totaal Bestemmingsreserves overig	14.022	9.619	9.469	9.469	9.469	9.469
Totaal	51.553	33.135	31.750	32.044	31.224	31.214

bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Realisatie Ultimo 2022	Begroting Ultimo 2023	Begroting Ultimo 2024	MJR Ultimo 2025	MJR Ultimo 2026	MJR Ultimo 2027
Voorzieningen						
Egalisatievoorziening reiniging	1.930	1.648	1.321	993	666	340
Voorziening groot onderhoud wegen	2.111	734	674	355	304	311
Voorziening riolering (exploitatie)	3.420	2.776	2.255	1.695	1.151	607
Vz Algemeen Maatschappelijk Vastgoed	3.331	2.818	2.546	2.182	2.239	2.440
Vz betaalde pensioenen wethouders	1.371	1.296	1.221	1.145	1.070	995
VZ Buddenbaum	11	11	11	11	11	11
Vz onderhoud speelvoorzieningen	1.664	1.890	2.101	2.236	2.101	1.943
Vz overdracht wethouderspensioenen	1.302	1.532	1.762	1.992	2.222	2.452
Vz spaarverlof	855	1.250	1.645	2.040	2.435	2.830
Vz wachtgelden collegeleden	195	111	31	-	-	-
Totaal Voorzieningen	16.190	14.066	13.567	12.650	12.199	11.929
Totaal	16.190	14.066	13.567	12.650	12.199	11.929

Bijlage 5. Incidentele baten en lasten per programma

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 1. Woningbouw	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Werkbudget woningbouw			- 100	- 100	-	-
Totaal incidentele lasten		- 859	- 100	- 100	-	-
Incidentele baten						
			-	-	-	-
Totaal incidentele baten		-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 859	- 100	- 100	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen		- 1.000	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			100	100	-	-
Totaal incidentele onttrekkingen		1.859	100	100	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	859	100	100	-	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 2. Werk en economie	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Kopp. Blokzijl/Ossenzijl			- 25			
Opgavendeel			- 207	- 236	- 264	
Bijdrage Kadoelerbrug			-	-	- 100	-
Totaal incidentele lasten		- 2.295	- 232	- 236	- 364	-
Incidentele baten						
				-	-	-
Totaal incidentele baten	-	-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 2.295	- 232	- 236	- 364	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
				-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	-	-	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			232	236	364	
Totaal incidentele onttrekkingen		2.295	232	236	364	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	2.295	232	236	364	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 3. Samenredzaam	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Individuele voorzieningen jeugd			- 150	- 100	-	-
Regenboogbeleid			- 20	- 20	- 20	-
Beweging van nul			- 150	-	-	-
Beschermd wonen naar beschermd thuis			- 250	-	-	-
Totaal incidentele lasten		- 1.423	- 570	- 120	- 20	-
Incidentele baten						
				-	-	-
Totaal incidentele baten				-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 1.423	- 570	- 120	- 20	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
				-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen				-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein			150			
Algemene reserve vrij besteedbaar			420	120	20	-
Totaal incidentele onttrekkingen		1.423	570	120	20	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	1.423	570	120	20	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 4. Vitaal platteland	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Startbudget gebiedsinitiatieven			- 100	- 100		-
Totaal incidentele lasten		- 1.838	- 100	- 100	-	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten		-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 1.838	- 100	- 100	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen		-	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			100	100		-
Totaal incidentele onttrekkingen		1.838	100	100	-	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	1.838	100	100	-	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 5. Duurzaam	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Stichting Duurzaam Steenwijkerland			- 75	- 75	- 75	-
Natuurvriendelijk naïsoleren			- 200	-	-	-
Maatsch. Verantw. Opdr. en Inkopen			- 20	- 20	- 20	-
Totaal incidentele lasten		- 4.356	- 295	- 95	- 95	-
Incidentele baten						
Totaal incidentele baten		-	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 4.356	- 295	- 95	- 95	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Totaal incidentele toevoegingen		-	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			295	95	95	-
Totaal incidentele onttrekkingen		4.356	295	95	95	-
Mutatie reserves (incidenteel)	-	4.356	295	95	95	-
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 6. Leefbare steden en kernen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Bezuiniging Scala			- 30	-	-	-
Klmaatcoördinator			- 30	- 30	-	-
Opstellen fietsmonitor			- 3	-	- 3	-
Fietsparkeren centrum Steenwijk			- 13	-	-	-
Fietsstimuleringsacties			- 25	- 25	-	-
Archief kermismuseum			- 55	- 55	-	-
Bestrijding invasile exoten			- 45	- 45	- 45	-
Formatie cluster bouwkunde			- 108	- 108	- 108	-
Eenmalige lasten mfa Dalzicht Oldemarkt			- 280	-	-	-
Eenmalige lasten mfa De Burght Vollenhove			- 256	-	-	-
Gieterse Polder ca.			- 175	-	-	-
Ruimtelijke visie ontwikkeling stad			- 125	-	-	-
Aankoop dorpshuis Paasloo			- 100	-	-	-
Personeel opwaarderen openbare ruimte			- 80	- 80	-	-
Opwaarderingsimpuls openbare ruimte			- 200	- 200	-	-
Wegen circulair			- 100	- 100		
Vorbereidingskosten museum			- 150	-	-	-
IHP de Lisdodde Wanneperveen			- 69	-	-	-
IHP Johan Frisoschool De Gagels			- 65	- 65	-	-
Eenmalige kst IHP vo Lijsterbesstr. 2021-2024			- 33	-	-	-
IHP scholen Sint Jansklooster			-	- 61	- 61	- 61
IHP gymzaal Sint Jansklooster			-	- 5	- 5	- 5
IHP DE Schutsluis Blokzijl			- 51	-	-	-
IHP Sint Martinus Vollenhove			- 51	- 51	- 51	-
IHP De Ruiterschool Kuinre			-	-	- 13	- 13
IHP Don Bosco school Steenwijkerwold			-	- 14	- 14	-
IHP Immanuelschool Steenwijkerwold			-	- 14	- 14	-
IHP Sint Clemensschool Steenwijk			-	- 15	- 15	-
IHP Willem Alexanderschool Steenwijk			-	- 13	- 13	10
IHP bbs Het Kompas Vollenhove			-	-	-	- 18
IHP bbs De Ark Oldemarkt			-	-	- 12	- 12
IHP obs De Slinge Oldemarkt			-	-	- 13	- 13
Fietsverbinding Giethoorn - Steenwijk			- 50	-	-	-
Vorbereidingskrediet ontsluitingsweg Ossenzijl			- 25	- 50	- 25	-
Vorbereidingskrediet ontsluitingsweg Blokzijl			- 50	- 50	- 100	-
IHP Steenwijkerwold			-	-	-	- 78
Kerkenvisie			- 35	-	-	-
Totaal incidentele lasten		- 6.358	- 2.201	- 980	- 491	- 190
Incidentele baten						
			-	-	-	-
Totaal incidentele baten		54	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	-	- 6.304	- 2.201	- 980	- 491	- 190
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
			-	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen		- 54	-	-	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar			2.201	980	491	190
Totaal incidentele onttrekkingen		6.358	2.201	980	491	190
Mutatie reserves (incidenteel)	-	6.304	2.201	980	491	190
Incidenteel resultaat	-	-	-	-	-	-

bedragen x € 1.000

Incidentele lasten, baten en mutatie reserves - 7. Financiën en dienstverlening	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
Werkwijze en verantw. Bedrijfsvoering			- 300	- 200	- 100	-
Medewerker schuldhulpverlening			- 75	-	-	-
Medewerker sociaal domein			- 85	-	-	-
Medewerker sociaal domein			- 70	-	-	-
Medewerker participatie			-	- 71	-	-
Actieplan werk(t)			- 85	-	-	-
Speelvoorzieningen			- 236	- 236	-	-
Projectleider en planoloog vitaal platteland			- 262	-	-	-
Inhuur aanjager meer duidelijke taal			- 69	- 69	-	-
Kosten communicatie			- 10	- 10	-	-
Kosten raadszaal			- 369	-	-	-
Totaal incidentele lasten	- 17.497	- 6.604	- 1.561	- 586	- 100	-
Incidentele baten						
Storting algemene reserve - vaste buffer						
Totaal incidentele baten	12.883	3.873	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 4.614	- 2.732	- 1.561	- 586	- 100	-
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
Algemene reserve vrij besteedbaar	- 5.420		- 2.000	- 2.000	-	-
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein	- 150		-	-	-	-
Reserve koppengeld	- 54		-	-	-	-
Reserve energiecompensatie - maatsch. Instellingen	- 3.300		-	-	-	-
Algemene reserve - vaste buffer	- 1.053		- 1.155	-	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 9.976	- 3.873	- 3.155	- 2.000	-	-
Incidentele onttrekkingen						
Te verdelen rekeningsaldo	3.091		-	-	-	-
Reserve energiecompensatie - maatsch. Instellingen	57		-	-	-	-
Reserve te bestemmen rekeningsaldo	917		-	-	-	-
Reserve corona gerelateerde uitgaven sociaal domein	1.177		-	-	-	-
Fonds leaderplus (leader 2014-2020)	6		-	-	-	-
Reserve frictie samenvoeging IGSD/NWG	42		-	-	-	-
Reserve volkshuisvesting	180		-	-	-	-
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.733		1.561	586	100	-
Totaal incidentele onttrekkingen	9.202	6.604	1.561	586	100	-
Mutatie reserves (incidenteel)	- 774	2.732	- 1.594	- 1.414	100	-
Incidenteel resultaat	- 5.388	-	- 3.155	- 2.000	-	-

Totaal - Incidentele lasten, baten en mutatie reserves	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Saldo van baten en lasten (incidenteel)						
Incidentele lasten						
1. Woningbouw	-	- 859	- 100	- 100	-	-
2. Werk en economie	-	- 2.295	- 232	- 236	- 364	-
3. Samenredzaam	-	- 1.423	- 570	- 120	- 20	-
4. Vitaal platteland	-	- 1.838	- 100	- 100	-	-
5. Duurzaam	-	- 4.356	- 295	- 95	- 95	-
6. Leefbare steden en kernen	-	- 6.358	- 2.201	- 980	- 491	- 190
7. Financiën en dienstverlening	- 17.497	- 6.604	- 1.561	- 586	- 100	-
Totaal incidentele lasten	- 17.497	- 23.735	- 5.060	- 2.217	- 1.070	- 190
Incidentele baten						
1. Woningbouw	-	-	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	54	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	12.883	3.873	-	-	-	-
Totaal incidentele baten	12.883	3.927	-	-	-	-
Saldo van baten en lasten (incidenteel)	- 4.614	- 19.808	- 5.060	- 2.217	- 1.070	- 190
Mutatie reserves (incidenteel)						
Incidentele toevoegingen						
1. Woningbouw	-	- 1.000	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	- 54	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	- 9.976	- 3.873	- 3.155	- 2.000	-	-
Totaal incidentele toevoegingen	- 9.976	- 4.927	- 3.155	- 2.000	-	-
Incidentele onttrekkingen						
1. Woningbouw	-	1.859	100	100	-	-
2. Werk en economie	-	2.295	232	236	364	-
3. Samenredzaam	-	1.423	570	120	20	-
4. Vitaal platteland	-	1.838	100	100	-	-
5. Duurzaam	-	4.356	295	95	95	-
6. Leefbare steden en kernen	-	6.358	2.201	980	491	190
7. Financiën en dienstverlening	9.202	6.604	1.561	586	100	-
Totaal incidentele onttrekkingen	9.202	24.735	5.060	2.217	1.070	190
Mutatie reserves (incidenteel)	- 774	19.808	1.905	217	1.070	190
Incidenteel resultaat	- 5.388	-	- 3.155	- 2.000	-	-

Bijlage 6. Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma

bedragen x € 1.000

Structurele toevoegingen en onttrekkingen	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Structurele toevoegingen						
1. Woningbouw	-	- 467	- 394	- 468	- 174	- 180
2. Werk en economie	- 810	- 922	- 127	- 43	- 76	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele toevoegingen	- 810	- 1.389	- 520	- 510	- 250	- 180
Structurele onttrekkingen						
1. Woningbouw	-	-	-	-	-	-
2. Werk en economie	-	-	-	-	-	-
3. Samenredzaam	-	-	-	-	-	-
4. Vitaal platteland	-	-	-	-	-	-
5. Duurzaam	-	-	-	-	-	-
6. Leefbare steden en kernen	-	-	-	-	-	-
7. Financiën en dienstverlening	-	-	-	-	-	-
Totaal Structurele onttrekkingen	-	-	-	-	-	-
Totaal	- 810	- 1.389	- 520	- 510	- 250	- 180

De bedragen die staan vermeld bij het programma Werk aan de winkel hebben betrekking op de geprognostiseerde winstverwachting van de grondexploitaties.

Bijlage 7. Verbonden partijen

De verbonden partijen in deze bijlage zijn onderverdeeld naar de volgende categorieën:

- vennootschappen en coöperaties;
- stichtingen en verenigingen;
- gemeenschappelijke regelingen.

We hebben momenteel geen relaties met verbonden partijen die vallen in de 4^e categorie, de 'overige verbonden partijen'.

Als beleidslijn voor de raming van het dividend wordt het werkelijk ontvangen dividend over het voorgaande jaar gehanteerd, tenzij het bestuur van de verbonden partij andere besluiten over het te voeren dividendbeleid heeft genomen. Verder is geprobeerd vooruit te kijken tot en met het komende begrotingsjaar. Een aantal verbonden partijen heeft deze gegevens niet verstrekt. De bedragen in de tabellen zijn afkomstig uit de jaarrekeningen van de verschillende verbonden partijen.

Vennootschappen en coöperaties

bedragen x € 1.000

Bank Nederlandse Gemeenten N.V.					
Vestigingsplaats:	Den Haag				
Aantal Aandelen:	129.675		Nominaal per stuk € 2,50		
Zeggenschap:	0,24%				
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa				
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Tier-1 ratio	Bedrijfsresultaat
2020	235	5.097.000	155.262.000	39%	221.000
2021	296	5.062.000	143.995.000	38%	236.000
2022	324	4.615.000	107.459.000	37%	300.000
2023	296	nb	nb	nb	nb
2024	296	nb	nb	nb	nb

Activiteiten	De kerntaak van de BNG is om tegen lage tarieven te voorzien in kredietverlening aan decentrale overheden en in kredietverlening onder garantie van overheden.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente op een zo goedkoop mogelijke manier kan lenen om de rentekosten zo laag mogelijk te houden. Ook zijn de financiële zekerheden en stabiliteit van maatschappelijk belang.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Nederlandse overheden (50% Rijk en 50% gemeenten, provincies en waterschappen).

Ontwikkelingen	De concurrentie op de langlopende kredietverlening is toegenomen. Verder wordt opgemerkt dat de kredietbehoefte bij gemeenten lager is dan verwacht door een hoge mate van liquiditeit en vertraging bij de uitvoering van investeringen. Gegeven de afhankelijkheid van marktomstandigheden is een betrouwbare prognose over de financiële transacties niet te geven. Toekomstige marktwaardeveranderingen en de ontwikkeling van de bijzondere waardeverminderingen zijn per definitie onzeker. De bank acht het daarom niet verantwoord om nu al een uitspraak te doen over de te verwachten nettowinst over 2023. Het uitkeringspercentage van de nettowinst bedraagt de komende jaren weer 50%.
Risico's	Het financieel risico is beperkt tot de deelname aandelenkapitaal. Financiers hebben vertrouwen in de bank dat het risico van kredietverlening aan de BNG bank beperkt is, gezien het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de staat.

bedragen x € 1.000

Enexis Holding N.V.						
Vestigingsplaats:		Den Bosch				
Aantal Aandelen:		304.012				
Zeggenschap:		0,21%				
Vertegenwoordiger:		wethouder Scheringa				
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	152	-	4.116.000	4.635.000	47%	108.000
2021	202	14	4.241.000	5.091.000	45%	199.000
2022	392	14	5.441.000	4.907.000	53%	1.300.000
2023	182	14	5.263.000	4.907.000	52%	178.000
2024	182	14	5.263.000	5.517.000	49%	15.000

Activiteiten	Enexis is verantwoordelijk voor: - Distribueren en transporteren van energie; - Het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie en transportnetten in relatie tot energie; - Het ontplooiën van andere operationele en ondersteunende activiteiten mits deze binnen de wettelijke grenzen vallen.
Inhoudelijk belang	Om de consument te beschermen tegen een monopolist is wettelijk bepaald dat netbeheerders in publieke handen blijven.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.

Ontwikkelingen	In 2022 is door de aandeelhouders een nieuw strategisch plan vastgesteld. In dit plan ligt de focus op kerntaken met drie hoofddoelen, te weten: 1. Sturen op maatschappelijke optimale energiekeuzes; 2. Iedereen heeft altijd toegang tot energie en
----------------	--

	3. Klanten weten wat ze aan Enexis hebben. De energietransitie leidt tot een grote investeringsopgave en kapitaalbehoefte, die op lange termijn waarschijnlijk niet door de huidige aandeelhouders kan worden ingevuld. Inmiddels is met het Rijk een intentieovereenkomst afgesloten voor eventuele financiering. Verwacht wordt dat dit speelt rond 2030-2035. Om de komende jaren op grote schaal de laagspanningsnetten in dorpen en steden te verzwaren zijn duidelijke keuzes, creatieve oplossingen en vernieuwde werkwijzen nodig. Inmiddels is Enexis gestart met een wijkgerichte aanpak voor de grootschalige verzwarening van de laagspanningsnetten. Een proactieve investeringsstrategie wordt toegepast waarbij het laagspanningsnet wordt uitgebreid waar knelpunten zijn. De netten worden hierdoor sneller uitgebreid dan ooit. Om de energietransitie te financieren heeft Enexis in juni 2023 een groene obligatielening uitgegeven van € 500 miljoen. Daarmee kan zij voorlopig blijven investeren in de uitbreiding en verduurzaming van de netwerken.
Risico's	Het risico voor de aandeelhouder is gering omdat Enexis in een gereguleerde (energie)markt, onder toezicht van de Energiekamer opereert. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis Holding N.V.. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Verwacht wordt dat dit een laag risico oplevert voor de aandeelhouders van Enexis Holding N.V.. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Het risico is echter gemitigeerd middels een overeengekomen streefwaarde van € 100 miljoen voor het jaarlijkse dividend.

bedragen x € 1.000

N.V. Rendo Holding					
Vestigingsplaats:		Meppel			
Aantal Aandelen:		198 Nominaal per stuk € 453,78			
Zeggenschap:		19,98%			
Vertegenwoordiger:		wethouder Scheringa			
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits- ratio	Bedrijfs- resultaat
2020	1.498	76.899	98.621	44%	9.555
2021	999	76.024	101.110	43%	6.589
2022	1.099	74.759	126.708	37%	8.416
2023	799	78.861	94.587	46%	7.515
2024	799	81.232	102.789	44%	8.547

Activiteiten	Rendo houdt zich als regionale netbeheerder van elektriciteit- en gasnetten primair bezig met het ontwerp, de bouw en het beheer van energienetwerken.
--------------	--

	Daarnaast houdt zij zich bezig met activiteiten gericht op onderhoud, verhuur en verkoop van energieverbruikstoestellen en adviseert of participeert onder andere in duurzaamheids- en innovatieprojecten op gebied van energie.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat er een betrouwbare, betaalbare en schone energievoorziening is op de korte en lange termijn. De wet verplicht een splitsing van gasbedrijven in een leverings- en productiedeel, waarbij het leveringsdeel in publieke handen blijft. Het publiek belang kan het best behartigd worden in een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Gemeenten Hogeveen, Meppel, Staphorst, Zwartewaterland, Steenwijkerland, Coevorden, Hardenberg, Westerveld en De Wolden.

Ontwikkelingen	N.V. Rendo opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Elke 3 tot 5 jaar stelt de ACM de maximale tarieven vast. In die periode veranderen de gereguleerde tarieven in 3 tot 5 stappen. De tarieven kunnen in een reguleringsperiode zowel omhoog als omlaag gaan als gevolg van een gewijzigde inschatting van het efficiënte kostenniveau aan het einde van een reguleringsperiode ten opzichte van het startpunt. Ongeacht de richting van de ontwikkeling van de tarieven, bevat de reguleringsystematiek een prikkel voor de Rendo om te komen tot kostenbesparingen om zo de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden.
Risico's	De N.V. RENDO Holding bestaat uit RENDO Beheer. RENDO Beheer is weer opgesplitst in Rendo Netwerken, Enavi, N-TRA, RE-NET en RE-NET Hogeveen. Gezien de aard van de activiteiten is Rendo Netwerken een vrij stabiele vennootschap. Bij een eventuele overname in verband met sectorordening vervalt het dividend. De opbrengst is dan naar verwachting (aanzienlijk) lager dan de huidige dividendopbrengst. In verband met de energietransitie moet ook Rendo forse investeringen doen. Gezien de onzekerheden op de energiemarkt (zoals onder andere de hogere kosten/netverliezen), is er op dit moment nog geen enkele uitspraak te doen over het resultaat en de daaraan gekoppelde dividendverwachting en -uitkering). In december 2023 wordt het dividend besproken en hieraan voorafgaand volgt nog twee keer een ambtelijk overleg.

Vitens N.V.						
Vestigingsplaats:	Zwolle					
Aantal Aandelen:	60.227			Nominaal per stuk € 56,50		
Zeggenschap:	1,04%					
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa					
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	-	10	559.200	1.340.100	29%	23.900
2021	-	7	600.300	1.387.800	30%	19.400
2022	-	-	649.500	1.446.600	31%	8.200
2023	-	-	n nb	n nb	n nb	n nb
2024	-	-	n nb	n nb	n nb	n nb

Activiteiten	Het doel van Vitens is een betrouwbare en onafhankelijke watervoorziening tegen de laagst mogelijke maatschappelijke kosten.
Inhoudelijk belang	Het is wettelijk vastgelegd dat de aandelen van waterbedrijven alleen in publieke handen mogen zijn, omdat de drinkwatervoorziening een publiek belang is. Het belang wordt het beste verwezenlijkt door middel van een privaatrechtelijke deelname.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Overijssel, Utrecht, Flevoland, Gelderland, Drenthe en Friesland en gemeenten in deze provincies.

Ontwikkelingen	Voor de komende jaren is de verwachting dat Vitens geen dividend zal uitkeren als gevolg van de lage WACC (Weighted Average Cost of Capital of vermogenskostenvoet) en het hoge investeringsniveau voor de komende jaren. De afgelopen jaren heeft Vitens samen met andere drinkwaterbedrijven en met hulp van de aandeelhouders gelobbyd bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en de Tweede Kamer voor een betere invulling van de WACC (zogenoemde Weighted Average Cost of Capital). Dit resulteerde erin dat de minister medio 2021 een WACC heeft vastgesteld van 2,95% voor de periode 2022-2024. Op korte termijn biedt deze maatregel ruimte, maar voor de lange termijn is dit percentage niet voldoende. We zien dat door inflatie de prijzen flink stijgen, het investeringsprogramma een stijgend volume aangeeft en de doorkijk voor de komende jaren aangeeft dat de solvabiliteit en de andere ratio's verder onder druk staan. Dit en de toekomstige financieringsstrategie, waarin mogelijk een beroep op de aandeelhouders en kapitaalmarkt zal worden gedaan, maakt dat het uitkeren van dividend helaas een logisch besluit is.
Risico's	De deelneming brengt voor de gemeente een gering risico met zich mee. Vitens opereert maar zeer beperkt in een concurrerende omgeving, de marktrisico's zijn daarom beperkt. De operationele risico's zijn niet klein omdat het product moet voldoen aan hoge kwaliteitseisen.

N.V. Rova Holding						
Vestigingsplaats:		Zwolle				
Aantal Aandelen A:		579 Nominaal per stuk € 113,45				
Zeggenschap:		8,24%				
Vertegenwoordiger:		wethouder Scheringa				
Jaar	Dividend	Rente inkomsten	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits- ratio	Bedrijfs- resultaat
2020	239	81	35.111	58.067	38%	5.057
2021	238	81	36.497	62.663	37%	5.133
2022	211	81	37.567	66.772	36%	4.369
2023	252	81	41.066	53.382	44%	4.575
2024	250	81	43.066	63.472	40%	4.500

Activiteiten	Het op financieel, milieutechnisch en maatschappelijk verantwoorde wijze exploreren en exploiteren van afvalzorgplicht van gemeenten.
Inhoudelijk belang	Het is van een publiek belang dat de gemeente de afvalverwerking tegen de zo laag mogelijke maatschappelijke kosten uitvoert. Het publiek belang kan behartigd worden door middel van een publieksrechtelijk deelname op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR).
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Rova werkt voor 23 gemeenten. Dit is een werkgebied van ongeveer 850.000 inwoners en verdeeld in 3 regio's: IJssel-Vecht, Achterhoek en Eemland.

Ontwikkelingen	Rova werkt als maatschappelijke onderneming samen met gemeenten en hun inwoners aan een mooie en schone leefomgeving, nu en in de toekomst. In opdracht van de deelnemende gemeenten werken ze aan het terugdringen van afval en het bevorderen van hergebruik van grondstoffen en werken ze aan het schoon, heel en veilig houden van de openbare ruimte. Rova zet zich in om nuttige grondstoffen uit het restafval te halen om deze zoveel mogelijk opnieuw te kunnen gebruiken. Rova heeft de ambitie om verder te gaan dan de VANG0-doelstellingen, samen met gemeenten werken ze aan het volledig sluiten van kringlopen.
Risico's	Beperkt tot deelname aandelenkapitaal en een renterisico bij herziening van het percentage van de achtergestelde lening die door gemeente Steenwijkerland in 2001 is verstrekt. Deze lening is in 2021 met uitzondering van een bedrag van € 2,7 miljoen verlengd met 5 jaar, met een optie tot verlenging met telkens nog 5 jaar. Gedurende de looptijd is de lening vrij van aflossing. Deze lening met de A-aandeelhouders die zijn opgenomen bij de financiële herstructurering in 2001, zijn achtergesteld ten opzichte van bancaire financiers.

Wadinko N.V.					
Vestigingsplaats:	Zwolle				
Aantal Aandelen:	130		Nominaal per stuk € 100,--		
Zeggenschap:	5,00%				
Vertegenwoordiger:	wethouder Scheringa				
Jaar	Dividend	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	-	65.496	5.454	92%	- 3.375
2021	163	74.147	6.923	92%	8.651
2022	82	82.569	8.542	91%	12.923
2023	82	82.069	8.541	91%	1.800
2024	82	80.569	8.500	91%	-

Activiteiten	Het deelnemen in en het directie voeren over andere ondernemingen die bij voorkeur werkzaam zijn in de provincie Overijssel, waaronder bedrijven die werkzaam zijn op het gebied van kunststoffen en milieutechnieken en het bevorderen van de werkgelegenheid in de provincie, één en ander in de ruimste zin van het woord.
Inhoudelijk belang	Wadinko heeft tot doel het creëren van werkgelegenheid door middel van het stimuleren van bedrijvigheid. Dit is van maatschappelijk belang, maar strikt genomen geen publiek belang omdat het een normale economische activiteit betreft. Er zijn concurrerende particuliere initiatieven die met vergelijkbare participaties hetzelfde doel bereiken.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en 20 gemeenten in Overijssel plus gemeenten Meppel, Noordoostpolder, Urk en Westerveld.

Ontwikkelingen	Wadinko zal met name verder investeren in een platform waarin smart industry, HR, finance, duurzaamheid en projectbeheersing voor maakbedrijven in het mkb vertegenwoordigd zijn. De resultaten staan waarschijnlijk enigszins onder druk vanwege verwachte matige economische ontwikkelingen en minder verkopen van participaties uit de portefeuille. In de aandeelhoudersvergadering van juni 2021 is besloten om de komende 5 jaar een bedrag van € 1,5 miljoen als dividenduitkering per jaar uit te keren.
Risico's	De participatiemaatschappij zorgt dat zij invloed uitoefent op de ondernemingen waarin zij participeert via een Raad van Commissarissen of een aandeelhoudersovereenkomst. Het is echter niet te zeggen welke risico's Wadinko precies loopt met betrekking tot de aangeane participaties. Wel is zij van mening dat het risico van fraude met de governancestructuur rondom (des)investeringen, betalingsorganisatie en het beperkte contant geldverkeer voldoende is gemitigeerd. Van nature is het businessmodel hoog risicovol. Het desinvesteren van de belangen kan met relatief grote winsten of verliezen gepaard gaan.

Noordwestgroep N.V.					
Vestigingsplaats:	Steenwijk				
Aantal Aandelen:	1.200		Nominaal per stuk € 453,78		
Zeggenschap:	100,00%				
Vertegenwoordiger:	wethouder Jongman				
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	1180*)	1.045	2.479	30%	-
2021	988**)	1.045	2.386	31%	-
2022	1.050	1.045	2.858	27%	-
2023	960	1.045	nmb	nmb	-
2024	nmb	1.045	nmb	nmb	-
*) excl. corona € 294.500		**) 164.000			

Activiteiten	Noordwestgroep is een sociaal werkontwikkelingsbedrijf. Het doel is om alle werkzoekenden, met passende hulp en ondersteuning, naar zinvol werk te leiden.
Inhoudelijk belang	Het publiek belang, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking aan het arbeidsproces laten deelnemen, is wettelijk gezien een taak van de gemeente en wordt verwezenlijkt via de Noordwestgroep N.V.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	Gemeente Steenwijkerland

Ontwikkelingen	De raad heeft vorig jaar de rol en positie van NoordWestGroep in de uitvoering van de Participatiewet voor de komende 6 jaar vastgesteld. Hierbij fungeert NWG als sociale onderneming en als arbeids-ontwikkelbedrijf. Naast het zelf aanbieden van werk in een beschutte werkomgeving worden ook inwoners met een bijstandsuitkering arbeidsfit gemaakt om toe geleid te worden naar de reguliere arbeidsmarkt. Hier dient naar de toekomst toe ook meer de focus op komen te liggen. In de 'oude' Sociale werkvoorzieningsregeling is vanaf 2015 geen nieuwe instroom meer mogelijk. Dit betekent dat deze doelgroep jaarlijks, grotendeels door natuurlijk verloop, met circa 5% afneemt.
Risico's	Jaarlijkse verlaging van de rijksbijdrage Sociale werkvoorziening betekent een financieel risico voor de gemeente als Noordwestgroep hier geen nieuwe inkomsten tegenover zet. Bijkomend risico is dat het huidige bestand niet genoeg krimpt. Voor het jaar 2023 wordt de aanvullende gemeentelijke bijdrage geraamd op € 960.400. Via de Algemene uitkering van het gemeentefonds wordt een bedrag ontvangen van € 6.132.000. Dit bedrag wordt doorbetaald aan de Noordwestgroep.

Vennootschappen na verkoop Essent

In 2009 werd het productie- en leveringsdeel van Essent verkocht aan RWE. Bij de verkoop is een aantal tijdelijke B.V.'s opgericht om de belangen van de aandeelhouders te behartigen. In verband met contractuele verplichtingen moeten de volgende vennootschappen: CSV Amsterdam B.V. en Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. nog in stand worden gehouden. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschappen.

bedragen x € 1.000

CSV Amsterdam B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	16	393	27		172
2021	-	312	23		- 43
2022	-	210	13		- 102
2023	-	110	-		- 100
2024	-	-	-		- 10

Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 3.888 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,1944%.
Vertegenwoordiger	Wethouder Scheringa

Ontwikkelingen	De vennootschap zal voorlopig nog voortbestaan om op eigen kosten en risico namens Deponie Zuid B.V. (vennootschap onder Attero Holding B.V.), in overleg met de aandeelhouderscommissie, bezwaar en/of beroep te voeren tegen de Belastingdienst ten aanzien van een naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. Na afwikkeling van deze bezwaar- en/of beroepsprocedure of eventuele voortijdige beëindiging van deze procedure zal de vennootschap kunnen worden opgeheven en de resterende liquide middelen kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000).

Publiek Belang Electriciteitsproductie B.V.					
Jaar	Agio uitkering	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs- resultaat
2020	-	1.569	20		- 20
2021	-	1.532	7		- 37
2022	-	1.480	10		- 52
2023	2	-	-		- 75
2024	-	-	-		

Activiteiten en inhoudelijk belang	Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij het economisch eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep is verkocht en overgedragen aan Enexis. Enexis beschikte over onvoldoende contante middelen om de koopprijs te kunnen betalen. Dit bedrag is omgezet in een lening van de aandeelhouders van Essent. De B.V. is in het leven geroepen om de Aandeelhouderslening aan Enexis doelmatig en efficiënt te kunnen beheren.
Bestuursprogramma	Financiën en dienstverlening
Deelnemende partijen	Provincies Noord-Brabant, Limburg, Overijssel, Drenthe, Groningen, Flevoland, Friesland en diverse gemeenten in deze provincies.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente bezit 3.888 aandelen, zijnde een aandeel in het totaal aandelenvermogen van 0,1944%.
Vertegenwoordiger	Wethouder Scheringa

Ontwikkelingen	Het doel is dat de vennootschap in 2023 wordt opgeheven en de resterende middelen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenvermogen.
Risico's	Als aandeelhouder loopt de gemeente zeer beheerst geachte risico's. Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000).

Stichtingen en verenigingen

bedragen x € 1.000

Stichting Weerribben-Wieden					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	-	14	51	21%	-
2021	-	27	210	12%	14
2022	300	457	326	0%	430
2023	303	nmb	nmb	nmb	nmb
2024	300	nmb	nmb	nmb	nmb

Activiteiten	In de stichtingsakte is het doel van de stichting als volgt omschreven "Het bewerkstelligen van aantoonbare maatschappelijke (economische en ecologische) meerwaarde voor het gebied Weerribben-wieden (Steenwijkerland) met als hart het Nationaal Park, alsmede het verbinden van beide entiteiten". De activiteiten zijn daarop gericht. Hier is in de loop van de tijd het behouden van de leefbaarheid aan toegevoegd. Er is een aanpassing van de statuten in voorbereiding waaraan dit wordt toegevoegd.
Inhoudelijk belang	De Stichting Weerribben-Wieden ziet voor zichzelf een aantal rollen. Deze rollen liggen op het initiatie-, participatie- en communicatieproces als <u>Gebiedsfacilitator</u> , het aanjagen en verbinden van initiatieven uit het gebied als <u>Gebiedsprojecten-ontwikkelaar</u> , het profileren van het gebied als <u>Gebiedspromotor</u> en het geven van gevraagd en ongevraagd advies als <u>Gebiedsboard</u> . Hiermee wordt het individueel belang van de afzonderlijke gebiedspartijen (waaronder de gemeente) in samenwerking opgepakt.
Bestuursprogramma	Vitaal platteland
Deelnemende partijen	Stichting Weerribben-Wieden is een organisatie van, voor en uit het gebied. In het bestuur van de Stichting hebben de volgende partijen zitting: - Koninklijke Horeca Nederland, afd. Steenwijkerland; - KOPTOP; - LTO Noord, Afd. Steenwijkerland; - Natuurmonumenten, gebiedseenheid De Wieden; - Staatsbosbeheer, regiodirectie Oost; - Ondernemersplatform Steenwijkerland; - Contactpersonen voor inwoners en Plaatselijke Belangen Gemeente Steenwijkerland.
Vertegenwoordiger	Wethouder Smit

Ontwikkelingen	De minister heeft enkele maanden geleden aangegeven extra geld beschikbaar te willen stellen voor de 22 Nationale Parken. Hoeveel geld vanuit het Rijk naar Weerribben-Wieden komt en wat daar eventueel voor nodig is, is op dit moment nog niet bekend. Met de val van het kabinet was het onduidelijk of dit wel door zou gaan. Onlangs is duidelijk geworden dat dit door kan gaan. Verder wordt er weer een nieuwe dienstverleningsovereenkomst afgesloten waarbij uitgegaan wordt dat de gemeentelijke bijdrage circa € 300.000,-- bedraagt. Gezien de
----------------	--

	financiële onduidelijkheid over het wel of niet ontvangen van een rijksbijdrage was het nog niet mogelijk geweest om een begroting 2024 op te stellen.
Risico's	De Stichting Weerribben-Wieden is een stichting zonder winstoogmerk. Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het leveren van een jaarlijkse financiële bijdrage.

Gemeenschappelijke regelingen

bedragen x € 1.000

Gemeenschappelijke gezondheidsdienst (GGD) IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	1.479	2.916	17.477	14%	293
2021	1.579	2.546	18.302	12%	- 368
2022	1.608	1.705	10.487	14%	- 811
2023	1.805	1.705	7.669	18%	-
2024	1.916	1.705	7.384	19%	-

Activiteiten	De GGD IJsselland bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid van de ruim 500.000 inwoners van 11 gemeenten in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De gemeente heeft de wettelijke taak om de gezondheid van de burgers te bevorderen en te beschermen tegen ziekten en calamiteiten. Daarnaast is de gemeente verplicht een gemeenschappelijke gezondheidsdienst te hebben. Het publiek belang kan het best gediend worden door middel van een publiekrechtelijke deelname op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Wethouder Jongman

Ontwikkelingen	Op 4 april 2023 bent u over de Kadernota 2024 van de GGD IJsselland geïnformeerd middels een informatienota. Hieronder een aantal belangrijke ontwikkelingen: - Landelijke beleidsagenda versterking infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid GGD's: hierdoor komt er een regionale taak bij de GGD IJsselland om de infectieziektebestrijding toekomstbestendig te maken en pandemische paraatheid van Nederland te verbeteren. - Forensische geneeskunde: diverse ontwikkelingen waaronder verregaand samenwerken in regionaal verband. - Verandering in wetgeving, beleid en financiering vanuit de Rijksoverheid: een deel van hoe de GGD wordt gefinancierd voor het maken van beleid en interventies voor publieke gezondheid verandert hiermee.
Risico's	In de programmabegroting 2024 van de GGD wordt met name als risico gemeld dat er een krappe arbeidsmarkt is van zorgprofessionals en sommige andere disciplines. Een ander risico dat de GGD meldt is het wegvallen van een toeleverancier met als gevolg onvoorziene kosten als aanbesteding- en implementatiekosten.

	GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Op basis van de meerjarenraming is het risico voor de gemeente Steenwijkerland klein.
--	---

bedragen x € 1.000

Veiligheidsregio IJsselland						
Jaar	Bijdrage	Opbrengst huurkazernes	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits- ratio	Bedrijfs- resultaat
2020	2.953	163	7.324	32.545	18%	1.864
2021	2.983	165	8.958	34.692	21%	- 2.583
2022	3.125	167	5.345	33.614	14%	- 410
2023	3.279	167	5.110	33.790	13%	-
2024	3.516	167	4.578	35.046	12%	-

Activiteiten	Veiligheidsregio IJsselland werkt met gemeenten en andere partners samen in het voorkomen, bestrijden en beperken van de gevolgen van branden, ongevallen, rampen en crisis in de regio IJsselland.
Inhoudelijk belang	De brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en het bieden van geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen zijn alle publieke belangen. Deze belangen kunnen het beste behartigd worden door middel van een gemeenschappelijke regeling op basis van de WGR.
Bestuursprogramma	Leefbare steden en kernen
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Algemeen bestuur: burgemeester Bats

Ontwikkelingen	De komende jaren wordt gezorgd voor aansluiting bij de 'drie grote werken' die de komende jaren door de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio (RCDV) voorrang hebben gekregen. Dit zijn: 1. Toekomstbestendige brandweezorg Met Europese regelgeving als directe aanleiding en goed werkgeverschap als drijvend motief, houdt de Veiligheidsregio de organisatievormen, waarbij brandweervrijwilligers gekazerneerd of geconsigneerd zijn tegen het licht. Tevens maken ze nieuwe keuzes over de organisatievorm en/of de aanstelling van vrijwilligers. Met het nieuwe dekkingsplan als uitgangspunt wordt ook de gehele regionale uitrukorganisatie beoordeeld en worden er nieuwe scenario's uitgewerkt. Dit met als doel om de huidige uitrukorganisatie te verbeteren. 2. Herziening van het brandweeronderwijs Op landelijk niveau wordt de komende jaren gewerkt aan de herziening van het brandweeronderwijsstelsel om het brandweer-onderwijs te verbeteren en te vereenvoudigen. Vanuit IJsselland wordt hierin meegedacht en wordt bekeken welke invloed dit heeft op de organisatie. 3. Bovenregionale crisisbeheersing en daaraan gekoppelde informatie-voorziening
----------------	---

	In 2024 zal het risicogericht werken een steeds vastere basis krijgen. We moeten ons niet organiseren op de crisis die we hebben gehad, maar zorgen voor slagkracht en flexibiliteit om in te spelen op de behoefte van morgen. Dit doet de Veiligheidsregio binnen de verwachting dat het crisislandschap de komende jaren nog complexer wordt voordat het mogelijk weer vereenvoudigt. Programma Opvang Vluchtelingen IJsselland Het Programma Opvang Vluchtelingen IJsselland wordt gecontinueerd, inclusief de organisatorische aansturing vanuit de Veiligheids-regio. De kosten voor de deelnemende gemeenten worden vanaf 2023 voor 50% verdeeld op basis van de historische kosten en voor 50% op basis van een meer geobjectiverde methodiek vanuit het Gemeentefonds. In de begroting 2024 is voor de Veiligheidsregio IJsselland een bijdrage opgenomen van € 3.516.453.
Risico's	Veiligheidsregio IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. Op basis van de meerjarenraming is het risico voor de gemeente Steenwijkerland klein.

bedragen x € 1.000

Omgevingsdienst IJsselland					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2019	822	406	2.179	16%	5
2020	822	327	1.409	19%	313
2021	914	424	1.484	22%	108
2022	925	563	2.702	18%	- 171
2023	1.159	316	3.307	9%	-
2024	1.369	316	3.299	9%	-

Activiteiten	De Omgevingsdienst is een gemeenschappelijke regeling op het gebied van de milieuwetgeving, -regelgeving en -handhaving.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke milieutaken uitvoert op een regionale schaal om zo minder kwetsbaar en meer efficiënt te zijn.
Bestuursprogramma	Duurzaam
Deelnemende partijen	Provincie Overijssel en de gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	De gemeente heeft een zetel in het bestuur. Het bestuur bestaat uit de vertegenwoordigers van de colleges en gedeputeerde staten.
Vertegenwoordiger	Wethouder Smit

Ontwikkelingen	In maart 2021 is een plan van aanpak gemaakt waarbij in 5 sporen wordt gewerkt aan een efficiënt ingerichte organisatie die financieel in control is en gefocust is op een rendementsverbetering van de beschikbare capaciteit. Verder worden de
----------------	--

	komende periode voorstellen voor herijking van de financieringsgrondslagen ontwikkeld met ingang van 2023. Naast het reguliere werk en de doorontwikkeling vraagt ook de implementatie van de Omgevingswet de komende jaren veel aandacht. De oorspronkelijke ingangsdatum was 1 januari 2021, maar is uitgesteld naar 1 januari 2024. Deze ontwikkeling vraagt forse investeringen waarvan de omvang op dit moment nog niet volledig ingeschat kan worden. Inmiddels zijn de voorbereidingen in volle gang.
Risico's	De Omgevingsdienst IJsselland is in 2018 gestart. Doordat er weinig historische gegevens zijn, brengt dit onzekerheden in de begroting met zich mee. Zo moeten uitvoering en ontwikkeling tegelijkertijd plaatsvinden, terwijl de overgedragen capaciteit zich vooral bezig houdt met uitvoering. Vermeldenswaardig is dat wij taken hebben ingebracht en voor de daarbij behorende capaciteit betalen. Aanvullende, niet standaard ingebrachte, taken kan de Omgevingsdienst wel voor ons uitvoeren, deze worden dan aanvullend in rekening gebracht. Hierbij gaat het in ieder geval om specialistische advisering t.a.v. gaswinning en geluidsmetingen bij evenementen, maar daarnaast bijvoorbeeld ook mogelijke aanvullende metingen (geluid, gevaarlijke stoffen) bij handhavingstrajecten.

bedragen x € 1.000

RSJ IJsselland (regionaal servicepunt)					
Jaar	Bijdrage	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	Solvabiliteits-ratio	Bedrijfs-resultaat
2020	115	-	2.713	0%	-
2021	132	-	2.024	0%	-
2022	127	-	559	0%	-
2023	135	-	-	0%	-
2024	143	-	-	0%	-

Activiteiten	De uitvoeringsorganisatie fungeert als aankoopcentrale voor gemeenten. Verder beheert de uitvoeringsorganisatie namens de gemeenten de in het kader van de inkoop gesloten overeenkomsten.
Inhoudelijk belang	Het is een publiek belang dat de gemeente de wettelijke jeugdzorgtaken uitvoert en daarbij regionaal samenwerkt om zo efficiënt mogelijk te zijn. Gekozen is voor een lichte vorm van samenwerking via een bedrijfsvoeringsorganisatie, ofwel de uitvoerende taken en niet de beleidsvormende taken.
Bestuursprogramma	Samenredzaam
Deelnemende partijen	De gemeenten Dalfsen, Deventer, Hardenberg, Kampen, Ommen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Steenwijkerland, Zwartewaterland en Zwolle.
Aandeel en zeggenschap	Gemeenten hebben zitting in het algemeen bestuur. Iedere gemeente heeft 1 stem.
Vertegenwoordiger	Wethouder Jongman

Ontwikkelingen	In 2024 heeft het RSJ de ambitie om de voorbereiding richting besluitvorming zo te verbeteren dat het bestuur meer ruimte krijgt om daadwerkelijk te sturen: techniek en beleid bij ambtenaren, koers en besluiten op bestuurlijke tafel. Het RSJ ervaart knelpunten in de uitvoering van de opdracht. Dit relateert onder andere
----------------	---

	meer aan het feit dat een complexe opdracht ingepast moet worden in de structuur van een BVO. In 2024 wil het RSJ inzetten op het verbeteren van samenwerking, afstemming en samenhang. Het nieuwe inkoopmodel wordt geëvalueerd en meer focus binnen het contractmanagement op risico's en het nakomen van afspraken in het nieuwe inkoopmodel, de doelen van de transformatie en de effecten van de geleverde zorg- en dienstverlening. De gemeenten van regio IJsselland hebben aan het RSJ IJsselland de opdracht gegeven om uitvoering te geven aan de regioagenda. De focus is de inzet op een passend, dekkend zorglandschap met daarbij de onderwerpen 'transformatieconvenant' en 'wachtlijden - in-door-uitstroom binnen de gehele keten verbeteren'.
Risico's	De RSJ IJsselland geeft aan dat in de dynamiek van het jeugdstelsel het een uitdaging is om een stabiele bedrijfsvoering te organiseren. Daarom heeft zij geen risicomanagement maar er wordt wel jaarlijks een inschatting gemaakt van de risico's en de mitigerende maatregelen. Gezien de risico's, de mitigerende maatregelen en de huidige bijdrageregeling is het niet nodig om een eigen weerstandsvermogen op te bouwen binnen het RSJ. In de huidige begroting is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen (circa € 102.000) om de nodige budgetflexibiliteit in te bouwen.

Bijlage 8. Beleidsindicatoren

Beleidsindicator	Eenheid	Periode	Steenwijkerland	Nederland (gemiddeld)
0. Bestuur en ondersteuning				
0.01 Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2024	9	
0.02 Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2024	8	
0.03 Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2024	876	
0.04 Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2024	2%	
0.05 Overhead	% van totale lasten	2024	13%	
1. Veiligheid				
1.01 Verwijzingen Halt	per 1.000 jongeren	2022	7	8
1.02 Winkeldiefstal	per 1.000 inwoners	2022	1	2
1.03 Geweldsmisdrijven	per 1.000 inwoners	2022	4	5
1.04 Diefstal uit woning	per 1.000 inwoners	2022	1	1
1.05 Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	per 1.000 inwoners	2022	6	6
2. Economie				
2.01 Functiemenging	%	2022	47	54
2.02 Vestigingen (van bedrijven)	per 1.000 inw 15 tm 64 jr	2022	186	174
3. Onderwijs				
3.01 Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2022	10	4
3.02 Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2022	16	24
3.03 Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	%	2021	2	2
4. Sport, cultuur en recreatie				
4.01 Niet- sporters	%	2020	55	49
5. Sociaal domein				
5.01 Banen	per 1.000 inw 15-64jr	2022	648	825
5.02 Personen met een bijstandsuitkering	per 10.000 inwoners	2021	287	431
5.03 Lopende re-integratievoorzieningen	per 10.000 inw 15-64jr	2022	145	198
5.04 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	per 10.000 inwoners	2022	700	700
5.05 Netto arbeidsparticipatie	%	2022	72	72
5.06 Kinderen in uitkeringsgezin	%	2021	5	6
5.07 Werkloze jongeren	%	2021	2	2
5.08 Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2022	12	13
5.09 Jongeren met jeugdbescherming	%	2022	2	1
5.10 Jongeren met delict voor rechter	%	2021	1	1
5.11 Jongeren met jeugdreclassering	%	2022	0	0
6. Volksgezondheid en milieu				
6.01 Omvang huishoudelijke restafval	kg per inwoner	2021	66	169
6.02 Bekende hernieuwbare elektriciteit	%	2021	17	33
7. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
7.01 Gemiddelde WOZ waarde	x € 1.000	2023	309	369
7.02 Nieuw gebouwde woningen	per 1.000 woningen	2022	8	9
7.03 Demografische druk	%	2023	80	70
7.04 Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	2023	713	860
7.05 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	2023	746	942

Op grond van het BBV dienen gemeenten de effecten van beleid toe te lichten door een vaste set met beleidsindicatoren op te nemen in de begroting en jaarrekening. De meeste van deze indicatoren zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl. Bij elk van deze indicatoren is een omschrijving en nadere toelichting vermeld.

Bijlage 9. Lijst met afkortingen

Afkorting	Uitleg
ACM	Autoriteit Consument & Markt
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
AOW	Algemene Ouderdomswet
Apv	Algemene plaatselijke verordening
BBL	Besluit Bouwwerken
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BCF	BTW-compensatiefonds
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
Buig	Gebundelde Uitkering
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
fte	Fulltime equivalent of voltijdsequivalent
FVW	Financiële-verhoudingswet
GGD (IJsselland)	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst (IJsselland)
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
HT	Horizontaal Toezicht
IHP	Integraal huisvestingsplan (Onderwijs)
IVOR	Integrale Visie Openbare Ruimte
LTO	Land- en Tuinbouw Organisatie
MBG	Meerjaren Begroting Grondexploitaties
MHC	Mixed Hockey Club
MKB	Midden- en kleinbedrijf
OZB	Onroerende zaakbelastingen
P&C	Planning & Control
PM-post	Pro memorie post
PMD	Plastic verpakkingen, metalen verpakkingen (blik) en drankpakken
PPN	Perspectiefnota
RPA	Regionale Praktijk Academie
RSJ (IJsselland)	Regionaal Serviceteam Jeugd (IJsselland)
SISA	Single information, Single audit
SMART	Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
WACC	Weighted average cost of capital (vermogenskostenvoet)
Wet APPA	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden

Wet Hof	Wet Houdbare overheidsfinanciën
Wet WOZ	Wet Waardering Onroerende Zaken
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
Wkb	Wet kwaliteitsborging voor het bouwen
WKR	Werkkostenregeling
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Wnb	Wet natuurbescherming
WNT	Wet normering topinkomens
Woo	Wet open overheid
WPG	Wet politiegegevens
Wsw	Wet sociale werkvoorziening